

BIBLIOTECA ȘTIINȚIFICĂ
A UNIVERSITĂȚII DE STAT „ALECU RUSSO” DIN BĂLȚI

CONFLUENȚE BIBLIOLOGICE

REVISTĂ DE BIBLIOTECONOMIE ȘI ȘTIINȚELE INFORMĂRII

ISSN: 185732

Nr. 3-4 (33-34), 2013

Director: Elena HARCONIȚA

Colegiul de redacție:

Lina MIHALUȚA,

director-adjunct

Valentina TOPALO,

șef CD al ONU, șef Centru Manifestări Culturale

Silvia CIOBANU,

șef Centru Marketing. Activitate Editorială

Elena STRATAN,

șef Serviciu Cercetare. Asistență de Specialitate

Alexe RĂU,

directorul general al Bibliotecii Naționale din Republica Moldova

Silvia GHINCULOV,

dr. în științe economice, directorul Bibliotecii Științifice ASEM

Radu MOȚOC,

inginer, secretarul Asociației Pro Basarabia și Bucovina, Filiala „C. Negri” din Galați

Maria ȘLEAHTIȚCHI,

dr. în științe filologice, conf. univ. Universitatea de Stat din Moldova

Nicolae ENCIU,

dr. hab. în științe istorice, conf. univ. Institutul de Istorie, Stat și Drept al Academiei de Științe a Republicii Moldova

Lector: Galina MOSTOVIC

Coperta / viziune grafică / tehnoredactare / machetare:

Silvia CIOBANU, șef Centru Marketing. Activitate Editorială

Notițe bibliografice: Ana NAGHERNEAC, bibliotecar principal,
serviciul Informare și Cercetare Bibliografică

Adresa redacției:

str. Pușkin, 38, mun. Bălți, 3100, Republica Moldova

Tel/fax: +373(231)52445; E-mail: libruniv@usarb.md; Web: <http://libruniv.usarb.md>

Tiparul: Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți

© Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alec Russo”

ISSN: 1857 - 0232

Sumar / Summary

CARTEA DE VIZITĂ / VIZITING CARD

Elena HARCONIȚA
**Managementul tehnologic
în Biblioteca universitară /**
*Technology management
in University Library* **7-19**

Инна КУЗНЕЦОВА
Книги, дарящие радость победы /
The book giving the joy of victory . **20-21**

Elena SCURTU, Maria FOTESCU
**Aplicarea indicilor sciento-
bibliometrici în estimarea valorii
cercetătorilor: Simion Băncilă, Pavel
Topală, Eugen Plohotniuc, Mihai Popa**
*Application of bibliometrics indicators
in assesments the value of researchers:
Simion Băncilă, Pavel Topală, Eugen
Plohotniuc, Mihai Popa.* **22-29**

BIBLIOMESAGER / LIBRARY MESSENGER

Rubrică îngrijită
de Elena STRATAN
Elena Stratan's column **30-40**

OPORTUNITĂȚI MODERNE / MODERN OPPORTUNITIES

Valentina TOPALO
**Promovarea cunoașterii universale
la Biblioteca Universitară Bălțeană /**
*Promoting Universal Knowledge at the
University Scientific Library* **41-50**

FORMARE PROFESIONALĂ / CONTINUING PROFESSIONAL DEVELOPMENT

Lina MIHALUȚA
**Fișiere de autoritate la Biblioteca
Științifică USARB: autori persoane
fizice (cadre didactice / bibliotecari)
colectivități, entități geografice cu
rol de autor /**
*The authority files of the Scientific
Library USARB authors: personal authors
(teachers/librarians) communities,
geographical entities
with the role of copyright* **51-63**

ASOCIAȚIA BIBLIOTECARILOR, FILIALA BIBLIOTECI DE ÎNVĂȚĂMÎNT DIN NORD / ASSOCIATION OF LIBRARIANS, NORTH BRANCH LIBRARY

Mihaela STAVER, Lilia UCRAINEȚ,
Marina MAGHER, Gherda PALII
**Diseminarea lucrărilor din cadrul
atelierului profesional cu genericul
Fișiere de autoritate (nume și
subiecte) în sistem automatizat:
realități și tendințe la Biblioteca
Științifică USARB /**
*Professional Workshop Dissemination
entitled Authority files (names and
subjects) in the automated system
:realities and trends at USARB Scientific
Library* **64-71**

Sumar / Summary

PAGINI DE ISTORIE / THE PAGES OF HISTORY

Radu MOȚOC
**Simpozionul Național „Monumentul
– Tradiție și Viitor” /**
*The National Symposium
„The Monument - tradition
and future”* **72-74**

Radu MOȚOC
**Sesiunea anuală de comunicări
științifice Muzeul Țării Făgărașului „
Valer Literat” /** *Annual scientific session
the Museum „Valeriu Literat” of Făgăraș
Country* **75-76**

Vasile SECRIERU
**Un oltean în slujba bisericii din
Basarabia /** *An oltean in the service
of the Church in Bessarabia* **77-78**

Vasile SECRIERU
**70 ani de la trecerea în lumea celor
drepti a mitropolitului Gurie Grosu
al Basarabiei /**
*Gurie Grosu - Metropolitan
of Bessarabia - the 70th years from
passing to eternity* **79-83**

Gheorghe BACIU
**Situație confuză privind boala
și moartea lui Mateevici /**
*Confusing situation of Mateevici illness
and death* **84-93**

SĂRBĂTORI PENTRU SUFLET / SPIRITUAL FETES

Mihaela STAVER
**„Oameni cuvioși și harnici..” -
Coloniștii germani în Basarabia
(1814-1940) la Biblioteca Științifică
bălțeană /**
*The exhibition at the Balti Scientific
Library: „Divout and hard-working
people ... ” German settlers in Bessarabia
(1814-1940)* **94-97**

Татьяна ЩЕРБАКОВА
**Страницы немецкой истории в
Бессарабии /**
*Page of German history
in Bessarabia* **98-110**

Марина ШУЛЬМАН
**Творческий дар земляков:
сопоставление темы творчества
в прозаической миниатюре Ихила
Шрайбмана и стихотворении
Думитру Матковски /**
*Countrymen creative gift: comparison
between the theme of creativity in Ihila
Šraibmana the prosaic miniature and
Dumitru Matcovschi poem* **111-113**

Radu MOȚOC
**PIERRE LAROUSSE (1817 – 1875) /
PIERRE LAROUSSE (1817 –
1875)** **114-140**

Sumar / Summary

Elena ȚURCAN

A fi Richard Wagner – Măreția universului cuprinsă în universul sonor /

Rihard Wagner - the greatness of the universe contained in the sound universe **141-145**

Ariadna MUSTEAȚĂ

Giuseppe Verdi – un maestru incontestabil al muzicii de operă /

Giuseppe Verdi - an indisputable master of opera music **146-148**

Elena ȚURCAN

Petru Eșanu – Personalitate emblematică în muzica basarabeană

/ Petru Eșanu - emblematic personality of the Bessarabian music **149-152**

Ana SOFRONI

Dascălii creștinilor/

Christian teachers **153-157**

RAFTUL DE SUS / TOP SHELF

Beatrice SURUGIU

T.-T. Marșalcovschi. Manuscrise de Dimitrie Balica comisul /

Manuscripts

by Dimitrie Balica Comisul **158-160**

Oxana CHIRA

Dicționarul de termeni economici în 6 limbi /

„The Dictionary of Economic Terms” in 6 languages **161-163**

Irina CIORNAIA

Referințe la Dicționarul de termeni economici în 6 limbi /

References about „The Dictionary of Economic Terms” in 6 languages ... **164**

OMAGIERI / HOMAGES

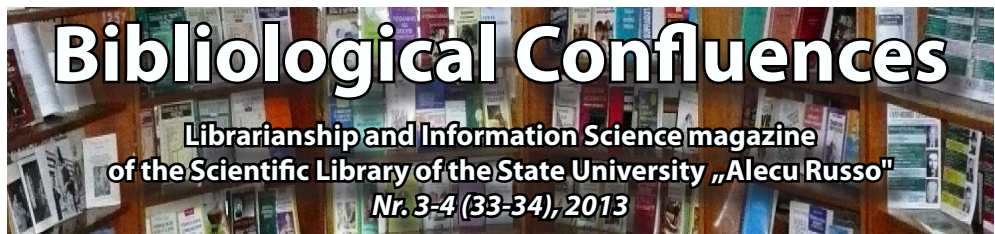
ANA NAGHERNEAC - 50 de ani /

ANA NAGHERNEAC - 50 years old ... **165**

MUSAFIRII BIBLIOTECII /

LIBRARY'S GUESTS **166**

AUTORII / AUTHORS **167-169**

MANAGEMENTUL TEHNOLOGIC
ÎN BIBLIOTECA UNIVERSITARĂ

Technology management in University Library

Elena HARCONIȚA

Abstract: *In order to ensure the efficient functionality of the library is needed to provide a modern technological management: application of contemporary methods, forms and new methods of analysis, evaluation and implementation of new technologies, improvement of technological processes and operations, optimizing the technological potential, reasonable modification of the informational technologies.*

Pentru prima dată termenul tehnologie (de la grecesul techno – artă, măiestrie și logos – cuvînt) a apărut în Europa în anul 1780 și a intrat în uzul terminologic al tuturor domeniilor de știință. În înțelesul actual definiția tehnologiei ar fi următoarea – totalitatea de mijloace, procese, operațiuni, metode și regimuri de lucru, cu ajutorul cărora elementele de intrare, fiind puse în aplicare, se transformă în elemente de ieșire. Tehnologia cuprinde nu numai echipamentele, mecanismele și instrumentele, dar și cunoștințele, dexteritățile pe care le aplică oamenii într-un anume domeniu.

Fondatorul tehnologiei ca știință aparte este considerat I. Bekman (1739 - 1811). La finele secolului XIX și începutul secolului XX apar noi componente ale tehnologiei fără de care nu este posibilă eficiența proceselor de producere:

1. Factorul social - un rol deosebit de important îl are specialistul, posesorul cunoștințelor profesionale.
2. Factorul informațional. Pînă în anul 1500 în Europa, de exemplu, erau editate nu mai mult de 1 mie de cărți pe an. La mijlocul anilor 60 producerea globală a cărții a crescut pînă la 1 milion de titluri pe an.
3. În anul 1808 apariția mașinii de dactilografiat a fost o adevărată senzație,

iar peste 200 de ani această construcție s-a transformat într-un obiect istoric în muzee, oferind locul calculatorului.

4. Factorul organizațional. Tehnologia este o activitate sistemică organizată, cu legături stabile între elementele de structură și mediul extern.

În biblioteci tehnologia este cercetată sub două aspecte: în calitate de activitate practică pentru crearea și oferirea produsului informațional și a serviciilor, și în calitate de disciplină științifică despre principiile și normativele activității bibliotecare.

Se consideră că primele încercări de management al tehnologiei bibliotecare au fost aplicate în Biblioteca din Alexandria, când scriitorul și poetul Kallimah pentru prima dată a realizat sistemul de cataloage și aranjare a cărților. Începând cu secolul al XV-lea, clasificarea cărților conform diferitor semne devine o normă în toată Europa de Vest. În sec. XV – XVII apar primele documente tehnologice cu caracter instructiv – precursori ai documentelor organizațional – tehnologice de astăzi.

La finele secolului al XX-lea lumea se schimbă vertiginos sub impactul noilor descoperiri, crearea tehnicilor noi, dezvoltarea sistemelor progresive informaționale și comunicaționale. Pentru ca să nu rămână la periferia istoriei, bibliotecile sînt nevoite să se schimbe cu pași rapizi, să îmbunătățească calitatea serviciilor, să modernizeze formele și metodele de lucru, să optimizeze procesele de achiziție, catalogare, păstrare și conservare a documentelor.

Informatizarea a influențat radical relațiile dintre bibliotecă și utilizator, care acum au posibilitatea de a accesa de la distanță nu numai colecțiile bibliotecilor, dar și a beneficia de alte servicii și produse. În baza colaborărilor corporative și raționalizării proceselor tehnologice, utilizării noilor echipamente tehnice și softuri, crește randamentul de muncă al bibliotecarilor.

Pentru a asigura o funcționalitate eficientă a bibliotecii, este nevoie de a aplica un management tehnologic care presupune: aplicarea metodelor contemporane, formelor și modalităților noi de analiză, evaluare și implementare a noilor tehnologii, perfecționarea proceselor și operațiunilor tehnologice, optimizarea potențialului tehnologic, modificarea rațională a tehnologiilor bibliotecare.

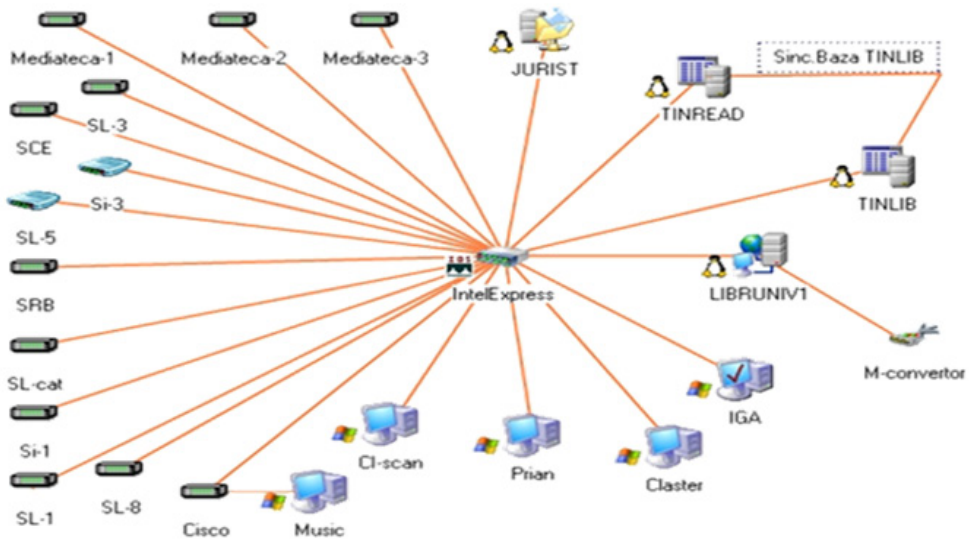

Funcțiile principale ale managementului tehnologic pot fi urmărite în diagrama ce urmează:

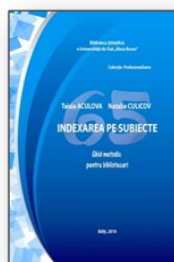
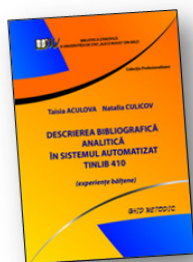

Această schemă a rețelei electronice din BŞ USARB reprezintă managementul tehnologic exprimat prin factorii tehnici, sociali și informaționali

CARTEA DE VIZITĂ

O deosebită importanță în asigurarea unui management tehnologic de calitate îl au documentele de reglementare, publicațiile științifico-metodice, instrucțiunile și documentele normative.

INSTRUCȚIUNI ȘI HĂRȚI TEHNOLOGICE

Calea
documentului în
Bibliotecă

Calea
buletinului de
cerere

Catalogul
electronic

Nomenclatorul
proceselor
tehnologice

Organizarea și
conservarea
colecțiilor

Programul
aplicativ
Achizitii noi

Expozitii

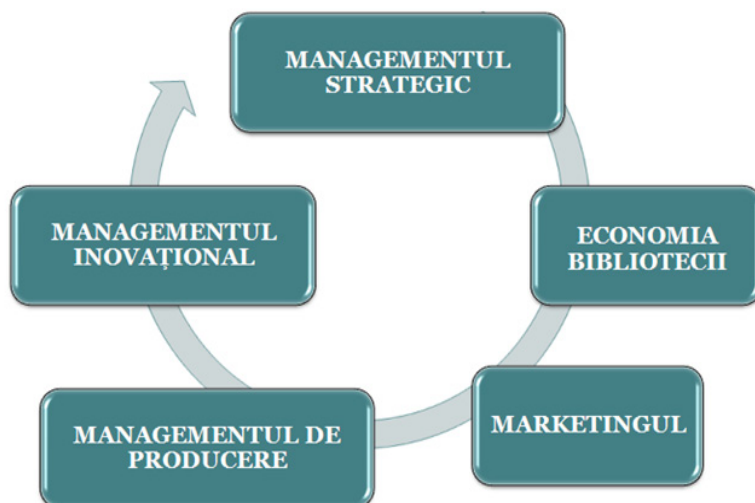
Promovarea
resurselor
informaționale

Norme de timp pentru procesele și activitățile infobibliotecare : Ghid / alcăt. : E.Harconița, L. Mihaluța, E. Stratan ; design/cop./tehnored.: S.Ciobanu. - Bălți, 2011. - 54p. - (Col. Profesionalizare). - ISBN 978-9975-50-072-2

Studiul managementului bibliotecar contemporan este axat, cu precădere, pe diversificarea direcțiilor de creare a managementului strategic, inovațional, informațional, organizațional, managementul personalului.

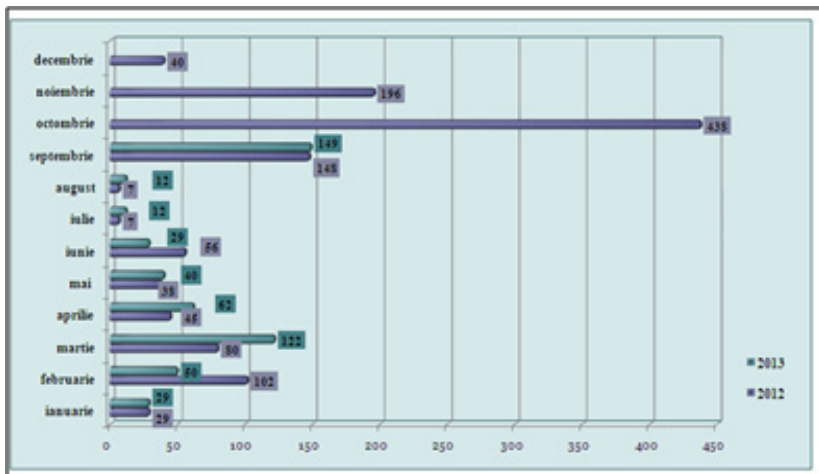
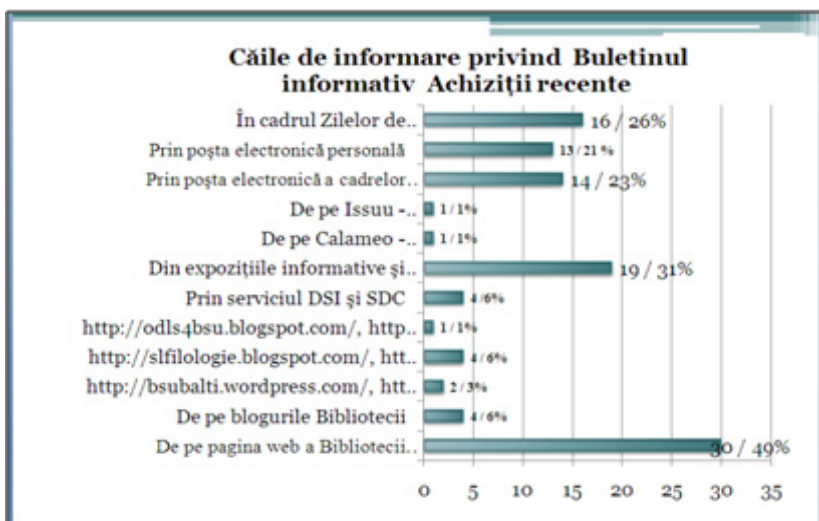

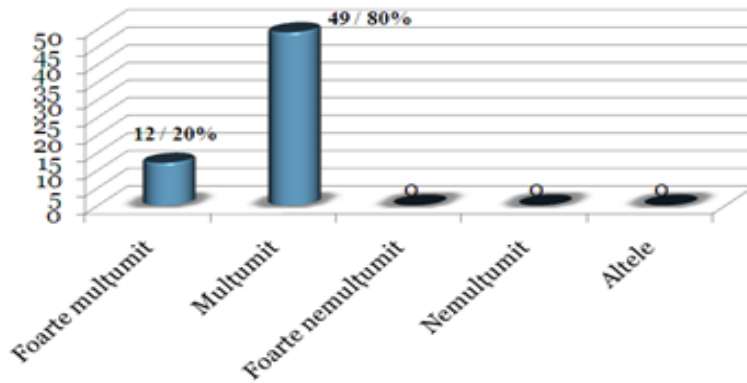
Managementul tehnologic interacționează cu managementul strategic și cu managementul inovational prin crearea, instalarea și exploatarea aplicațiilor dedicate.

BULETINUL ACHIZIȚII RECENTE

Gradul de satisfacție privind conținutul, structura, forma de prezentare și difuzare a Buletinului informativ **Achiziții recente**.
 Accesări e-buletinul **Achiziții recente** pe pagina Web a Bibliotecii.

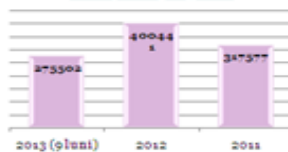
Managementul de producere și managementul participativ prin organizarea grupurilor de profil:

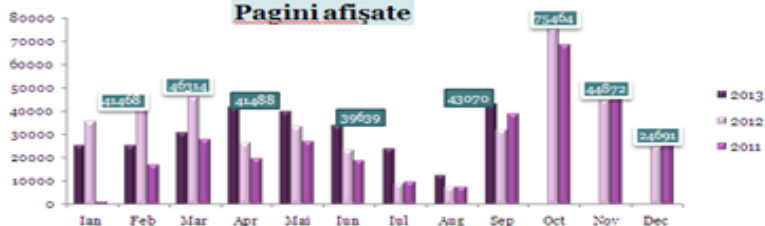

COMPLEXITATEA OPORTUNITĂȚILOR PE SITE-UL BIBLIOTECII

Afișări pagini

Pagini afișate

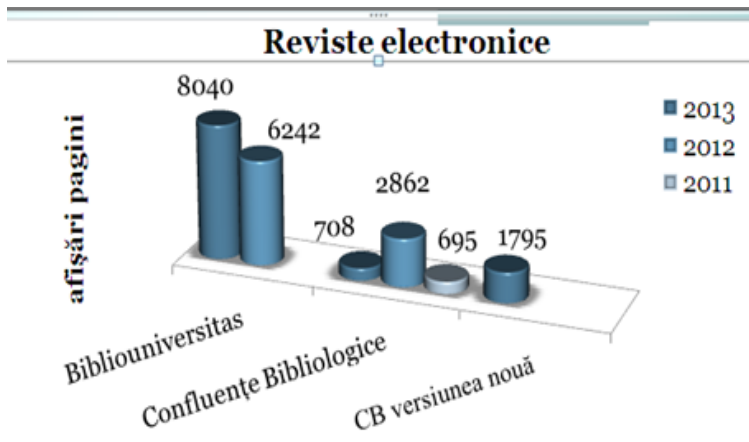
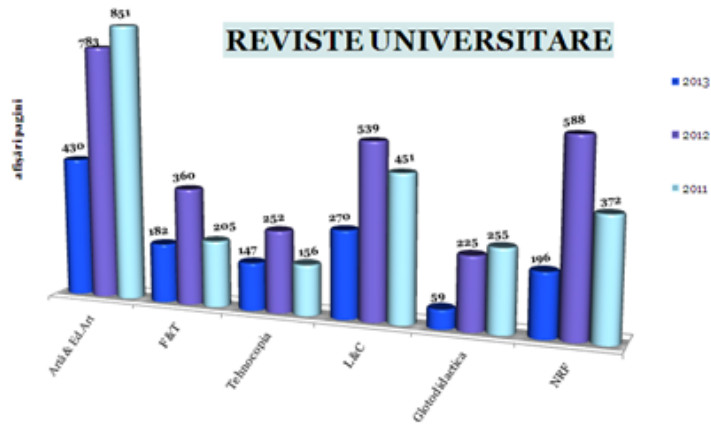

Vizite

Vizite an

FORMULAR DSI <http://libruniv.usb.md/dsi/formular-dsi.htm>

BIBLIOTECA ȘTIINȚIFICĂ
A UNIVERSITĂȚII DE STAT „I.L. CARACULACIU” BUCUREȘTI

FORMULAR DSI (Pentru cercetare științifică & informatică)

* Numele și prenumele: (Căsuțe de text)

* Adresa e-mail (scopul contact): (Căsuțe de text)

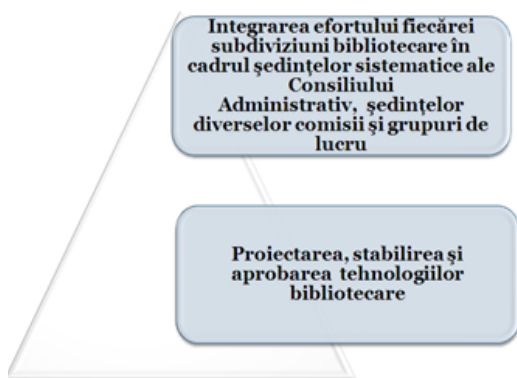
* Tema de cercetare: (Căsuțe de text)

Temă: (Căsuțe de text)

Data: 16 Octombrie 2013

COORDONAREA / CONDUCEREA

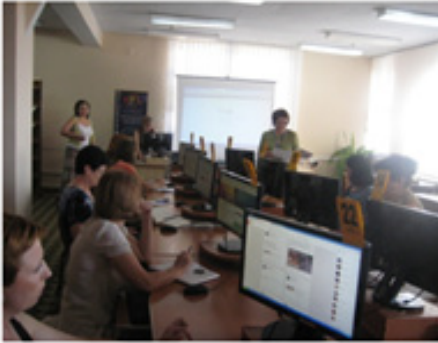

Grupul *Cultura Informației*

Modulul T - Tehnologii:
Aplicarea IT în procesele infobibliotecare.

**Lansarea Proiectului Blogul
bibliotecarului**

**Formarea / atribuirea vedetelor de
subiect: experiențe, probleme, aplicații
practice**

FORMULAR- 03. CHESTIONAR DE AUDIT

Auditor	
Zona auditată	
Audiat	
Data audierii	

No. crt.	Aspecte evaluate	Criterii	Dovezii de audit
1	Denumire proces	Standarde în vigoare, documente de transfer tehnologic (regulamente, instrucțiuni, hărți mape etc.)	Înregistrări, declarații ale faptelor sau alte informații care sunt relevante în raport cu criteriile de audit și verificabile
2			
3			

FORMULAR- 03. CHESTIONAR DE AUDIT

1. Elena Scutuz, șef serviciu – Activitatea informațională. Baze de date Serviciu informațional-consultative.

Auditor	Elena Scutuz
Zona auditată	Serviciul Comunicații-colețiabil
Audiat	
Data audierii	

No. crt.	Aspecte evaluate	Criterii	Dovezii de audit	Concluzii
1	Denumire proces	Standarde în vigoare, documente de transfer tehnologic (regulamente, instrucțiuni, hărți mape etc.)	Înregistrări, declarații ale faptelor sau alte informații care sunt relevante în raport cu criteriile de audit și verificabile	Rezultatele evaluării dovezilor de audit colectate în raport cu criteriile de audit.

FORMULAR-01. PROGRAM AUDITURI INTERNE

APROBAT:
Directer

_____ 20__

PROGRAM AUDITURI INTERNE PENTRU ANUL 2013

No	Procedura internă de management a cărții	Zona auditată	Responsabil Audit	Zona auditată	Per

FORMULAR-02. PLAN DE AUDIT INTERN

Termen pentru efectuarea auditului	20/03/2013
Zona auditată	Activitatea de gestionare a colecțiilor
Tip audit	Planificat
Scopul și obiectivul auditului	Evaluarea muncii
Persoana de audit	
Auditor șef	
Auditor	
Referință	
Obiectiv de auditare	Identificarea în deficiențe și documentarea acestora, aplicarea documentației
Alte persoane de discutație	Alte persoane de discutație

No. nr.	Data ora	Compartiment auditat	Echipele audit	Referință	Auditor	Responsabil auditat
1	2	3	4	5	6	7

FORMULAR-04. LISTA PERSOANELOR AUDITATE

No. nr.	Nume, prenume	Funcție	Unitatea de discutație	Unitatea de discutație	Intervi

Coordonator:
Managerul subunității auditate
N.Y.
Data:
Aprobat:
M.C.
N.Y.

Evaluarea activității serviciului Comunicarea colecțiilor timp de 6 luni ale anului 2013

Astfel, funcțiile principale ale managementului tehnologic ar putea fi prezentate în felul următor:

1. Organizarea tehnologiilor bibliotecare – coordonarea tuturor proceselor de producere și a operațiunilor în vederea utilizării optime și eficiente a resurselor materiale și umane, precum și aplicarea celor mai rentabile metode de muncă.

2. Conducerea responsabilă a tehnologiilor bibliotecare.
3. Planificarea – cunoașterea și analiza metodelor avansate de lucru, studierea pieței de resurse informaționale, tehnologiilor informațional – comunicaționale, echipamentului tehnic și a softurilor, evaluarea nivelului de dezvoltare tehnologică a bibliotecilor similare și evaluarea propriului potențial, determinarea scopului, sarcinilor și mijloacelor de realizare a noilor tehnologii cu ajutorul instrumentelor moderne de management tehnologic.
4. Coordonarea – adunarea într-un tot întreg a efortului fiecărei subdiviziuni bibliotecare cu ajutorul organizării sistematice a ședințelor Consiliului Administrativ, conferințelor, ședințelor diverselor comisii și grupuri de lucru.
5. Controlul. Printre metodele actuale ale managementului tehnologic se regăsește auditul tehnologic, cu ajutorul căruia se poate aprecia nivelul de implementare a noilor tehnologii în activitatea bibliotecii, determina avantajul noilor tehnologii față de cele vechi, descoperi potențialul invizibil.

Astfel, conotația Bibliotecii în calitate de institut sociocultural integrativ presupune un sistem de principii, un complex de instrumente ale managementului tehnologic, implementate și valabile în diverse biblioteci din diferite țări și segmente temporale .

КНИГИ, ДАРЯЩИЕ РАДОСТЬ ПОБЕДЫ

The book giving the joy of victory

ИННА КУЗНЕЦОВА

Чем дальше в будущее входим,
Тем больше прошлым дорожим.
И в старом красоту находим,
Хоть новому принадлежим.
Вадим Шефнер

Моим творческим контактом с Научной Библиотекой Университета им. А. Руссо уже много лет. Эта дружба выдержала испытание временем и с годами укрепилась. Зародилась она в далекие 70-е годы прошлого века, когда я, будучи студенткой на факультете театроведения ЛГИТМиКа, писала курсовые работы по истории театра. Приезжая домой из Ленинграда на каникулы, я всегда знала, что могу обратиться к сотруднику лучшей в городе научной библиотеки Киле Сорокской и получить необходимую библиографическую консультацию. Окончив институт, я вернулась в родные Бельцы и стала работать в искусствоведческом читальном зале городской библиотеки, ныне это Муниципальная библиотека им. Е. Кошеру. Менялась эпоха. Время требовало реформ и модернизации библиотечной сферы. В 90-е годы судьба подарила мне встречу с профессионалом своего дела и чутким, интеллигентным человеком, родственным мне по духу, - Еленой Харконицей, вскоре возглавившей научную библиотеку. Обмен мнениями, мудрый совет, ободряющее слово Елены Антоновны, сознание того, что рядом коллега, которая никогда не оттолкнет, умело направит, - все это многого стоит в жизни.

Наши контакты стали постоянными и получили неожиданное развитие в 2012 г., когда Е. Харконица пригласила меня опубликовать в журнале „Confluente bibliologice” мое исследование: «Бельчане, покорившие оперный мир» - о братьях Тадеуше и Сигизмунде Залевских, прославивших наш город на самых престижных оперных сценах мира (Confluente bibliologice. 2012, Nr. 1 (27), с. 74-78). Этот факт, также как и ряд ценных советов, полученных у

Е. Харконицы при подготовке рукописи к печати, безусловно, способствовал моему профессиональному росту.

Зная, что я занимаюсь поиском источников по теме культурного наследия для составления картотеки „Patrimonia“, Елена Антоновна обратила мое внимание на книгу Г. Бачу „Oraşul Bălţi și oamenii lui“ (Ch., 2011, 496 p.), из которой я почерпнула бесценные сведения о деятелях культуры прошлого, живших в Бэлць. Более того, эта книга помогла мне стать победителем в краеведческом конкурсе «Старое Помянем», объявленном на страницах бельцкого еженедельника «СП». В качестве приза мне вручили видеодиск с историческими фотографиями города, запечатлевшими на 75 слайдах памятники архитектуры прошлого, не сохранившиеся до наших дней. Этот диск я предоставила научной библиотеке для сканирования, т. к. он может стать дополнением к книге Г. Бачу и быть использован для экспозиций и наглядных пособий по архитектуре Бэлць 30-40-х годов XX в.

Еще одним ценным изданием, обогатившим мои познания по истории Бессарабии, стала книга В. Дарие и М. Потырнике „Cronica Basarabiei 1918-1944“ (Ch., Moldpres, 2012, 432 p.). Презентация ее состоялась в научной библиотеке 7 февраля 2013 г..

Самым свежим моим впечатлением стала фотовыставка «Благочестивые и способные люди» о жизни немецких колонистов в Бессарабии в 1814-1940 гг. и книга Уте Шмидт „Bessarabien“ (2012, 420 p.). Е. Харконица, тут же откликнувшись на мой живой интерес к данной теме, предложила книгу для изучения.

Благодарю вузовскую библиотеку за сотрудничество, дружбу, креативные идеи, всегда идущие от ее Директора Е. Харконицы. Желаю им процветания, успехов, здоровья. Пусть наши совместные усилия по культивированию у публики интереса к чтению, к книге, как к духовному продукту, принесут плоды в обозримом будущем.

К новым победам в интеллектуальных конкурсах и вызовах времени!

APLICAREA INDICILOR SCIENTO-
BIBLIOMETRICI ÎN ESTIMAREA VALORII
CERCETĂTORILOR: SIMION BĂNCILĂ, PAVEL
TOPALĂ, EUGEN PLOHOTNIUC, MIHAI POPA

**Application of bibliometrics indicators
in assessments the value of researchers:
Simion Băncilă, Pavel Topală,
Eugen Plohotniuc, Mihai Popa**

ELENA SCURTU, MARIA FOTESCU

Abstract: *This paper presents the results of an investigation conducted to estimate the value of the results of scientific researches of four teachers from the Faculty of Science, Economics and the Environment through scientometric measuring. The quantity and quality indicators have been using: the total number of publications, the language of publications, a variety of documents, participation in scientific events, the number of citations, implementation of the results achieved in the economy. The contribution of the Scientific Library is revealed in the affirmation of the teachers-researchers at the Balti University.*

În epoca dezvoltării accelerate a științei contemporane este necesară o analiză aprofundată a calității cercetărilor științifice pentru a stabili prezența unei instituții, a unui autor în fluxul național și internațional al literaturii științifice, care se efectuează prin anumite instrumente, cele mai importante din ele fiind: scientometria, bibliometria, infometria, webometria.

Termenii de bibliometrie și scientometrie au fost aplicați aproape simultan în 1969 de mai mulți savanți.

Bibliometria a fost interpretată ca „o aplicație a metodelor matematice și statistice pentru cărți și alte comunicate de tip media”, scientometria ca „aplicația acelor metode cantitative care se ocupă cu analiza științei văzută ca un proces al informației”.

O definiție însă mai actualizată a scientometriei o găsim în enciclopedia colaborativă web 2.0, Wikipedia: „un set de metode utilizat pentru a studia sau a măsura texte și informații”. Scientometria poate fi considerată ca fiind un set de metode cu ajutorul cărora se poate studia și evalua producția, valoarea și progresul științific al unui individ, al unui grup de indivizi sau a unei instituții.

Metodele sciento-bibliometrice se utilizează pentru a stabili:

- contribuțiile autorului într-un domeniu de cercetare;
- locul pe care-l deține în sistemul național și internațional de cercetare;
- actualitatea cercetării;
- continuitatea în cercetare prin citările unor rezultate științifice în publicații noi.

Parametrii de măsurare în evaluarea cercetărilor științifice:

- obținerea granturilor de cercetare prin competiții;
- participarea la proiecte internaționale;
- numărul total de lucrări (măsoară productivitatea muncii unui autor, a unui grup de autori, a unei instituții...);
- numărul de brevete de invenții – un indicator de bază al dezvoltării economice;
- participări la manifestări științifice internaționale (colaborare științifică internațională);
- numărul total de citări – martorii evoluției științei, continuității ei (măsoară valoarea, cunoașterea și calitatea rezultatelor științifice, impactul în evoluția științei);
- implementarea rezultatelor științifice în economie.

Creșterea interesului pentru măsurarea scientometrică a rezultatelor științifice este foarte mare. Cantitatea de publicații este enormă, determinativ ce nu se poate atribui calității. Altfel zis, este nevoie de o știință a științei care ar măsura la scara cea mai obiectivă valoarea științei.

În prezenta comunicare încercăm să apreciem valoarea contribuțiilor științifice a 4 profesori de la Facultatea de Științe Reale, utilizând indici scientometrici. De ce anume ei? Rezultatele științifice ale acestor cercetători au o rezonanță mondială, dețin un loc anume în sistemul mondial de cercetare; se impune numărul de publicații, diversitatea lor, participarea la proiecte internaționale, la manifestări științifice, conlucrare în cercetare la nivel național și internațional.

Cercetarea științifică în instituțiile superioare are două misiuni, pe de o parte – dezvoltarea științei clasice, pe de altă parte – a științei pedagogice, cea de formare a specialiștilor. Se afirmă prin anumite particularități:

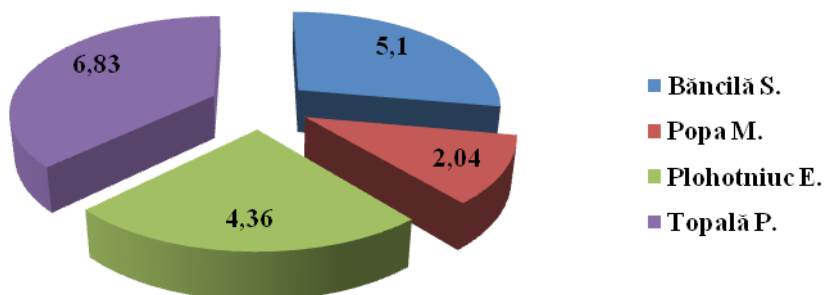

- este o componentă obligatorie și totodată esențială a activității personalului didactic de la universități;
- are un rol determinant în evaluarea profesionalismului și a prestigiului profesorului și, desigur, al universității;
- are caracter fundamental, experimental și ține, în mare parte, de profilul facultăților;
- se integrează cu cea didactică;
- antrenează în cercetarea științifică studenți, masteranzi (formarea viitorilor cercetători).

În aprecierea valorii cercetărilor științifice ale celor patru profesori de la Facultatea de Științe Reale vom utiliza la început indicatorii statistici, cei mai frecvenți, care răspund rapid la mai multe întrebări și probleme specifice:

NUMĂRUL TOTAL DE PUBLICAȚII

440 publicații, care constituie 18,3% din numărul total de lucrări ale Facultății (în jur de 2400, timp de 65 de ani)

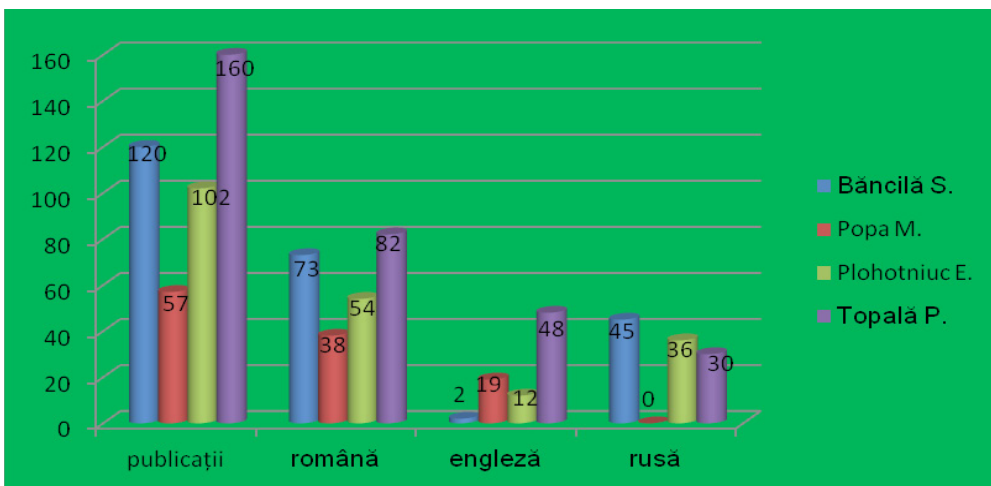

Este o cantitate care impresionează și prin care concluzionăm că activitatea de cercetare a profesorilor în cauză este prodigioasă, ținând cont de faptul că celelalte contribuții sînt semnate de circa 380 profesori.

Un indicator de statistică expresiv care, fie și în măsură mică, apreciază valoarea cercetării științifice, este și cel al limbii. Publicarea inițială sau traducerea lucrărilor într-o limbă de circulație internațională (engleză, franceză, rusă) dă glas rezultatelor științifice, făcîndu-le cunoscute în lumea mare a științei, prin vizualizare pe Internet, prin prezentare la manifestări științifice și, ce este foarte important, crește posibilitatea de evaluare.

Diagrama de mai jos ilustrează publicarea lucrărilor celor patru profesori în limbile română, engleză și rusă.

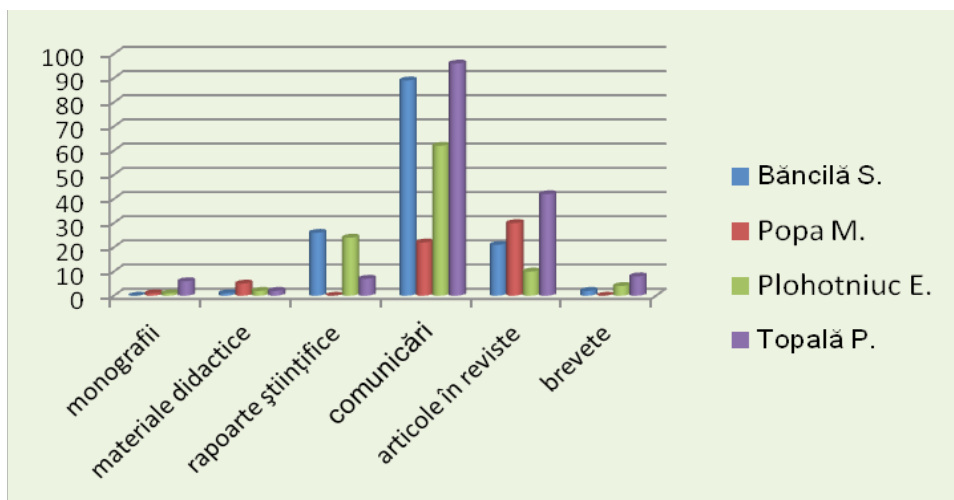
Nu evităm în estimare și varietatea de documente în care au fost materializate cercetările științifice: 12 monografii, aproape 40 materiale didactice, 270 comunicări, 104 articole în reviste, 58 rapoarte științifice.

Conform opiniilor comunității științifice internaționale, publicarea unui articol într-o revistă de mare prestigiu internațional face mai mult decât o monografie. Și dacă este pusă în discuție faima revistelor, susținem că protagoniștii noștri și-au publicat operele în așa reviste ca: „Теплофизика высоких температур”, „Вестник МГУ. Физика”, „Инженерно-физический журнал”, „Электронная обработка материалов” (dl Simion Băncilă, dl. Pavel Topală); „Радиотехника”, „Электромагнитные волны и электронные системы” (dl. Eugeniu Plohotniuc), „Металлофизика”, „Защита металлов”, „Nonconventional technologies review”, „International Journal of Modern Manufacturing Technologies” (dl. Pavel Topală).

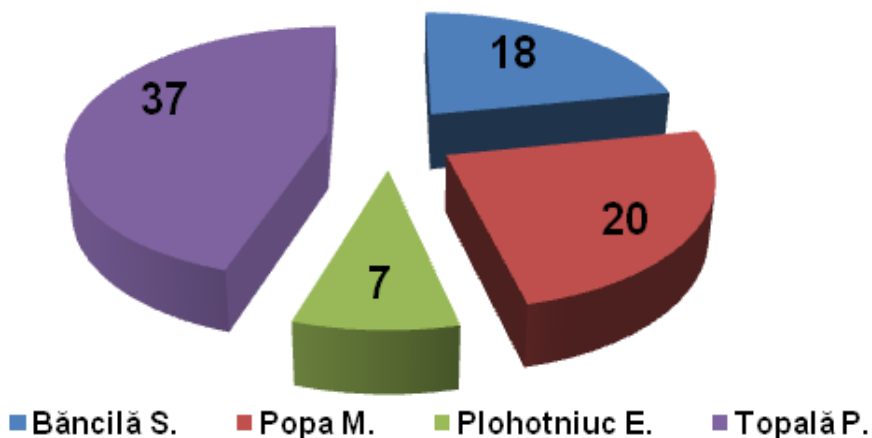
Un fragment important în cercetarea științifică sînt brevetele de invenții (creativitate vădită) cu aplicare în economie. Profesorii noștri sînt posesorii a 14 brevete de invenții, majoritatea din ele au fost apreciate la saloane și expoziții Internaționale: în jur de 30 de diplome și medalii.

Manifestările științifice internaționale se înscriu în peisajul academic ca activități deosebite. Oferă posibilitatea de a prezenta direct rezultatele cercetării științifice, de a fi apreciat, judecat, învinuit în limitele manifestării, de a contacta direct cu specialiști din domeniu. Diagrama atestă numărul participărilor celor patru profesori la conferințe internaționale, acesta ridicîndu-se la 82.

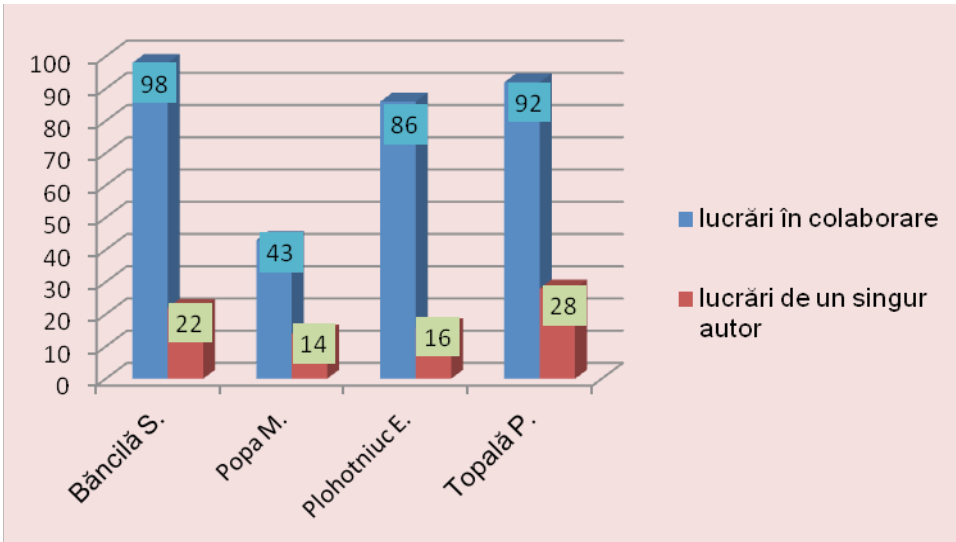

Participări la conferințe

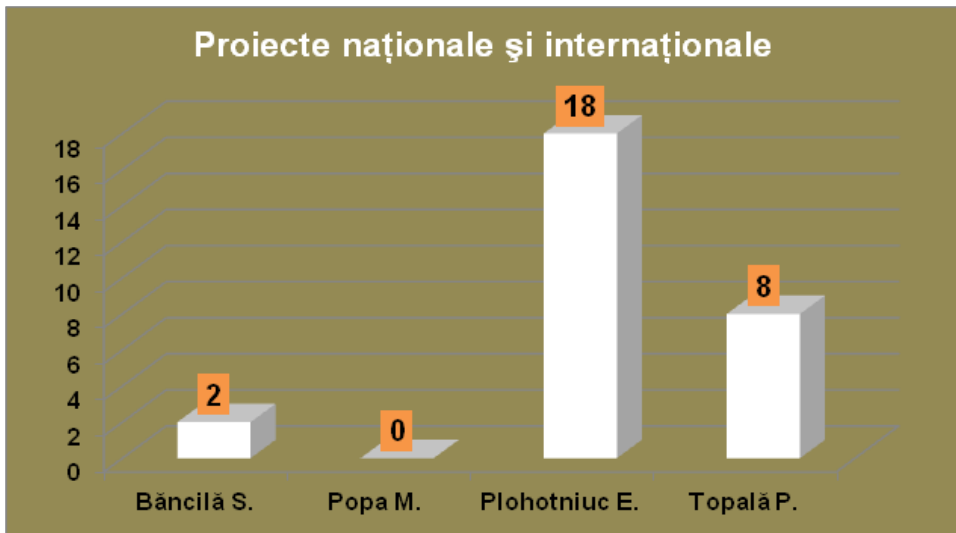

Un indicator statistic al aprecierii contribuției autorului la prosperarea științei instituției, țării ar fi și cel al obținerii rezultatelor științifice independente sau în colaborare. Cercetările independente încununate de succese se înscriu ca un indiciu al potențialului maxim de cercetare al unui savant. Cele în colaborare înregistrează și ele priorități: varietatea ideilor, participare la cercetări de nivel internațional, utilaje, echipamente comune. Care este situația în cazul estimării noastre? Graficul ne comunică că majoritatea lucrărilor sînt scrise în colaborare cu cercetători din România, Rusia, Israel.

Participarea la proiecte internaționale de cercetare contribuie la creșterea vizibilității internaționale a cercetărilor, la integrarea lor în comunitatea științifică mondială.

Indicatorii statistici prezentați mai sus indică productivitatea, dar nu și calitatea. Se consideră că citirile constituie indicatori scientometrici de calitate.

Îndrăznim a spune că este o problemă discutabilă. Calculul cantității citirilor nu exprimă întotdeauna și calitatea. Se poate întâmpla că o citare sau alta să nu

CARTEA DE VIZITĂ

fie în favoarea cercetătorului, să fie una critică și apoi din anumite considerente o lucrare cu idei originale nu este publicată în reviste de prestigiu și în cazul acesta nu poate fi citată.

Oricum, citările, la moment, rămân a fi un instrument sigur și fundamental de măsurare a calității rezultatelor științifice.

Cea mai importantă bază scientometrică ce pune în evidență citările este deținută de către prestigioasa organizație ISI Thomson - Institutul pentru procesarea informației științifice. Se consideră cea mai valoroasă bază scientometrică. Includează circa 16 000 reviste din toate domeniile de cunoaștere interpretate ca cele mai valoroase și care, la rândul lor, influențează progresul științific și tehnologic.

Spre regret, din motive financiare nu avem acces la ea. Din alte resurse informaționale care asigură accesul la mai multe baze de date cu citări și cu conținutul publicațiilor recente: Web of Knowledge, WEB of Science cu acces la rezumatele articolelor din mai bine de 9,5 mii de reviste, Science Citation Index Expanded cu informații din circa 8 mii de reviste.

Consultând mai multe baze de date, am conturat următorul tablou informativ: 22 citări pentru dl. Băncilă: un articol citat de 9 ori, unul - de 7 ori, unul - de 3 ori, unul - de 2 ori, unul - o singură dată.

Coeficientul Hirsch pentru dl. Băncilă este de 3.

Indexul Hirsch caracterizează excelența științifică a unui cercetător, punând în calcul numărul de articole citate în ordinea descrescătoare a acestora.

Formula utilizată de Hirsch este $N_c = ah^2$

N_c este numărul de citări proporțional cu pătratul indicelui h (calculat după numărul de citări a fiecărui articol 9,7,3,2,1.

a (constanta - un număr între 3 și 5)

h în cazul dl Băncilă este 3.

$N_c = 3 \times 9 = 27$, număr aproape de 22.

Pentru dl Topală am evidențiat 10 citări, pentru dl Plohotniuc 8.

Calitatea cercetării poate fi măsurată și de indicatorii implementării rezultatelor cercetărilor în economie.

Ilustrăm cele afirmate prin câteva exemple: instalația „Разряд 3” proiectată și construită de P. Topală în colaborare cu cercetători din Rusia a fost implementată la „ВИАМ” din Moscova, filialele din Habarovsk, Novosibirsk pentru obținerea materialelor utilizate în aeronautică. Recent echipa de cercetare a dlui Topală a perfectat un contract cu Fabrica de sticlă din Chișinău. Va fi livrată informație cu noi forme de turnare a sticlei. Rezultatele cercetărilor dlui Băncilă (Proprietățile

termice ale metalelor lichide) sînt utilizate la proiectarea reactoarelor nucleare.

Firește, contribuțiile celor patru profesori, cercetarea cărora a fost în vizorul nostru, este modestă în raport cu contribuțiile marilor savanți ai lumii, dar se face evidentă în circuitul științific mondial.

În afirmarea profesorilor-cercetători ai Universității bălțene participă activ și Biblioteca Științifică prin:

- informarea și documentarea continuă a profesorilor cu noi descoperiri în știință întruchipate în documente științifice;
- informarea comunității academice mondiale cu rezultatele cercetării profesorilor prin prezentarea lui pe site-ul Bibliotecii;
- elaborarea bibliografiilor tradiționale cu informație despre publicațiile cercetătorilor Universității.

Din relatările prezentate concluzionăm că scientometria trebuie desăvîrșită în continuare pentru conturarea unei panorame cît mai obiective. Este o problemă dificilă, costisitoare, dar trebuie neapărat rezolvată.

Bibliografie:

1. COJOCARU, I. Instrumentul bibliometric Național – sistem informatic performant, deschis, flexibil, scalabil. In: *Intellectus*, 2010, nr. 2, pp. 44-45.
2. GRIGORE, D. R. *Despre valoare și scientometrie* [on-line] [accesat la 27.09.2013]. Disponibil : [www.revista22](http://www.revista22.ro).
3. REPANOVICI, A., CRISTEA, I. *Tehnologii și strategii de evaluare a informației științifice* [on-line] [accesat la 26.09.2013]. Disponibil: agir.ro/buletine/952.pdf
4. ȚURCAN, Nelly. *Comunicarea științifică în contextul accesului deschis la informație*. Ch.: CEP USM, 2012. 324 p. ISBN 978-9975-71-253-1
5. ȚURCANU, Nelly. Estimarea productivității științifice a savanților din Republica Moldova. In: *Studia Universitatis. Științe sociale*, 2011, nr.8. pp. 206-212.

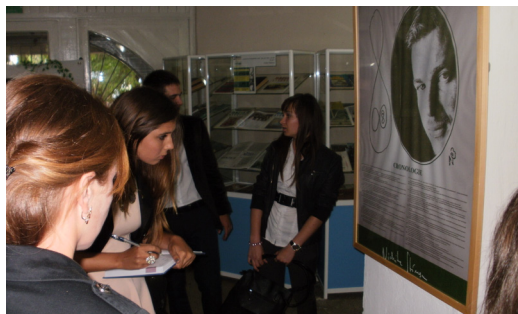
BIBLIOMESAGER

Pagină îngrijită de Elena STRATAN

Abstract: *In chronological order is presented a catalog of library activities and events that took place in the library during the period 02. 09. 2013-19. 12. 2013.*

2 septembrie, 2013

La Biblioteca Științifică USARB (hol, parter) a fost inaugurată expoziția de fotografie și poezie „Limba Română este Patria Mea”: „Nichita Stănescu - 80 de ani de la naștere”, organizată de Institutul Cultural Român „Mihai Eminescu” din Chișinău. Expoziția de carte a inserat o bogată bibliografie din colecțiile Bibliotecii universitare: lucrări ale poetului, referințe critice. Au participat: Excelența Sa Domnul Mihail BACIU, Consulul general al României la Bălți, dl *Radu Ciobotea*, consilier diplomatic, Valentina Prițcan, proector Relații internaționale și știință, scriitorii: Nicolae Leahu, decanul Facultății de Filologie, Anatol Moraru, lector, studenții Facultății Filologie, elevii Liceului Teoretic „Ion Creangă”, cadre didactice, bibliotecari. Expoziția a fost deschisă pînă la 30 septembrie 2013.

7 octombrie, 2013

În incinta sălii de lectură nr.4 Documente în Limbi Străine a avut loc lansarea „Dicționarului de termeni economici” în 6 limbi (vol. I), elaborat prin Proiectul internațional de cercetare științifică „Dicționar poliglot de termeni,„. La lansare au fost prezenți: Oxana Chira, lector universitar, doctorand, dr. Victor Schiba, conferențiar universitar, Ala Sainenco, conferențiar universitar, doctor în

filologie, Irina Ciornaia, lector universitar, doctorand, Elena Harconița, directoarea Bibliotecii, Nicoleta Colesnic, masterand precum și profesori și studenți de la Facultatea de Litere. Elena Harconița a venit cu un mesaj de salut, dar și cu o invitație adresată studenților și profesorilor de a participa activ la numeroasele activități în cadrul Zilelor Bibliotecii Științifice, prilejuate de cea de a 68 – a aniversare. Oxana Chira, în cadrul proiectului - revizor științific și coordonare limbi (limba germană), a vorbit despre modul de conlucrare dintre toți participanții la proiect. Dr. Victor Schiba, referent științific în acest proiect, a subliniat importanța și necesitatea apariției unui astfel de dicționar, punând accentul pe numeroasele surse de referință cu care s-a lucrat, acestea fiind prezente în cadrul expoziției organizate de bibliotecari „Repere științifice” (45 documente).

8 octombrie, 2013

Sala de lectură Științe Socio-umanistice și economice a găzduit lansarea cărților: ION PELIVAN: *Părinte al mișcării naționale din Basarabia de Ion Constantin, Ion Negrei, Gheorghe Negru*; *Lipoveanul, un fenomen basareabean în Duma de Stat a Imperiului Rus de Andrei Grosu*; *Молдавский Великокорослий Бессарабский феномен в государственной Думе Российской Империи de A. R. Grosu*. Au participat autorii lucrărilor: Ion Negrei, Gheorghe Negru, Andrei Grosu, Mircea Ciobanu, directorul editurii *Știința*, studenți, cadre didactice de la Facultatea de Drept și Științe sociale, bibliotecari. Lansarea a fost moderată de Lidia

BIBLIOME S AGER

Pădureac, conf.univ., dr., catedra de Științe socioumane. Elena Harconița, directoarea Bibliotecii Științifice USARB a rostit un mesaj de salut, a vorbit despre instituirea învățământului istoric la Bălți în anul 1945. Vorbitori: dr. Nicolae Cazacu, dr. Teo-Teodor Marșalcovschi, publicistul Iulius Popa, dr. Igor Cojocari. Biblioteca a primit o donație importantă din domeniul istoriei pentru care din partea cititorilor bălțeni aducem mulțumiri și exprimăm recunoștință Domnului dr. Ion NEGREI.

Sala de lectură Științe Filologice a fost neîncăpătoare pentru sutele de admiratori și doritori de a se întâlni cu Alteța Sa Regală, Principele Radu al României, aflat în vizită la Universitatea bălțeană. Într-o atmosferă cordială și fastuoasă, Alteța Sa Regală, Principele Radu al României a rostit un discurs și a prezentat colecția „Casa Regală” – Curtea Veche Publishing. Directoarea editurii Curtea veche - Publishing, Doamna Iren Arsene, a vorbit despre parteneriatul fructuos cu Curtea Regală în editarea cărților și promovarea lecturii pentru românii din întreaga lume. Biblioteca a primit în dar un set de carte din renumita colecție pentru care mulțumește cu grațitudine.

În cadrul Zilelor Bibliotecii Științifice USARB, într-un medalion aniversar au fost omagiați profesorii: *Pavel Topalo*, Doctor Habilitat în științe tehnice, decan al Facultății Științe Reale, Economice și ale Mediului, *Eugen Plohotniuc*, doctor în științe matematice și fizice, conferențiar universitar, *Vasilii Șaragov*, Doctor Habilitat

în chimie. Profesorii au povestit despre anii de copilărie, școală, studenție și munca de pedagog și cercetător, încurajându-i pe tineri să muncească mai mult, să citească cât mai multe cărți, să-și consacre viața de student învățaturii, cercetărilor nu numai în laboaratoarele, aulele universității, dar și la Biblioteca Științifică. N-au lipsit momentele hazlii și umoristice, împletite cu melancolia timpului copi-

lăriei, adolescenței, studenției. Doamna Valentina Topalo a prezentat expozițiile omagiale în Power Point: *Profesorul și Savantul Pavel Topală (omagiu la 55 de ani); Eugen Plohotniuc-doctor în științe fizice și matematice (omagiu la 60 de ani); Vasilii Șaragov, doctor habilitat în chimie, doctor în științe tehnice (omagiu la 65 de ani)*, fiind expuse documente care conturează evoluția carierei profesionale ale omagiaților.

9 octombrie, 2013

Sala de lectură Științe Filologice a găzduit lansarea lucrării MANUSCRISĂ de DIMITRIE BALICA COMISUL de Teodor Marșalcovschi, Maria Abramciuc, Elena Harconița. Moderator: Gheorghe Popa, rectorul USARB. Cu discursuri și mesaje de felicitare au venit: V. Jitaru, N. Leahu, L. Pădureac, I. Cojocar, B. Surugiu, A. Bantoș. Vorbitorii au remarcat valoarea istorică, lingvistică și morală a lucrării, curajul asumat de grupul de cercetători pentru a transmite spiritul timpului de la mijlocul secolului al XIX, în târgul Bălți din Basarabia țaristă. Lucrarea se vrea un instrument de lucru pentru istorici, lingviști și are déjà o biografie după cum a menționat Maria Abramciuc. Ana Bantoș, dr habilitat, profesor universitar a donat Bibliotecii revista *Limba Română* nr. 1-4, 5-6 2013 și 2 volume de Ion Vatamanu, oferite de Elena Vatamanu-Curecheru.

10 octombrie, 2013

În cadrul Zilelor Bibliotecii sala de lectură Științe Filologice a găzduit două evenimente semnificative, lansarea cărților: Dicționarul Enciclopedic *Mihai Eminescu* de Academicianul Mihai CIMPOI; *Cruciada Balcanică: Opera poetică a lui Valeriu MATEI*; Valeriu Matei *Pietre albe, pietre negre...*, în lectura actorului Nicolae Jelescu (CD); CD-ul „Rămâi, iubirea mea, rămâi”, cu versuri de Nicolae Dabija în interpretarea actorilor Ninela Caranfil și Nicolae Jelescu; Ecaterina Chele *Povestea vieții mele: memorii / ed. îngrijită de Valeriu Matei*; Varvara Buzilă, *Covoare Basarabene*. Directorul Institutului Cultural Român „Mihai Eminescu” din Chișinău, Valeriu Matei a inaugurat expozițiile: „Vreme trece, vreme vine” - Eminescu în imagini, „Poemele Limbii Române”; „Gavriil Bănulescu-Bodoni (1746-1821) - un ierarh ortodox apărător al culturii și limbii române” expuse în incinta Bibliotecii. Dr. Valeriu MATEI a donat Bibliotecii o colecție impresionantă de 38 de cărți și DVD-uri, publicate la editura ICR, Fundația Academia Civică, Fundația Europeană Titulescu, Centrul Internațional de Studii asupra Comunismului, Poesis ș.a.

11 octombrie, 2013

S-a desfășurat *COLLOQUIA PROFESSORUM TRADIȚIE ȘI INOVARE ÎN CERCETAREA ȘTIINȚIFICĂ*, ediția a IV-a, secțiunea *Biblioteca universitară în contextul Societății Informaționale și a Cunoașterii*. Moderator: Elena

Harconița, directoarea Bibliotecii. Au participat 45 de bibliotecari, inclusiv 10 reprezentanți din comunitatea profesională. Au fost susținute 13 comunicări în cadrul a două secțiuni: Biblioteca universitară în sistemul comunicațiilor științifice; *Practici comunicaționale în serviciile bibliotecare*. Dr. Silvia Ghinculov, directoarea Bibliotecii Științifice ASEM a decernat Diploma de Excelență Colectivului Bibliotecii Științifice USARB pentru realizări remarcabile în asigurarea educației și științei, activitate prodigioasă în promovarea culturii, profesionalism avansat, contribuție în realizarea programelor și proiectelor de bibliotecă și colaborare îndelungată cu Biblioteca Științifică ASEM.

21 octombrie, 2013

Săptămîna Internațională a Accesului Deschis, ediția a VII-a, la Biblioteca Științifică USARB a luat start cu un Flash-Mob de transmitere a mesajului privind Mișcarea OA. Decanatele și catedrele au beneficiat de informații prin e-mail și materiale promoționale despre Programul Bibliotecii consacrat Săptămîinii Internaționale a Accesului Deschis cu genericul **„Accesul Deschis: Redefinirea impactului”**.

De pe panourile informative din campusul universitar studenții și profesorii au luat act despre Săptămîna OA și oportunitățile oferite de Biblioteca universitară, despre inițierea Open Research Archive (ORA) – USARB – Repozitoriul Instituțional. La orele de Cultură a Informației, organizate în spațiile Bibliotecii de către bibliotecari, studenții au aflat despre importanța OA în formarea lor profesională și cercetarea științifică.

23 octombrie, 2013

Nicola Harrington-Buhay, Coordonator Rezident al Organizației Națiunilor Unite și Reprezentant Permanent al Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) în Republica Moldova, Dejan Mincic, Reprezentant Adjunct al UNICEF Moldova, Antonio Poloșa, Șeful Misiunii OIM, Organizația Internațională pentru Migrație, Valeria Ieseanu, Coordonator programe, PNUD au întreprins, o vizită de lucru la Centrul de Documentare al ONU din cadrul Bibliotecii Științifice USARB.

BIBLIOMESAGER

Oficialii au avut o întrevedere cu Rectorul Gheorghe Popa, cu reprezentanții Bibliotecii Științifice. Coordonatorul Rezident al ONU în R. Moldova a apreciat eforturile Bibliotecii în asigurarea și consolidarea activității CD ONU, pe care îl consideră eficient. Domnia Sa a susținut un discurs pentru studenți, cadre didactice și bibliotecari privind rolul tineretului în dezvoltarea țării, urmat de discuții, întrebări și răspunsuri. Domnia Sa a donat o colecție de documente, materiale promoționale pentru Centrul de Documentare al ONU din Bălți.

24 octombrie, 2013

În Săptămîna *Accesului Deschis: Redefinirea impactului*, Elena Harconița, directoarea Bibliotecii, a prezentat la ședința Senatului USARB informații despre Mișcarea Accesului Deschis, a demonstrat versiunea demo a Repozitoriului Instituțional *ORA (Open Research Archive) – USARB*, a îndemnat profesorii să publice pe Calea verde – în RI și Calea de Aur - revistele cu acces deschis, în primul rînd, în *Limbaj și Context*, *Glottodidactica* – reviste universitare bălțene, care deja sînt incluse în DOAJ. Utilizarea acestor două strategii va influența creșterea elementelor scientometrice ce caracterizează producția științifică a Republicii Moldova.

7 noiembrie, 2013

Sala de lectură Științe Filologice a găzduit două lansări de carte a scriitorilor români: Gellu Dorian „Șaizeci de pahare la o masă” și Vasile Iftime „Poeme din sărbătoarea Nebunului”. Cu un recital de poezie au venit scriitori din Botoșani, Cluj și Bistrița-Năsăud, care au dăruit Bibliotecii cărțile sale cu dedicații. Domnul Ioan Pinte, director de Bibliotecă, preot, poet a donat un set valoros de documente

din aparițiile editoriale ale Bibliotecii Județene „George Coșbuc”, Bistrița-Năsăud. O donație importantă de carte a venit din partea scriitorului Ion Pop, profesor la Universitatea din Cluj. Bibliotecarii și cititorii mulțumesc mult donatorilor care au îmbogățit colecțiile noastre cu prețioase publicații românești.

13 noiembrie, 2013

A fost inaugurată expoziția „OAMENI CUVIOȘI ȘI HARNICI...”, organizată de Dr. habilitat UTE SCHMIDT, Universitatea Liberă din Berlin, Asociația germanilor din Basarabia, Stuttgart și Forumul Cultural German pentru Europa de Est, cu participarea Ambasadei Republicii Federale Germania în Republica Moldova. Design și montare: prof. Ulrich Baehr.

Moderator: Elena Harconița, directoarea Bibliotecii Științifice. Cuvinte de salut au rostit: Gheorghe Popa, rector al USARB, Matthias Meyer, ambasador al Republicii Federale Germania în RM; Dr. Ana Pomelnicova, catedra de Filologie Engleză și Germană. Tatiana Șerbacova, lector superior la catedra de Filologie Engleză și Germană a relatat despre cercetările sale la subiectul respectiv. Elena Harconița a prezentat o *Catalogare a spiritului german în Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți*, demonstrând sprijinul internațional pe care îl are instituția în vederea sporirii fluxului informațional și modernizarea serviciilor pentru utilizatori. Dr. habilitat Ute Schmidt a relatat despre concepția expoziției și a prezentat cartea *BASARABIA. Coloniștii germani la Marea Neagră*.

25 noiembrie 2013

În cadrul ședinței de dezvoltare profesională, Elena Harconița, directoarea Bibliotecii, a informat despre participarea la Conferința

BIBLIOME S AGER

științifică internațională „Biblioteca Științifică – pilon spre edificarea societății cunoașterii”, din 30 octombrie 2013, organizată în cadrul Salonului Internațional de Carte Științifică și Didactică, ediția a II-a la Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” a Academiei de Științe a Moldovei. Respectiva ediție a Salonului a fost dedicată

aniversării a 85 de ani de la fondarea Bibliotecii Științifice pe lângă Comitetul Științific Moldovenesc și a 60-a aniversare de la stabilirea ei ca Bibliotecă Științifică Centrală a AȘM. În cadrul conferinței, Dna directoare a prezentat comunicarea *Rolul inovațional al bibliotecii universitare în mediul educațional modern*. Lina Mihăluță, director-adjunct, a relatat despre participarea la Workshop-ul „Publicarea revistelor științifice în Accesul Deschis”, desfășurat pe 25 octombrie la Biblioteca Republicană Tehnico-Științifică. Organizatori: ABRM, Institutul Național de Cercetări Economice, Biblioteca Republicană Tehnico-Științifică. Biblioteca Științifică USARB a intrat în posesia unui cadou/premiu oferit de către Asociația Bibliotecarilor din RM celor mai active biblioteci care s-au manifestat cu programe consistente consacrate Săptămânii Accesului Deschis (21-27 octombrie 2013).

29 noiembrie 2013

Biblioteca Științifică USARB, Asociația Bibliotecarilor din RM, Secțiunea *Biblioteci Universitare*, Secțiunea *Catalogare și Indexare* au organizat în spațiile Bibliotecii Științifice USARB, Atelierul profesional *Fișiere de autoritate (nume și subiecte) în sistem automatizat: realități și tendințe*. Moderator:

Elena HARCONIȚA, Directorul Bibliotecii Științifice USARB. Au participat 30 de bibliotecari, inclusiv 16 reprezentanți de la bibliotecile din țară. Programul a inclus comunicările: Fișiere de autoritate pentru nume la Biblioteca Științifică USARB: autori persoane fizice: cadre didactice / bibliotecari; colectivități;

entități geografice” (L. MIHALUȚA); „Utilizarea tezaurului multilingv EuroVoc: experiențe ale Bibliotecii Științifice ASEM” (S. HABAȘESCU); „Indexarea pe subiecte. Indexarea documentelor cu privire la unele obiecte geografice. Experiențe bălțene” (T. ACULOVA); „Elementele de formare continuă

a bibliotecarilor la Biblioteca Științifică a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” și „Crearea vedetelor de subiect în Programul specializat de bibliotecă Q-Series. Experiența UPS „ION CREANGĂ” (A. Negură). Participanții au propus elaborarea unui Ghid de construire a Fișierelor de Autoritate (nume persoane fizice, colectivități, entități geografice) și de subiecte în bibliotecile din Republica Moldova.

11 decembrie 2013

S-a desfășurat Atelierul profesional „Bibliotecile școlare - inovație, inspirație, creativitate”. Organizatori: Ministerul Educației al RM, Direcția Învățământ, Tineret și Sport, mun. Bălți, Biblioteca Școlii Primare „Spiridon Vangheli”, nr. 21, partener: Biblioteca Științifică USARB. Au participat: 23 bibliotecari din instituțiile pre-universitare municipale. Mesaje

de salut au rostit: Tatiana Ciubotaru, specialist - coordonator, metodist, DITS, mun. Bălți; Elena Harconița, Directorul Bibliotecii Științifice USARB, Președintele Filialei BIN, Valentina Goiman, directorul Școlii Primare „Spiridon Vangheli”, nr. 21. Doamna Elena Harconița a accentuat importanța bibliotecilor școlare ca centre de educație și cultură, care participă direct la procesul de instruire, dar care, cu regret, sînt susținute tot mai puțin de organele de conducere. Elena Stratan, șef serviciu Cercetare. Asistență de specialitate, a prezentat comunicarea „De la Blogul BIN - Bibliotecă de învățămînt din Nord Bălți a ABRM - la blogul fiecărei biblioteci școlare din mun. Bălți”. Dna Valentina Goiman, directorul Școlii Primare „Spiridon Vangheli”, nr.21, mun. Bălți a mulțumit Directorului Bibliotecii Științifice cu o Scrisoarea de

BIBLIOMESAGER

gratitudine, exprimându-și deosebita satisfacție pentru o colaborare rodnică de mai mulți ani.

12 decembrie 2013

Biblioteca Științifică a primit o donație importantă în cadrul Proiectului Parteneriatul cu Moldova de la Universitatea din Landshut în cooperare cu Serviciul German de Schimb Academic (DAAD), care include 37 titluri de documente în 109 exemplare, în valoare de circa 6 000 €, cu precădere în limba germană, cărțile ce vor intra în pachetul instrumentelor de lucru al studenților, masteranzilor, cadrelor didactice de la Facultatea Științe Reale, specialitatea Inginerie și Management în transport auto.

19 decembrie, 2013

A fost inaugurată expoziția „Alexie Mateevici – Odă limbii române”, dedicată celor 125 de ani de la nașterea poetului Alexie Mateevici. Expoziția a cuprins: manuscrise, fotografii și poezii, mărturiile ale cronicarilor, scriitorilor clasici și contemporani despre limba română și poezii dedicate limbii române. Organizatori: Institutul Cultural Român „Mihai Eminescu” la Chișinău în colaborare cu Primăria Municipiului Chișinău, Casa-Muzeu „Alexie Mateevici” din satul Zaim și Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți. Valeriu Matei, directorul Institutului Cultural Român „Mihai Eminescu” la Chișinău, a donat Bibliotecii un set valoros de cărți și CD pentru care aducem mulțumiri și recunoștința utilizatorilor.

PROMOVAREA CUNOAȘTERII UNIVERSALE LA BIBLIOTECA UNIVERSITARĂ BĂLȚEANĂ

Promoting Universal Knowledge at the University Scientific Library

Valentina TOPALO

Abstract: *From 2009, in the Scientific Library is provided Open Access Week to get to know the most important achievements in the world of access to electronic scientific information. The programs developed by the Open Access Week invites teachers staff, students, researchers, librarians to participate directly in the several sessions and events, taking note of the new electronic resources, other institutions experience in organizing open institutions repositories and electronic archives.*

Odată cu apariția termenului Open Access, asistăm la o redefinire a noțiunii de timp și spațiu științific, la o reînnoire a canalelor de comunicare în bibliotecile universitare. Astfel de schimbări inevitabile s-au petrecut mai pronunțat începând cu anul 2007. În domeniul lecturii, diseminării informației, în contextul apariției unor noi forme de conținut, schimbările erau accentuate și trebuiau efectuate operativ. Noțiunea Open Acces a apărut ca ceva firesc, fiindcă informația științifică trebuie să circule, avînd ca obiectiv preîntîmpinarea nevoilor cercetătorului. Savantul francez Louis Pasteur afirma că: „Știința nu are Patrie”, deci ea trebuie să fie publică, fără restricții, accesibilă tuturor. De produsul final al științei, al cunoașterii parvenite din diverse țări ale lumii trebuie să beneficieze tot globul pămîntesc

Rădăcinile juridice și intelectuale ale Open Access în biblioteconomie.

Actualmente cercetarea științifică e axată pe prevederi legale care determină comunitatea științifică să nu se abată de la bunele practici. Săptămîna Accesului Deschis este un eveniment important aflat în al șaptelea an de derulare, acest concept fiind perceput de bibliotecarii universitari ca obligatoriu pentru calitatea cercetării, pentru asigurarea accesului către o literatură de specialitate prin intermediul WWW, spațiul virtual științific fiind deja colonizat de Open Access.

Cum se poziționează Biblioteca Științifică în această „mișcarea Open Acces” mondială?

OPORTUNITĂȚI MODERNE

- Elementul - cheie pentru realizarea acestei mișcări, constă nu numai în politica cultural –științifică, coerentă și activă ,a conducerii Bibliotecii Universitare, dar și în mecanisme biblioteconomice de coordonare, organizare și evaluare; creșterea gradului de conștientizare a valorii Accesului Deschis și promovarea Accesului Deschis ca o nouă normă în învățămînt și cercetare.
- Valorificarea produsului științific al cadrelor didactice în Bilioteca Digitală, Catalogul Electronic, în colecțiile Bibliografii, biobibliografii on-line; Bibliographia universitas, în Biblioteca deschisă *Open Library*, pe platforme Internaționale de publicații *Issuu* și *Calameo*, activitatea de creare a Repozitorului USARB (2012), deschiderea IR ORA USARB (2013).
- Restructurarea conținutului cursului Cultura Informației în corespundere cu cerințele ariei de baze de date și noului mediu electronic; Introducerea unui capitol special despre Accesul Deschis; Promovarea instrumentelor oferite de mișcarea acces deschis în rîndul comunității academice; Utilizarea resurselor: OpenDOAR, The Directory of Open Access *Repositories* - *OpenDOAR*, DOAB - Directory of Open Access Books - Repertoriul monografiilor în acces deschis, lansat în aprilie 2012, ROAR - Registry of Open Access Repositories - Repertoriul Depozitelor în Acces Deschis, DOAJ - Directory of Open Access Journals – Repertoriul Revistelor în Acces Deschis.

Utilizarea mai intensă a paginii web a BȘ USARB în activitatea de învățare, cercetare, incluzînd printre acestea și extinderea serviciilor oferite utilizatorilor prin Consorțiul REM, cît și prin relații de colaborare cu alte biblioteci din țară și din străinătate (Bazele de date eIFL conțin în general: 3 248 reviste, ziare, buletine de știri full-text; 1 305 broșuri, ghiduri și altă literatură de referință în regim full-text, Baza se completează în permanență cu alte ediții noi, *Biblioteca electronică a Tezelor de doctor a Bibliotecii de Stat a Rusiei*);

- Implicarea într-o serie de manifestări științifice locale, naționale și internaționale, devenind mai vizibili în comunitate, avînd o contribuție mai mare în activitățile de învățare și cercetare.
- Elaborarea Programelor pentru Săptămîna Accesului Deschis pentru a aduce eficiență, valorificînd noi servicii, prezentînd noi produse științifice de înaltă calitate. Prin aceste programe Biblioteca oferă acces la un număr mai mare de resurse științifice, adaugînd plusvaloare vieții științifice, educaționale, culturale a comunității academice pe care o deservește.
- Parteneriat cu Departamentul de Știință a Universității și sprijinirea curriculei și inițiativelor Universității în diverse proiecte și programe de cercetare.

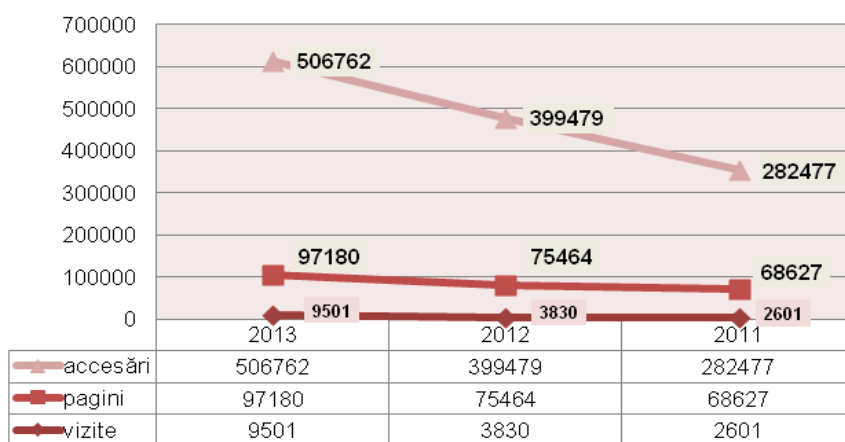

Informație și Cunoaștere.

Săptămîna Accesului Deschis la Biblioteca Științifică este un eveniment care s-a materializat prin acțiuni de promovare a Accesului Deschis, de valorificare a resurselor științifice și culturale, prin aplicarea formelor și metodelor noi de lucru și de acces la informații. Au fost realizate un șir de acțiuni de promovare prin intermediul Website-ului Bibliotecii Științifice Universitare și Blogurilor Bibliotecii, rețelelor de socializare: Facebook, Isuu, Google+ etc. Ambientul științific pe care îl avem în luna octombrie este oglinda care ne reflectă așa cum sîntem, în timp ce mediul virtual este ecranul pe care proiectăm așa cum ne dorim să fim. Numai în luna octombrie utilizatorii au accesat website-ul în 2013 de 506 762 ori și au deschis 97 180 de pagini, în 2012 - 399 479 ori, pagini - 75 464, în 2011 - 282 477 ori, pagini - 68 627.

Octombrie 2011-2013

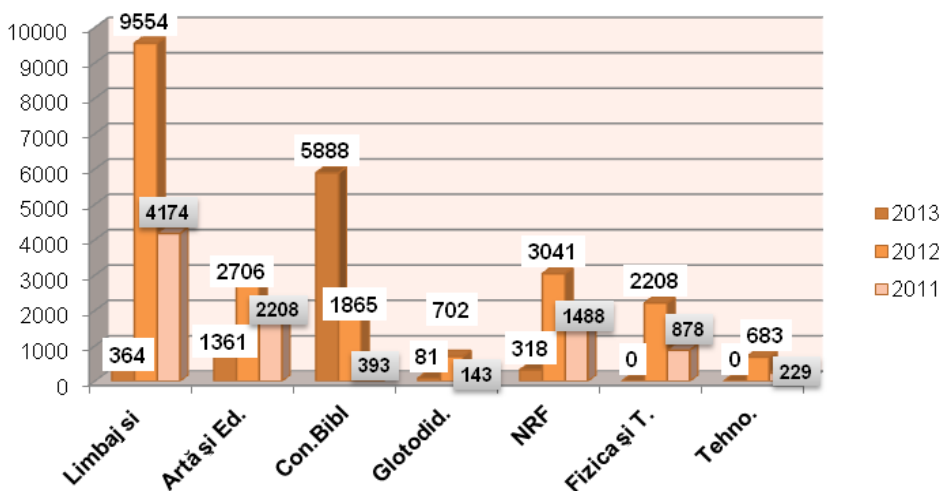
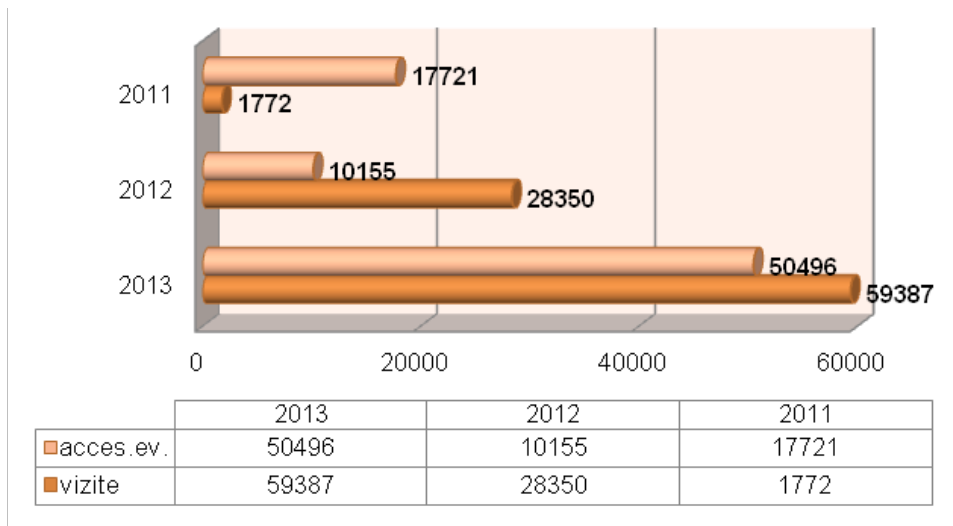
Pe parcursul acestor ani website-ul Bibliotecii Științifice a fost vizitat în 2013 de 59387 de utilizatori, preferînd rubrica Noutăți/Evenimente de 50496 de ori, în 2012- 28 350 de vizite, accesări - 10 155, în 2011 au fost 1 772 de vizitatori, accesînd evenimentele, noutățile de 17 721 ori.

În topul vizitelor este revista LIMBAJ ȘI CONTEXT, anii 2011-2012, în 2013- Confluente Bibliologice.

De pe site-ul Bibliotecii s-au făcut trimiteri la blogul <http://oarm.blog2x2.net/>. Bibliotecarii au realizat un POSTER pentru a ilustra faptul că studierea ține de acces la resursele informaționale, că Biblioteca este cea care prin colecțiile bogate dă capacității de cunoaștere, abordare și vigoare, căci știința nu se face doar cu

OPORTUNITĂȚI MODERNE

exerciții și aplicații, ci mai ales, cu imaginație. Pentru a stimula imaginația, fiecare utilizator - cercetător trebuie să pătrundă acolo unde intuiția naște ecuația, ca răspuns la aceeași eternă întrebare.

Bibliotecarii au asigurat circulația fluxului informațional, punând știința locală la curent și în contact cu tot ceea ce se întâmplă notabil în lume într-un domeniu sau altul. Astfel, știința și cultura sînt protejate de izolare, de acel atît de păgubitor și periculos „n-am idee / nu cunosc”.

Săptămîna Accesului Deschis este un segment important de muncă și de

identificare a oportunităților viitoare. E nevoie de alte modalități de satisfacere a cerințelor cercetătorilor, de a face familiar Accesul Deschis în comunitatea academică.

În anii 2007 - 2013 utilizatorii de la 4 facultăți au fost principalii actori ai prezentărilor, seminariilor, lecțiilor publice, ședințelor de catedre, cu prezentări ample de baze de date, care s-au regăsit în tematica generală a manifestărilor științifice și culturale, toate având ca generic diverse preocupări științifice. Programele s-au desfășurat cu interes și intensitate.

Anii 2007-2013

În cadrul Senatului Universității, *Ședința Consiliului Administrativ al Universității* Elena Harconița, directoarea Bibliotecii Științifice a prezentat Raportul privind activitatea Bibliotecii Științifice: „Biblioteca Științifică în sprijinul activității didactice și de cercetare științifică”; informații despre Mișcarea Accesului Deschis, importanța promovării Accesului Deschis în Universitate, aderarea cadrelor didactice la Mișcarea Accesului deschis prin publicarea în reviste cu acces deschis, încurajarea cercetătorilor să-și manifeste sprijinul pentru Accesul Deschis, publicând articole în reviste cu Acces Deschis și în repozitoriul instituțional, conștientizarea necesității și importanței repozitoriului cu acces deschis instituțional, lansarea propunerii de creare a Repozitoriului științific universitar bălțean.

Pe marginea acestui subiect s-au organizat conferințe științifice internaționale, seminare informative, expoziții tradiționale și on-line după cum urmează:

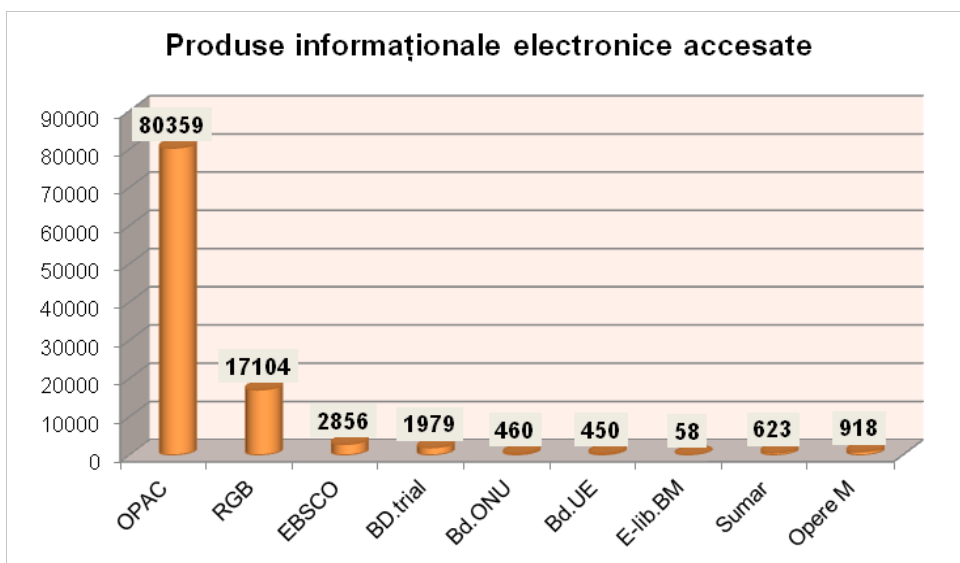
- „Abordarea prin competențe a formării universitare: probleme, soluții, perspective” consacrată aniversării a 65-a de la fondarea Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, în cadrul căruia Elena Harconița, directoarea Bibliotecii Științifice a ținut un discurs memorabil „Spre o Europă comună a cunoașterii”;
- „Realizarea Strategiei de asistență pentru Moldova (2005 - 2008) și Strategia de asistență (2009 - 2012). Programul de asistență al Bancii Mondiale și dezvoltarea economică a Moldovei” - Dr. Melanie Marlett, director al Băncii Mondiale pentru Moldova;
- „Noile oportunități în utilizarea bazelor de date EBSCO”- Andrei Socolov, reprezentantul Companiei EBSCO Publishing; urmat de aplicații practice privind noile oportunități ale bazei de date EBSCO <http://search.EBSCOhost.com>, la care ne este asigurat accesul din anul 2001, datorită participării în Consorțiul Resurse Electronice pentru Moldova (REM);
- Prezentări ale bazelor de date științifice la care are acces Biblioteca;
- Baza de date HeinOn-line cu colecțiile: Law Journal Library, European Center for Minority Issues, Legal Classics Library;
- Baze de date științifice la care are acces Biblioteca: REM, Gale, General

OPORTUNITĂȚI MODERNE

- OneFile, Global Issues in Context, Student Resources in Context, Integrum World Wide, BioONE, SAGE Research Methods Online, Royal Society Journals and Archive, Cambridge Journals;
- Biblioteca electronică a Tezelor de doctor a Bibliotecii de Stat a Rusiei;
 - Produsul științific al cadrelor didactice și al bibliotecarilor de la Universitatea din Bălți în Biblioteca deschisă *Open Library*;
 - Săptămîna Accesului Deschis: **Redefinirea impactului**. În ședința Senatului Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți Elena Harconița, directoarea Bibliotecii Științifice a prezentat informații despre Mișcarea Accesului Deschis; a demonstrat versiunea Demo a Repozitoriului Instituțional ORA (Open Research Archive) – USARB, a îndemnat profesorii să publice pe Calea verde – în RI și Calea de Aur - revistele cu acces deschis: *Limbaș și Context*; *Glottodidactica* (reviste universitare bălțene, care de jure sînt incluse în DOAJ, 2013);
 - Biblioteca Digitală - depozitarea rezultatelor investigațiilor științifice a universitarilor bălțeni în anii 2010, 2011, 2012, 2013;
 - Arhive Electronice Deschise în cadrul cursului Bazele Culturii Informației;
 - Bazele de date pentru studii și cercetări: EBSCO, JDP, AUF;
 - Prezentarea situ-lui EIFL-OA <http://www.eifl.net/oa-events>, blogului Săptămîinii OA <http://www.openaccessweek.org/> blogului <http://eiffoamoldova.wordpress.com>, pagina Facebook a Conferinței a 10-a OA de la Berlin <http://www.facebook.com/Berlin10South Africa>; Declarația de la Berlin privind Accesul Deschis la Cunoaștere în științe Exacte și Științe Umane, document fundamental în ceea ce privește accesul deschis;
 - Trecerea în revistă a lucrărilor bibliografice elaborate de bibliotecarii universitari;
 - Lansarea revistei electronice a bibliotecilor universitare din RM BIBLIOUNIVERSITAS@md;
 - Promovarea produsului științific al cadrelor didactice de la Facultatea Științe ale Educației și Arte în [Biblioteca Digitală](#), Catalogul Electronic, în colecțiile Bibliografii, Biobibliografii on-line;
 - Facilitățile Site-ului Bibliotecii: Buletinul informativ bibliographic / Achiziții recente;
 - Prezentarea revistelor editate de Universitate și Bibliotecă expuse pe site-ul <http://libruniv.usb.md>;
 - Parteneri internaționali: prezentarea platformei științifice on-line – EUBookshop www.bookshop.eu – librărie virtuală care oferă acces la 100 000 de titluri și 190 000 de versiuni electronice ale acestora din Uniunea Europeană. Oficiul *Publicații* pune la dispoziție diverse servicii on-line și oferă acces la toate publicațiile UE, inclusiv la cele vizînd cercetarea și dezvoltarea ([CORDIS](#));

- Colecția Băncii Mondiale, bazele de date World Bank e-Library www.elibrary.worldbank.org - biblioteca electronică a Băncii Mondiale, propune accesul on-line la o colecție de circa 6 000 de cărți, reviste, rapoarte etc. *eLibrary* este conceput pentru a satisface nevoile comunității academice.

Seminare informative pentru bibliotecari:

- Lina Mihăluță, director-adjunct, a participat la Panel 2. *Comunicare profesională: incluziune și interactivitate*, care a inclus prezentări despre comunicarea structurilor de administrare ale Asociației cu filialele ei, noile platforme și medii de informare.
- Elena Țurcan, șef oficiu, a participat la Panel 3. *Instruirea continuă: realizări și viziuni* (prezentări despre rezultatele obținute de Asociație privind formarea continuă, evidențierea inițiativelor necesare pentru perfecționarea și recalificarea bibliotecarilor din R. M).
- Valentina Topalo, șef serviciu, a participat la Panel 4. *Instrumente profesionale: tradiție și modernitate*, la care au fost prezentate produsele și serviciile dezvoltate și perfecționate de Asociație în cadrul proiectului *Consolidarea unei Asociații puternice*.
- Elena Harconița a relatat despre participarea la întrunirea profesională cu reprezentanții Companiei Elsevier de la BC a USM; Conferința științifică anuală *Tehnologii informaționale și comunicaționale în biblioteca universitară: servicii, resurse, management* a Bibliotecii Științifice a USMF „Nicolae Testemițanu” și la Masa rotundă cu genericul *Comunicarea profesională – miza dezvoltării instituționale și individuale* de DIB ULIM.
- Colegilor le-a fost demonstrat Repozitoriul instituțional: ORA USARB.

OPORTUNITĂȚI MODERNE

Seminare informative pentru cadre didactice în cadrul ședințelor de catedre:

- Accesul la bazele de date naționale și internaționale în susținerea cercetărilor științifice.
- Grupul *Promotorii resurselor info-documentare* au trecut în revistă 81 de documente recent achiziționate de Bibliotecă, după cum urmează:
 - ▶ Management, Filozofie, Psihologie, Pedagogie – Ala Lîsii, bibliotecar principal, serviciul Comunicarea Colecțiilor.
 - ▶ Economie, Drept – Lilia Iavorscaia, bibliotecar, serviciul Comunicarea Colecțiilor.
 - ▶ Științe reale, Științe Naturale, Artă – Angela Hăbășescu, bibliotecar principal, serviciul Comunicarea Colecțiilor
 - ▶ Științe filologice – Gabriela Cazacu, bibliotecar, serviciul Comunicarea Colecțiilor.
- Nicola Harrington-Buhay, Coordonator Rezident al Organizației Națiunilor Unite și Reprezentant Permanent al Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) în Republica Moldova, Dejan Mincic, Reprezentant Adjunct al UNICEF Moldova, Antonio Poloșa, Șeful Misiunii OIM, Organizația Internațională pentru Migrație, Valeria Ieseanu, Coordonator programe, PNUD au întreprins la 23 octombrie 2013, o vizită de lucru la Centrul de Documentare al ONU din cadrul Bibliotecii Științifice a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți. Oficialii au avut o întrevedere cu Rectorul Gheorghe Popa, cu reprezentanții Bibliotecii Științifice. Coordonatorul Rezident al ONU în R. Moldova a apreciat eforturile Bibliotecii Științifice în asigurarea și consolidarea activității Centrului de Documentare al ONU, pe care îl consideră eficient. Domnia Sa a susținut un discurs pentru studenți, cadre didactice și bibliotecari privind rolul tineretului în dezvoltarea țării, urmat de discuții, întrebări și răspunsuri.

Seminare instructive:

- Metodologia cercetării științifice;
- Reguli pentru prezentarea referințelor bibliografice și citarea resurselor de informare: SM ISO 690: 2012 Informare și Documentare;
- Ghidul practic *Reguli pentru prezentarea referințelor bibliografice și citarea resurselor de informare*; prezentarea corectă a referințelor bibliografice și citarea resurselor de informare în lucrările de licență / master - Pagina Cercetătorului.

Expoziții tradiționale și on-line:

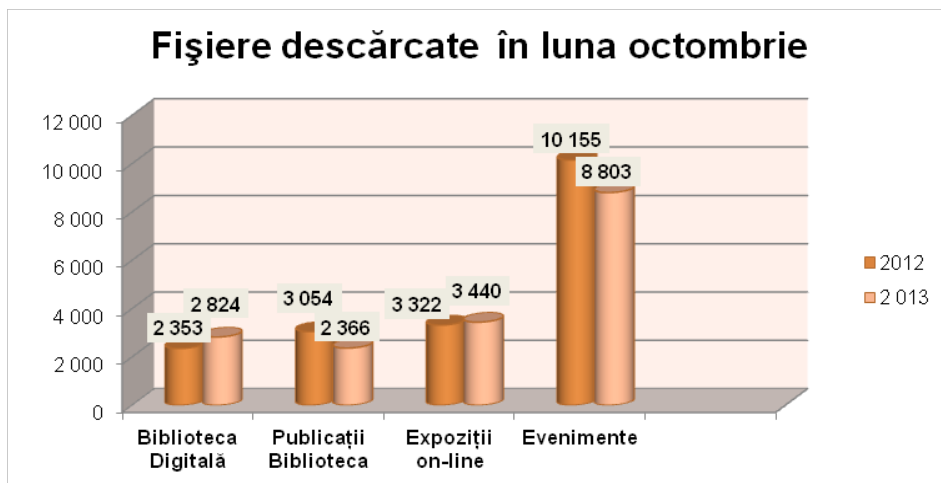
- Contribuțiile Științifice ale Corpului Didactic și Bibliotecarilor (2010, 2011, 2012, 2013);

- Jorge Mario Pedro Vargas Llosa - Laureat al Premiului Nobel pentru Literatură, anul 2010;
- Citește despre Acces Deschis;
- Cercetări globale prin Internet (EBSCO, JDP);
- Publicații științifice în Open Access din baze de date EUBOOKSHOP, ONU/ Banca Mondială;
- Vezi ce s-a făcut pînă acum în domeniul Tău de interes în EBSCO;
- Reviste științifice indexate în colecțiile BȘ USARB;
- Achizițiile recente în domeniul Muzică, inclusiv pe Calameo etc.;
- Flash-Mob de transmitere a mesajului privind Mișcarea OA. Decanatele și catedrele au beneficiat de informații prin e-mail și materiale promoționale despre Programul Bibliotecii consacrat Săptămîinii Internaționale 2009 - 2013;

- Informarea personalizată (prin e-mail) a cercetătorilor despre Accesul Deschis la Informație, distribuirea posterelor / flyerelor - Open Acces, Resurse științifice on-line, bloguri - pe panourile informaționale a Universității;

- Editarea / derularea videoclipului *Săptămîna Accesului Deschis 2009 - 2013 la Biblioteca Științifică*;
- Elaborarea / publicarea Comunicatului de presă despre eveniment pe site, blogurile Bibliotecii, blogul Filialei BIN, rețelele de socializare: Facebook, Twitter, Delicious, Slideshare, Google+, Pinterest;
- Beneficiile Accesului Deschis pentru comunitatea academică și de cercetare: cadre didactice, studenți, manageri administratori - discuții.

Concluzii finale

În urma organizării acestor Săptămîni, s-a constatat că în anii 2011 - 2012 universitatea bălțeană a prezentat 2 publicații indexate de ISI *Limbaj și Context*, *Gloto-didactica*, procentul de citări obținute de aceste lucrări fiind de cca 50 % din totalul citărilor înregistrate de publicațiile cu autori bălțeni în domeniul științelor filologice. Reiese că acest domeniu deține înțietatea. Revistele sus-numite au fost acreditate de către Academia de Științe a Moldovei, **Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare** și încadrate în categoria C+. În 2013 a fost acreditată în categoria A, revista de cultură, știință și practică educațională *Artă și Educație Artistică*.

Grație și acestor publicații științifice, o investigație bazată pe SCImago Journal & Country Rank arata că Universitatea bălțeană în acești ani s-a situat pe pozițiile: 9 959 în 2011, 6 849 - 2012, 11 169 - 2013 din total al țărilor supuse analizei.

Tot ce s-a realizat pînă în prezent confirmă importanța crescîndă a Săptămîinii Accesului Deschis. Considerăm că programele răspund intereselor și preocupărilor unui anumit cerc de vizitatori. Iată de ce utilizatorii universitari nu trebuie să rateze șansa se informa și vizualiza dovezi de inițiere și constituire a științei mondiale, inclusiv și a celei moldovenești.

Bibliografie:

1. *Biblioteca Științifică a USARB* [on-line] [accesat la 14.11. 2013]. Disponibil: <http://libruniv.usb.md/>.
2. *EIFL-OA Moldova* [on-line]. [accesat la 24.11 2013]. Disponibil: <http://eifloamoldova.wordpress.com/>.
1. ȚURCAN, Nelly. *Comunicarea științifică în contextul accesului deschis la informație*. Ch.: CEP USM, 2012. 324 p. ISBN 978-9975-71-253-1

FIȘIERE DE AUTORITATE LA BIBLIOTECA
ȘTIINȚIFICĂ USARB:
*autori persoane fizice (cadre didactice / bibliotecari)
colectivități, entități geografice cu rol de autor*

The authority files of the Scientific Library USARB:
*personal authors, (teachers staff/librarians) corporate
bodies, geographical entities with the role of copyright*

LINA MIHALUȚA

Abstract: *The article presents the experience in creating authority files in the USARB Scientific Library, process started with the implementation of integrated library software TinLib. The stages of development are presented, the sources used to construct the concept of authority file, route - mape, the responsibilities, the questionnaire, form of fields, sample files of authority names of people (teachers, librarians) in the TinLib and webOPAC. Also, the difficulties are presented in creating the authority files, as well as some proposals for settlement and improvement.*

Misiunea fundamentală a fiecărei biblioteci constă în satisfacerea necesităților informaționale ale utilizatorilor săi prin oferirea celor mai potrivite resurse, în raport cu cerințele acestora. În vederea realizării acestei misiuni, bibliotecile își organizează resursele după diverse criterii, prin construirea unor instrumente judicioase de informare care să asigure cu ușurință regăsirea celor mai relevante surse. Despre locul și rolul fișierelor de autoritate în acest sistem se discută de mult timp în mediul profesional. Acest subiect a fost abordat de bibliotecarii moldoveni în cadrul întrunirilor profesionale (atelier, mese rotunde) de nivel național: la Biblioteca Republicană Științifică Agricolă a UASM (2010), DIB ULIM (2008), ședințe de lucru ale Grupului Catalogare SIBIMOL, cât și la nivel de instituție în cadrul orelor de formare profesională.

Organizarea și ordonarea informațiilor au avut și au ca fundament de bază reguli stricte, care au evoluat de-a lungul anilor. Această evoluție poate fi schițată într-o hartă - traseu cu includerea momentelor principale: de la *Expunerea de principii sau Principiile de la Paris (1961)*, pînă la noile reguli – *RDA (Descrierea și accesul la resursă)*, care abordează atît probleme generale de catalogare, cît și componentele înregistrărilor bibliografice, precum și reguli de stabilire a formelor de autoritate ale persoanelor / familiilor, colectivităților ș.a

Funcțiile Fișierelor de Autoritate:

- facilitarea accesului la bazele de date bibliografice;
- controlul privind formele punctelor de acces;
- constituirea instrumentelor profesioniste de referințe (pentru utilizatori sau bibliotecari);
- stabilirea unei legături coerente între datele bibliografice și cele de autoritate.

Fișierele de autoritate pot fi divizate în două categorii:

- **fișiere de autoritate pentru nume**
- **fișiere de autoritate pentru subiecte**

Fișierele de autoritate se referă la entități distincte. Astfel, entitățile care fac obiectul fișierelor de autoritate pentru nume sînt:

- *nume de persoane, inclusiv numele de familii;*
- *colectivități (permanente și temporare);*
- *titluri uniforme;*
- *entități geografice cu rol de autor.*

Fișierele de autoritate pentru nume de persoane sînt constituite din înregistrări de autoritate care au ca element de bază vedeta sau forma autorizată, în accepțiunea actuală. Forma și alegerea vedetei uniforme se bazează pe *Regulile Conferinței de la Paris*, considerată ca punct de plecare al standardizării internaționale a procedurilor de catalogare. Secțiunile 7 și 12 ale acestei Conferințe definesc conceptul de vedetă uniformă și stipulează o paradigmă simplă a vedetei nume de persoană - **vedeta uniformă va fi numele (sau forma numelui) cel mai frecvent utilizat sau titlul care apare în edițiile lucrărilor ori în materialele de referință autorizate.**

Cataloagele on-line ale diverselor biblioteci conțin o varietate de fișiere de autoritate, care diferă de la o instituție la alta. În funcție de opțiunile fiecăreia, unele modele de fișiere de autoritate sînt simple, iar altele de o complexitate mai mare. Toate modelele trebuie să respecte anumite reguli și principii de bază oferite de Manualul UNIMARC – *Authorities* și de *Declarația de Principii de la Frankfurt*.

Fișiere de autoritate la Biblioteca Științifică USARB

Construirea fișierelor de autoritate în sistem automatizat în Biblioteca Științifică a început odată cu implementarea Soft-ului integrat de bibliotecă TinLib. Inițial s-a creat FA - vedete de subiect utilizate în OPAC ca cel mai relevant criteriu de regăsire a informațiilor în baza de date.

Construirea FA CD/B a început din necesitatea de a identifica autorii și de a unifica înregistrările bibliografice la o vedetă uniformă. FA CD/B are funcția prezentării standardizate a informației despre potențialul intelectual al Universității de Stat „Alecu Russo” (cadre didactice și bibliotecari) care urma să fie inclus în Sistemul Informațional integrat al Bibliotecilor din Moldova (SIBIMOL). Fișierul contribuie la promovarea imaginii și creșterea vizibilității Universității la nivel național și mondial.

Etapale de realizare: *formarea echipei de bibliotecari antrenați în completarea Fișierelor de autoritate ale cadrelor didactice și bibliotecarilor; elaborarea și aprobarea Conceptului de creare a FA CDB; informarea și documentarea bibliotecarilor pe acest subiect; instruirea membrilor echipei în vederea formării abilităților de muncă asiduă, cu dăruire și obiectivitate, cu respectarea uniformității în descriere; promovarea conceptului la nivel de rectorat și catedră; întocmirea unui chestionar pentru colectarea informației despre corpul profesoral universitar și bibliotecari; acumularea informației conform compartimentelor din Chestionar; pentru a fi completate exhaustiv toate câmpurile, bibliotecarii antrenați în acest proces au conlucrat direct cu fiecare cadru didactic; construirea FA a bibliotecarilor s-a realizat în baza CV-lui pe care fiecare bibliotecar din instituția noastră îl întreține în e-Portofoliul personal; crearea FA CDB.*

Surse de bază utilizate la construirea Fișierului de autoritate

- Instrucțiunea Fișierului de Autoritate auctoriale (autori persoane fizice) în TINLIB, care conține recomandări utile: *definiții, criterii de selecție, schema prezentării conținutului înregistrat, mostre de completare.* (GCP SIBIMOL, 2004);
- Mostră Fișier de Autoritate (BNRM);
- Structura Fișierului de Autoritate - Chestionar DIB ULIM .

Fișierul se completează în conformitate cu informațiile prezentate de profesori și bibliotecari.

FORMARE PROFESIONALĂ

Nume, prenume (pentru autorii care posedă nume și prenume identice, în înregistrarea bibliografică se indică profesia);

Cunoscut(ă) (se indică alte nume cu care sînt semnate unele lucrări publicate);

Forma preferată (se indică forma preferată de semnare a numelui);

Forma nepreferată (se prezintă alte forme utilizate de autor);

Profesia (se indică profesia conform diplomei);

Domeniu de afirmare (se prezintă domeniul în care autorul s-a format inițial);

Titluri științifice;

Titluri onorifice;

Funcția (se indică funcția deținută în instituția în care activează la moment și cele deținute în alte instituții);

Data și locul nașterii;

Naționalitatea;

Studii;

Cetățenie

Domiciliu

Activități socio-profesionale (activități în cadrul asociațiilor profesionale, organizații nonguvernamentale);

Afilieră (activități în alte domenii, alte instituții);

Performanțe (realizări obținute în domeniul de activitate sau domenii adiacente);

Distincții;

Premii;

Colaborare la publicații (se indică publicațiile la care a colaborat sau colaborează la moment);

Debut (se indică anul în care a fost publicată prima lucrare);

Responsabilități: Fișierul de autoritate este elaborat și ținut la zi de către colaboratorii Serviciului Informare și Cercetare Bibliografică.

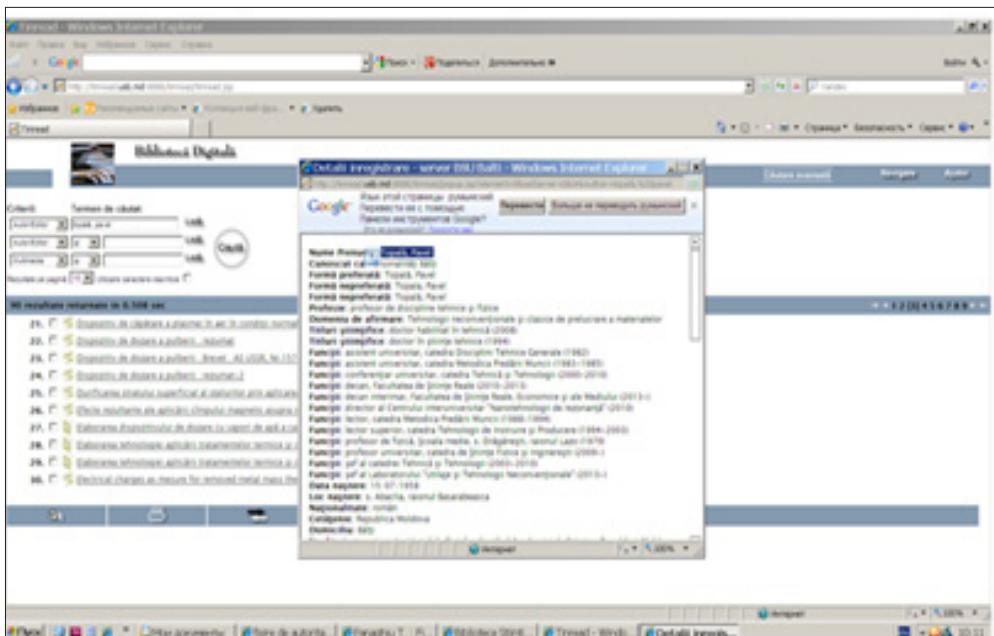
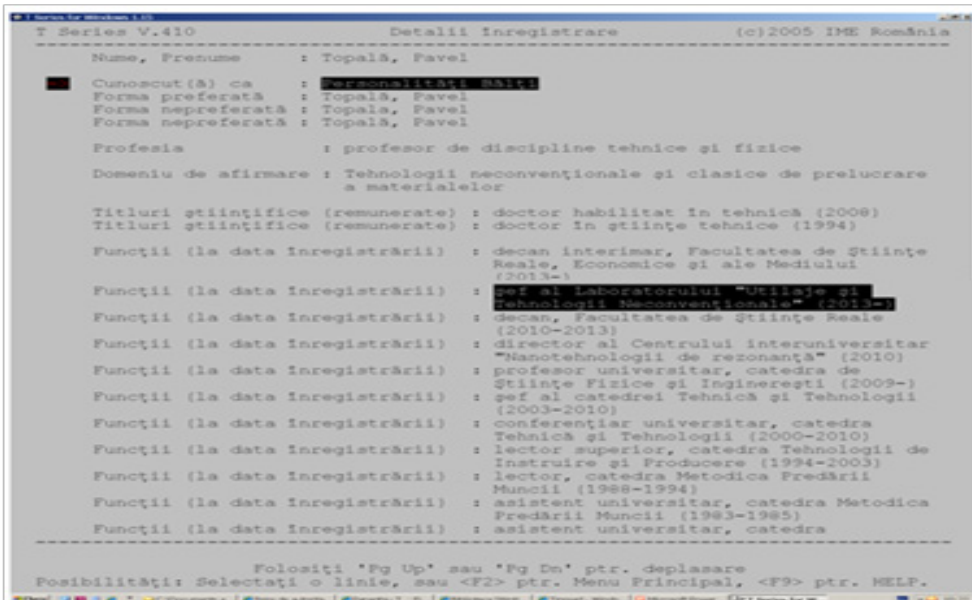

FORMARE PROFESIONALĂ

Mostre de fișiere de autoritate Nume de persoane (Cadre didactice, bibliotecari) în TinLib și webOPAC

TOPALĂ PAVEL, doctor habilitat, profesor universitar

Fișier de autoritate Nume de persoană (Bibliotecari) *Răileanu Ludmila*

```
T Series V.410                Detalii înregistrare                (c)2005 IME România
-----
Nume, Prenume      : Răileanu, Ludmila
Cunoscut(ă) ca    : Personalități Bălți
Forma nepreferată  : Railean, Ludmila

Profesia           : bibliotecar

Domeniu de afirmare : biblioteconomie

Funcții (la data înregistrării) : șef Serviciu Comunicarea Colecțiilor
                                   (2010-)
Funcții (la data înregistrării) : asistent universitar, Catedra
                                   Electronică și Informatică (2005-2010)
Funcții (la data înregistrării) : lector universitar, Catedra Literatură
                                   Română și Universală (2009-2010)
Funcții (la data înregistrării) : șef Serviciu Împrumut de Publicații la
                                   domiciliu, grad de calificare doi
                                   (2008)
Funcții (la data înregistrării) : șef Oficiu Sala Împrumut nr.1
```

Dificultăți:

- Un număr mare de cîmpuri;
- Imperfecțiunea sistemului în a păstra și afișa informațiile despre nume/ autori;
- Lipsa trimiterilor la formele asociate ale numelui însoțite de **“vezi”** și **“vezi și”**
- Dispariția informațiilor din motive necunoscute din TinLib și Web-OPAC;
- Nedorința cadrelor didactice, cu precădere Facultatea Drept și Științe sociale, de a furniza date personale.

Propuneri:

- Revigorarea procesului de partajare a funcțiilor referitoare la crearea FA autori naționali: scriitori, oameni de știință / cultură, politicieni, personalități cu renume din diverse domenii etc.;
- Înregistrarea într-un fișier unic de autoritate a personalităților de nivel național;
- Determinarea unui anumit număr de cîmpuri obligatorii din macheta FA, celelalte rămînînd facultative, la latitudinea autorului;
- Achiziția unui soft care să poată întreține FA nu numai pentru nume de persoane, dar și pentru celelalte tipuri de fișiere de autoritate.

Kulikovski, Lidia

Etichetă: **Altețevă Ștef**

Nume Persoană: Kulikovski, Lidia
Vest Nume Persoană: Culakovski, Lidia
Vest Nume Persoană: Куликовски, Лидия

Lucrări: 3 lucrări în 104 publicații în 2 limbi

107 rezultate Page 1 of 7

Strategia de activare în energie (după activarea în Biu. Mu. „Ș.P. Nețescu”) de Kulikovski, Lidia (Nu s-au dat note)

Strategia funcționării - Sistemul energetic de Căpâna, Târnova, Căpâna, Lăneș, Kulikovski, Lidia (Nu s-au dat note)

Pan de lucru pentru realizarea proiectelor (2008-2012) și Strategia 2008-2017 de (Nu s-au dat note)

Strategia versus - Sistemul energetic de Căpâna, Târnova, Căpâna, Lăneș, Kulikovski, Lidia (Nu s-au dat note)

În Proca - Bibliografie de (Nu s-au dat note)

Bibliografia - Sistemul energetic de Căpâna, Târnova, Căpâna, Lăneș, Kulikovski, Lidia (Nu s-au dat note)

Căpâna - Sistemul energetic de Căpâna, Târnova, Căpâna, Lăneș, Kulikovski, Lidia (Nu s-au dat note)

Biblioteca de Stat a Rusiei - <http://www.rsl.ru> . Soft Aleph
Fișier de autoritate Nume de persoane. Пушкин Александр Сергеевич

The screenshot displays the Aleph library system interface. At the top, there is a search bar and navigation options. Below, a list of records is shown, with the first record selected. The detailed view of the selected record is visible, showing the name 'Пушкин Александр Сергеевич' and various bibliographic details. The interface is in Russian and includes a sidebar with navigation options.

Autorii colectivi au constituit întotdeauna o problemă prin structură și formă. De cele mai multe ori un autor colectiv este prezent în mai multe forme (variante).

Autorii colectivi pot fi:

- *simpli sau având o componentă subordonată;*
- *în variantă prescurtată sau extinsă;*
- *cu sau fără termeni geografici;*
- *cu sau fără termeni numerici;*
- *într-o anumită formă de scriere (ex. caractere latine, caractere chirilice);*
- *cu sau fără forme succesive*

O înregistrare de autoritate pentru nume de colectivitate va cuprinde următoarele elemente:

- Forma numelui de colectivitate ce va fi folosită ca vedetă, principala informație din înregistrarea de autoritate în baza căreia se organizează și indexează înregistrările bibliografice pentru a asigura punctele de acces;
- Note informative despre vedetă;
- Variantele vedetei care funcționează ca trimiteri de tipul „vezi”;
- Relațiile dintre vedeta respectivă și alte vedete autorizate (trimiteri de tipul „vezi și”);
- Note despre sursele consultate;
- Note despre agenția catalogatoare care face intrarea;
- Alte coduri care să facă posibilă o preluare partajată a datelor.

Înregistrările de autoritate pentru nume de colectivitate sînt folosite pentru: descrierea unei colectivități cu caracter permanent sau temporar; unificarea

FORMARE PROFESIONALĂ

descrierilor bibliografice sub vedeta autorizată; controlul inițierii și utilizării punctelor de acces; stabilirea relațiilor între înregistrările de autoritate pentru diverse colectivități, între aceste vedete autorizate și înregistrările bibliografice ale manifestărilor colectivităților, precum și legătura cu alte surse despre ele.

Conform **AACR2**, colectivitatea se consideră **„o organizație sau un grup de persoane care se identifică printr-o anumită denumire și care acționează sau poate acționa ca o entitate.”** O colectivitate se introduce la denumirea pe care colectivitatea însăși o folosește, cu excepția unor cazuri în care există o colectivitate mai mare sau înrudită sau la numele unui guvern. Principiul utilizat pentru olectivități este de a alege denumirea pe care colectivitatea însăși o folosește de obicei (inclusiv denumirile convenționale), chiar dacă denumirea nu este cea oficială. Spre deosebire de numele de persoane, atunci când denumirea unei colectivități se modifică, se introduce o nouă vedetă sub denumirea respectivă însoțită de trimeri încrucișate la și de la diferite alte forme și denumiri înrudite.

Declarația de Principii de la Frankfurt, 2003. Conform Declarației de Principii de la Frankfurt, vedeta uniformizată pentru o entitate este numele care identifică entitatea respectivă într-o manieră consecventă, fie așa cum se găsește predominant pe manifestări, fie ca nume general acceptat, adecvat utilizatorilor catalogului. La stabilirea vedetei autorizate pentru nume de colectivitate se va ține cont de următoarele:

- *forma de nume sub care se găsește colectivitatea în documentele oficiale (statut, legi de organizare, etc.);*
- *frecvența unei forme de nume care identifică entitatea descrisă (UNESCO - forma frecvent utilizată în detrimentul formei extinse);*
- *durata unei forme de nume care identifică entitatea descrisă (în special când avem relații de subordonare);*
- *introducerea se face în ordine directă (excepție - instituții ale statului).*

Mostre Fișier de autoritate colectivități BCU Iași

Srv. sin.	000005638
Nume autor	MITROPOLIA MOLDOVEI SI BUCOVINEI
Biogr.Note	1990- Are patru episcopii componente: Arhiepiscopia Iasiilor, Arhiepiscopia Sucevei si Radautiilor, Episcopia Romanului, Episcopia Harghitei, ce cuprind 6 judete din estul tarii
Sursa fizica	BISERICA ORTODOXA ROMANA, MITROPOLIA MOLDOVEI SI BUCOVINEI
Sursa fizica	MITROPOLIA MOLDOVEI SI BUCOVINEI (BOR)
Sursa fizica	MITROPOLIA MOLDOVEI

Fișiere de autoritate pentru denumiri geografice

Fișiere de autoritate pentru denumiri geografice este un subcapitol care se ocupă de vedetele geografice folosite în fișierele de autoritate. Vedetele geografice sînt întîlnite mai ales ca subiecte ale resurselor, dar și ca părți ale denumirilor unor colectivități (cf. regulilor de catalogare). Construirea punctelor de acces la denumiri geografice au la bază aceleași reguli de construire a vedetelor, chiar dacă acestea se referă la o colectivitate care implică un nume de loc, cu responsabilitate într-o resursă sau constituie subiectul unei resurse. Fișierele de autoritate sînt comune tocmai pentru a plasa sub aceeași denumire geografică toate resursele existente într-o colecție.

Înregistrările de autoritate geografice sînt:

- **forme autorizate geografice care conțin denumiri de jurisdicții politice, administrative etc.**

În acest caz, numele unor colectivități conțin denumiri de locuri/teritorii care au deținut sau dețin statut juridicțional la un anumit nivel (țări, orașe, provincii).

Exemple:

Jersey City (N. J.) și nu Orașul Jersey City

Coreea de Nord și nu Republica Populară Democrată Coreeană

San Marino și nu Republica San Marino

- **forme geografice autorizate care nu implică jurisdicții.**

În această situație, locurile nu au nici o identitate administrativă sau politică, ci ar putea constitui numai subiecte ale resurselor. Locul poate fi exprimat prin denumiri de țări, provincii, regiuni, forme de relief etc.

AACR2R recomandă folosirea formei engleze a unui nume de loc și precizează că această formă se stabilește pe baza listelor de denumiri geografice și ale altor surse de referințe publicate în țările în care se vorbește limba engleză. Dacă există îndoieli, se folosește forma națională.

Exemple: Forme de nume întîlnite: Bucharest
București

Bucuresci

Bukharest

Bucarest **Vedeta: București (România)**

Pentru stabilirea vedetelor de nume geografice din Statele Unite ale Americii, LC folosește Geographic Names Information System (GNIS), the United States Board on Geographical Names' B, pentru numele de locuri din Australia și Noua Zeelandă se folosește the GEOnet Names Server (GNS) GN) domestic names system, pentru numele de locuri din Canada sînt cele oferite de Biblioteca Națională a Canadei.

În cazurile în care într-o țară există mai multe limbi oficiale, se folosește forma cel mai frecvent utilizată în sursele de referință în limba engleză.

Exemplu:

- Forme de nume întîlnite: **Bruxelles**

Brüssel

Brussels

- Forma cel mai frecvent aplicată în sursele de referință în limba engleză:

Brussels

Vedeta: Brussels (Belgia)

GLOSAR

Control de autoritate pentru fișierul autor - stabilirea unei forme standard, canonice, normalizate pentru unii termeni, incluzînd unele nume proprii (nume de persoane fizice) utilizate ca puncte de acces, menținerea coerenței acestora prin urmărirea relațiilor dintre autori, lucrări, subiecte.

Intrare - o înregistrare a unei resurse într-un catalog.

Înregistrare de autoritate - înregistrează forma autorizată pentru un nume, precum și toate formele sub care se poate găsi acesta și realizează legăturile dintre ele, adunînd în același loc informații despre acesta.

Fișier de autoritate - un set de notițe de autoritate și înregistrări de autoritate care, dacă este realizat de către profesioniști, cu responsabilitate, poate constitui mai mult decît o referință în materie.

Notiță de autoritate - este notița al cărei element de bază este formularea unificată, formulare stabilită de către instituția care realizează catalogarea.

Listă de autoritate - un index care conține în afara formei reținute în vedetă și formele excluse sau de orientare de tipul "vezi", "vezi și".

Date de autoritate - informații conținute într-o notiță de autoritate sau un fișier de

autoritate. **Trimiterea "vezi și"** (trimitere de orientare) - trimitere la o lucrare, sursă bibliografică sau vedetă unde se pot găsi informații complexe în legătură cu autoritatea respectivă.

Trimiterea "vezi" (trimitere de excludere) - trimitere la o lucrare, referință sau informație.

Referințe bibliografice:

1. AACR2. *Anglo-American Cataloguing Rules. Cap. 22 Vedete pentru persoane.* Trad. Cătălina SIMION, Dan MATEI. Ed. a 2-a.
2. DECLARAȚIA de principii internaționale de catalogare Frankfurt 2003. In : *Biblioteconomie.* 2004, nr. 1, pp 179 -182
3. BĂLAN, Dan, BĂRARU, Mia. Fișierul de autoritate nume de persoană- între deziderat și realitate. In: *Buletinul Fundației Urechea* [on-line]. 2008, nr. 8 [accesat la 27.11.2013]. Disponibil: <http://www.bvau.ro/docs/pdf/bfu9.pdf>
4. CORGHENCI, Ludmila, PANAGHIU, Tatiana. *Fișiere de autoritate (autori persoane fizice): conceptualizări și experiențe* [on-line][accesat la 26.11.2013].
5. DRĂGOIU, Elena. *Fișierul de autoritate: între diziderat și realitate*[on-line] [accesat la 27.11.2013]. Disponibil. <http://abr.org.ro/www.abr.org.ro/BD%20full%20text%20Buletin%20ABR/15.pdf>
6. DUMITRĂȘCONIU, Constanța. *Fișierele de autoritate – instrumente de control bibliografic: rezumatul tezei de doctorat* [on-line] [accesat la 27.11.2013]. Disponibil: <http://www.unibuc.ro/studies/Doctorate2008Noiembrie/Dumitrasconiu%0Constanta%20%20Fișierele%20de%20autoritateinstrumente%20de%20control/Rezumat043PDF.pdf>
7. DUMITRĂȘCONIU, Constanța. Listă sau fișier de autoritate. In: *Biblioteca.* 1988, nr. 9, nr. 10, p. 277.
8. REGNEALĂ, Mircea. *Dicționar explicativ de bibliologie și știința informării.* Vol.1-2. București: FABR, 2001, p. 151.
9. <http://proiectabr.wordpress.com/tag/fisiere-de-autoritate/>
10. http://www.bibnat.ro/dyn-doc/AACR2R2002_2005Nume%20geografice.pdf

DISEMINAREA LUCRĂRILOR DIN CADRUL ATELIERULUI
PROFESIONAL CU GENERICUL FIȘIERE DE AUTORITATE
(NUME ȘI SUBIECTE) ÎN SISTEM AUTOMATIZAT: REALITĂȚI
ȘI TENDINȚE LA BIBLIOTECA ȘTIINȚIFICĂ USARB

Professional Workshop Dissemination entitled Authority Files (names and subjects) in the automated system: realities and trends at USARB Scientific Library

Mihaela STAVER, Lilia UCRAINEȚ, Marina MAGHER, Gherda PALII

Abstract: *This article includes works' dissemination of professional workshop entitled Authority Files (names and subjects) in the automated system: realities and trends. The workshop took place on 29 of November, 2013, at the USARB Scientific Library.*

În cadrul ciclului de ateliere profesionale, inițiat de Departamentul Informațional Biblioteconomic (DIB) ULIM, secțiunea Bibliotecii Universitare a Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM) pe data de 29 noiembrie 2013 în spațiile Bibliotecii Științifice USARB a avut loc Atelierul profesional cu genericul **Fișiere de autoritate (nume și subiecte) în sistem automatizat: realități și tendințe**.

Moderator: **Elena HARCONIȚA**, Directorul Bibliotecii Științifice USARB.

Au participat 30 de bibliotecari, inclusiv 16 reprezentanți de la Biblioteca

Centrală a Universității de Stat din Moldova, Biblioteca Științifică ASEM, Departamentul Informațional Biblioteconomic ULIM, Biblioteca Republicană Științifică Agricolă a UASM, Biblioteca Științifică Medicală a USMF „Nicolae Testemițanu”, Biblioteca Tehnico-Științifică a Universității Tehnice din R. Moldova, Biblioteca Științifică a Universității Pedagogice

de Stat „Ion Creangă”, Biblioteca Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Biblioteca Republicană Tehnico - Științifică, Biblioteca Națională Pentru Copii „Ion Creangă”.

În cuvîntul de deschidere, **Elena HARCONIȚA**, Directorul Bibliotecii Științifice USARB, a prezentat programul atelierului, menționînd importanța unor astfel de întruniri pentru formarea profesională continuă, schimbul de experiență, soluționarea problemelor în domeniu.

În cadrul atelierului au fost susținute comunicările:

- **Fișiere de autoritate pentru nume la Biblioteca Științifică USARB: autori persoane fizice: cadre didactice/ bibliotecari; colectivități; entități geografice** (Lina MIHALUȚA, director-adjunct, Biblioteca Științifică USARB)
- **Utilizarea tezaurului multilingv EUROVOC: experiențe ale Bibliotecii Științifice ASEM** (Silvia HABAȘESCU, șef secție *Bibliografie*, Biblioteca Științifică ASEM)
- **Reguli de indexare Lives-ro. Locuri. Denumiri geografice. Istorie** (Taisia ACULOVA, bibliograf principal, serviciul *Informare și Cercetare Bibliografică*, Biblioteca Științifică USARB)

Lina MIHALUȚA, director-adjunct, în comunicarea „**Fișiere de autoritate pentru nume la Biblioteca Științifică USARB: autori persoane fizice: cadre didactice/ bibliotecari; colectivități; entități geografice**” a relatat despre experiența creării fișierelor de autoritate la Biblioteca Științifică, proces început odată cu implementarea soft-ului integrat de bibliotecă TinLib. Au fost prezentate etapele de realizare, sursele de bază utilizate la construirea Fișierului de autoritate, conceptul, harta-traseu, responsabilitățile, chestionarul, macheta cîmpurilor, mostre de fișiere de autoritate Nume de persoane (Cadre didactice, bibliotecari) în TinLib și webOPAC. Regulile de organizare și ordonare a informațiilor, au fost schițate într-o hartă-traseu, începînd cu **Expunerea de principii sau Principiile de la Paris (1961)**, pînă la noile reguli – **RDA (Descrierea și accesul la resursă)**.

La capitolul Fișierele de autoritate s-au nominalizat 2 categorii de fișiere:

1. **Fișiere de autoritate pentru nume**
2. **Fișiere de autoritate pentru subiecte**

Fișierele de autoritate se referă la entități distincte, ele sînt de mai multe feluri:

- **nume de persoane, inclusiv numele de familii**
- **colectivități (permanente și temporare)**
- **titluri uniforme**
- **entități geografice cu rol de autor**

Fișierele de autoritate de la Biblioteca Științifică USARB

Aici s-au accentuat principalele opțiuni de înregistrare a fișierelor de autoritate.

Odată cu implementarea Soft-ului integrat de bibliotecă TinLib, s-au făcut primele încercări de construire a fișierelor de autoritate. Ulterior, s-a recurs la diferite metode:

- Inițial s-a creat FA - vedete de subiect utilizat în OPAC ca cel mai relevant criteriu de regăsire a informațiilor în baza de date.
- FA CD/B are funcția prezentării standardizate a informației despre potențialul intelectual al Universității de Stat „Alec Russo” (cadre didactice și bibliotecari) care urma să fie inclus în Sistemul Informațional integrat al Bibliotecilor din Moldova (SIBIMOL).
- Fișierul contribuie la promovarea imaginii și creșterea vizibilității Universității la nivel național și mondial.

În baza informației prezentate mai sus, s-au adus exemple plauzibile referitoare la FA:

1. *Fișierul de autoritate ce se completează cu informațiile prezentate de profesori și bibliotecari.*
2. *Fișierul de autoritate Harta-traseu.*
3. *S-a evidențiat Serviciul Informare și Cercetare Bibliografică, care ține la zi FA în Biblioteca Științifică.*
4. *Chestionarul – în baza căruia se culeg informațiile pentru FA.*
5. *TinLib. Macheta cîmpurilor.*
6. *TinLib. Fișier de autoritate Nume de persoane (cadre didactice).*
7. *TinRead. Fișier de autoritate. Nume de persoane*
8. *Fișier de autoritate Nume de persoane (bibliotecari).*

S-au accentuat **dificultățile întâmpinate la crearea FA, printre care:**

- Un număr mare de cîmpuri;
- Imperfecțiunea sistemului de a păstra și afișa informațiile despre nume/autori;
- Lipsa trimerelor la formele asociate ale numelui însoțite de **“vezi”** și **„vezi și”**

- Dispariția informațiilor din motive necunoscute din TinLib și Web-OPAC;
- Nedorința cadrelor didactice, cu precădere Facultatea Drept și Științe sociale, de a furniza date personale.

În capitolul „Colectivități” au fost redate formele ce reflectă autorii colectivi în diverse referințe bibliografice.

Autorii colectivi au constituit, întotdeauna, o problemă prin structură și formă. De cele mai multe ori, un autor colectiv este prezent în mai multe forme (variante).

Autorii colectivi pot fi:

- ***simpli sau avînd o componentă subordonată;***
- ***în variantă prescurtată sau extinsă;***
- ***cu sau fără termeni geografici;***
- ***cu sau fără termeni numerici;***
- ***într-o anumită formă de scriere (ex. caractere latine, caractere chirilice);***
- ***cu sau fără forme succesive.***

Fișiere de autoritate pentru denumiri geografice este un compartiment care se ocupă de vedetele geografice folosite în fișierele de autoritate. Vedetele geografice sînt întîlnite mai ales ca subiecte ale resurselor, dar și ca părți ale denumirilor unor colectivități (cf. regulilor de catalogare).

Înregistrările de autoritate geografice sînt:

- ▶ ***forme autorizate geografice care conțin denumiri de jurisdicții politice, administrative etc.***

În acest caz, numele unor colectivități conțin denumiri de locuri/teritorii care au deținut sau dețin statut jurisdicțional la un anumit nivel (țări, orașe, provincii).

Exemple:

Jersey City (N.J.) și nu Orașul Jersey City

Coreea de Nord și nu Republica Populară Democrată Coreeană

San Marino și nu Republica San Marino

- ***forme geografice autorizate care nu implică jurisdicții.***

În această situație, locurile nu au nici o identitate administrativă sau politică, ci ar putea constitui numai subiecte ale resurselor.

Locul poate fi exprimat prin denumiri de țări, provincii, regiuni, forme de relief. AACR2R recomandă folosirea variantei engleze a unui nume de loc și precizează că această formă se stabilește în baza listelor de denumiri geografice și a altor surse de referințe publicate în țările în care se vorbește limba engleză. Dacă există îndoieli, se folosește forma națională.

**Exemple: Forme de nume întîlnite: Bucharest
București**

Bucuresci
Bukharest
Bucarest

Vedeta: București (România)

În cazurile în care într-o țară există mai multe limbi oficiale, se folosește forma cel mai frecvent folosită în sursele de referință în limba engleză.

Exemplu:

Forme de nume întâlnite : **Bruxelles**
Brüsse
Brussels (Belgia)

La finele comunicării este indicat Glosarul și recomandate Referințele.

Atelierul a continuat cu comunicarea **Silviei HABAȘESCU**, șef secție *Bibliografie*, Biblioteca Științifică ASEM, „**Utilizarea tezaurului multilingv EuroVoc: experiențe ale Bibliotecii Științifice ASEM**”. Vorbitoarea a prezentat tezaurul multilingv și multidisciplinar EuroVoc utilizat de către Biblioteca ASEM în crearea vedetelor de subiect (ediții, versiuni lingvistice, domenii acoperite, convenții, structura, domenii și microtezaure, conceptele care alcătuiesc tezaurul, termenii etc.) Dumneaei a menționat că EuroVoc este un instrument după care se conduce Biblioteca ASEM în crearea vedetelor de subiect. Tezaurul EuroVoc acoperă terminologia domeniilor de activitate ale Uniunii Europene, iar începând cu ediția 4.3, a fost publicat și pus la dispoziție pe (<http://eurovoc.europa.eu/drupal/?q=ro>) în 23 de limbi oficiale ale UE, inclusiv limba română. Un termen include, în mod automat, toate echivalențele lingvistice ale termenului preferat.

Doamna Habașescu a menționat că cele mai dezvoltate domenii din acest tezaur sînt cele legate mai strîns de centrele de interese ale Uniunii Europene.

Tezaurul Eurovoc este structurat după clasificare ierarhică pe două niveluri, caracterizate prin: **domenii**, identificate prin numere cu două cifre și enunț și **microtezaure**, identificate prin numere cu patru cifre - primele două fiind cele ale domeniului care conține microtezaurul - urmate de enunțuri. Numărul domeniilor și al microtezaurelor este identic în toate versiunile lingvistice.

Rolul tezaurului este de a elimina ambiguitățile și termenii tezaurului oferă reprezentarea lexicală a termenului și pot fi: **termeni preferați** (descriptori), utilizați pentru indexarea sau desemnarea conceptelor într-un mod lipsit de ambiguități. **Termeni nepreferați** (non-descriptori) utilizați ca puncte de acces în tezaur, care îi îndrumă pe utilizatori către termenul preferat corespunzător, prin instrucțiunea (USE, UF- used for). Aceștea nu sînt niciodată utilizați ca termeni de indexare.

În continuare Doamna Habașescu a relatat despre unele avantaje și limite ale acestui proiect. Printre avantaje a numit: **multilingvism**: stabilirea unor echivalențe lingvistice între conceptele identice exprimate în diverse limbi permite indexarea documentelor în limba documentaristului și efectuarea căutărilor în limba utilizatorului, **accesibilitate**: este publicat online, prin standardizarea terminologică a vocabularelor de indexare, acesta permite efectuarea unor căutări documentare mai exacte; pasibil de a fi consultat și descărcat în ordinea alfabetică și sistematică. Iar **limitele** sînt: Eurovoc nu este un instrument optim pentru indexarea și căutarea documentelor specializate și nu poate pretinde să acopere diversele realități naționale la un nivel suficient de detaliat; totuși se fac eforturi pentru a ține cont de nevoile utilizatorilor din afara instituțiilor UE.

În final Doamna Habașescu a prezentat pagina web a acestui proiect și modul de navigare pe site. Comunicarea a provocat un interes viu printe participanții atelierului, care au promis că vor utiliza acest instrument în procesul de atribuire a vedetelor de subiect.

Indexarea pe subiecte. Indexarea documentelor cu privire la unele obiecte geografice. Experiențe bălțene” este titlul comunicării prezentat de Taisia ACULOVA, bibliograf principal, serviciul *Informare și Cercetare Bibliografică*, Biblioteca Științifică USARB. În comunicarea au fost reflectate următoarele subiecte: ce este indexarea pe subiecte, ce este o vedetă de subiect, care sînt funcțiile vedetei de subiect, tipurile vedetelor de subiect după formă și structură, care sînt cerințele indexării, cum trebuie să fie un indexator, ce cunoștințe să posedez, ce abilități să aibă.

A doua parte a comunicării a fost dedicată indexării documentelor cu privire la unele obiecte geografice cu exemple din experiența Bibliotecii Științifice USARB. Doamna Aculova a menționat că în descrierea acestor tipuri de documente noi ne bazăm pe **Ghidul de indexare Lives-ro și Indexarea pe subiecte: Ghid metodic pentru bibliotecari**. Și, totodată, folosim experiența Bibliotecii Naționale din Franța și Bibliotecii Congresului din SUA. Dar sînt momente în care unele reguli din aceste ghiduri noi totuși le adaptăm la cerințele utilizatorului nostru și la posibilitățile softului-ui de care dispunem (Tinlib). Au fost date și cîteva exemple de adaptare a regulilor din *Ghidul de indexare Lives-ro* pentru catalogul Bibliotecii Științifice USARB. Au provocat discuții între participanții atelierului și exemplul cu vedeta de subiect *Republica Moldova*. În catalogul Bibliotecii Științifice USARB toate documentele care se referă la Republica Moldova au vedeta de subiect

„MOLDOVA” fără cuvântul *Republica*. În documentele care se referă la Moldova – regiunea României noi scriem „MOLDOVA (ROMÂNIA)”. După discuții a fost propusă elaborarea unui document oficial (un ghid) pentru toate bibliotecile din republica, după care ne vom conduce în crearea vedetelor de subiect, care ar orienta munca bibliotecarilor antrenați în această activitate. **Taisia Aculova** a relatat și despre grupul de lucru care a fost creat în Biblioteca Științifică USARB special pentru crearea și redactarea vedetelor de subiect, despre componența acestui grup, responsabilitățile fiecărui participant, și modul în care se duce evidența lucrului efectuat. În concluzii s-a menționat că, deși noi avem literatură metodică la indexarea pe subiecte și avem posibilitatea de a vedea experiența colegilor din alte țări, totuși se simte lipsa cunoștințelor din acest domeniu, lipsa unui sistem automatizat perfect care ne-ar permite să excludem sinonimia și polisemia cuvintelor în procesul creării vedetelor de subiect, sau să facem trimiteri atunci când este nevoie. Cu toate acestea, creând vedetele de subiect trebuie să ne orientăm spre necesitățile și interesele utilizatorului nostru.

După ce au fost prezentate comunicările, **Zinaida Sochircă**, director general DIB ULIM, a relatat despre experiența elaborării Fișierului de autoritate, autori persoane fizice, inițiat la ULIM în anul 2006, care s-a realizat în anii 2007-2009 (conceptul Fișierului, Chestionarul, prezentarea în Senat a informațiilor despre Fișierul de autoritate, autori persoane fizice (cadre didactice), organizarea unui atelier pentru bibliotecarii din comunitatea profesională cu această tematică etc.). Actualmente aceste chestionare necesită revizuirii, și anume, simplificarea

numărului de cîmpuri în macheta Fișierului de autoritate în softul TinLib. S-a mai specificat că succesul acestui proces necesită o promovare, un marketing eficient în comunitatea academică.

Despre experiența Bibliotecii Științifice a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” a vorbit Adela Negură, șef serviciu Automatizare. Informatizare în comunicările: **„Elementele de formare continuă a bibliotecarilor la Biblioteca Științifică a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” și „Crearea**

vedetelor de subiect în Programul specializat de bibliotecă Q-Series. Experiința UPS „ION CREANGĂ”.

Rodica Avasiloaie, președinte al secțiunii *Bibliotecii Universitare ABRM*, *directoarea* Bibliotecii Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice a felicitat participanții pentru abordarea unei teme actuale, menționând că este foarte important ca managerii și specialiștii care se ocupă de un domeniu anume să participe la astfel de ateliere unde are loc împărtășirea experiențelor și căutarea soluțiilor pentru problemele comune. Dna Avasiloaie a confirmat necesitatea creării unui Fișier de Autoritate de nume la nivel național și a elaborării unui – *Ghid de construire a Fișierelor de Autoritate (nume persoane fizice, colectivități, entități geografice) și de subiecte în bibliotecile din Republica Moldova*, la care să-și aducă aportul Biblioteca Națională, Camera Națională a Cărții, bibliotecile universitare și specializate.

În urma dezbaterilor pe marginea subiectului atelierului profesional național *Fișiere de autoritate (nume și subiecte) în sistem automatizat: realități și tendințe*, participanții propun:

- Crearea unui grup de lucru pentru elaborarea *Ghidului de construire a Fișierelor de Autoritate (nume persoane fizice, colectivități, entități geografice) și de subiecte în bibliotecile din Republica Moldova*.
- Actualizarea procesului de creare a Fișierului de autoritate – *Personalități din Republica Moldova* la nivel național cu contribuția Bibliotecii Naționale, Camerei Naționale a Cărții, bibliotecilor universitare, specializate și publice cu posibilități de import / export a înregistrărilor.
- Instruirea continuă a bibliotecarilor din domeniul privind catalogarea și indexarea în sistem informatizat.

SIMPOZIONUL NAȚIONAL
„MONUMENTUL – TRADIȚIE ȘI VIITOR”
Iasi, 14-17 octombrie 2013

The National Symposium „The Monument -
tradition and future”
Iasi, 14-17 october 2013

Radu MOȚOC

MONUMENTUL
TRADIȚIE ȘI VIITOR
EDITIA XV

Simpozionul

Tematica Ediției a XIV-a va avea următoarele secțiuni:
1. VIAȚA MONUMENTELOR - ISTORIE, ARHITECTURĂ, ARHEOLOGIE
2. TEHNICI ȘI TEHNOLOGII DE RETAURARE A MONUMENTELOR

In perioada 14-17 octombrie 2013 va avea loc la Iasi cea de a XV-a ediție a Simpozionului Național „MONUMENTUL-TRADIȚIE ȘI VIITOR” organizat de:
Ministerul Culturii și Patrimoniului Național
Complexul Muzeal Național „Moldova” Iasi
Mitropolia Moldovei și Bucovinei
Direcția pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național Iasi
Institutul Național al Patrimoniului București

Înscrierea participanților se va face completând formularul electronic accesând butonul, **INSCRIERE**. Vă recomandăm că formularul trebuie să cuprindă și rezumatul comunicării.
Vă informăm că data limită pentru înscriere este de 10 septembrie 2013.

PRIMA PAGINA
IMPORTANT
INSCRIERE
PARTICIPANTI
PROGRAM
SECRETARIAT
LEGATURI UTILE
ISTORIC
REVISTA MONUMENTUL

Parteneri media
TVR I
RADIO IASI
TVR IASI
ZIARUL DE IASI
EVENIMENTUL
www.iasasi.ro
www.inoras.ro

Abstract: *The Edition XV of the Symposium "The Monument-Tradition and future", held in Iasi, between 14 and 17 October 2013, marks the continuation of a tradition in which experts from different fields make a remarkable contribution to the value of monuments but also methods of research, restoration and preservation.*

Deschiderea oficială a simpozionului s-a desfășurat în Aula Universității Tehnice „Gh. Asachi” cu binecuvântarea IPS Teofan, Mitropolit al Moldovei și Bucovinei. Cu acest prilej au fost acordate plachete nominalizate la mai multe personalități care și-au adus contribuția la restaurarea monumentelor.

Conform unei vechi tradiții practică de gazda simpozionului Muzeul Unirii, s-a vernisat și de data aceasta o expoziție intitulată „Călători prin Moldova

de altădată - monumente văzute de artiști” printre care semnalăm pe: Michel Bouquel, Carol Popp de Szathmari, Auguste Raffet, Alois Saar, P. Muller, etc.

Lansarea volumului „**Monumentul – Tradiție și Viitor**”, XIV, și **albumul omagial** care conține imagini de la toate edițiile, au fost prezentate de prof. dr. Ioan Oprea. Aceste volume constituie o expresie grăitoare a menirii acestui simpozion care se consacră prin toate manifestările științifice în slujba patrimoniului național.

Simpozionul s-a desfășurat în patru secții bine delimitate, într-un ambient încărcat de istorie cum sînt sălile din Muzeul Unirii (Sala „Dublei alegeri”; sala „Reformelor”; „Sala de conferințe” și „Holul de onoare”):

- Monumentele și istoria lor
- Monumente și arhitectură
- Tehnici și tehnologii de restaurare
- Viața monumentelor urbane.

Din cele 120 de comunicări, semnalăm următoarele:

- *Un monument și proprietarii săi: Palatul Cantacuzino din București, Narcis-*

Dorin Ion

- „Casa cu orgă” din Galați, Marius Mitrof;
- Palatul Cotroceni-un monument istoric renăscut, Ștefania Ciubotaru;
- Fundarea Muzeului din Tecuci, Ioan Opreș;
- Arhiva unui arhitect român student la Viena în anii 90 ai sec. al XIX-lea, Tereza Sinigalia;
- Wilberg, autorul frescelor din curtea castelului Peleş, Dragoș-Cristian Căldăraru;
- Accademia di Romania in Roma – simbol al elitei românești, Mihaela (Bălan) Lazăr;
- Contribuția BNR la ridicarea „Accademia di Romania”, Cristian - Andrei Scăiceanu;
- Cetatea Soroca cu noile descoperiri arheologice, S. Mustăță, I. Tentiuc;
- Un boier nemțean, ctitor la Iași, și neamul său, Ștefan S. Gorovei;
- Reabilitarea Casei Miclescu din Iași (1868), Adrian Puișor;
- Cetatea de scaun a Sucevei – date noi apărute în timpul lucrărilor de reabilitare, Gh. Sion;
- Ateneul Român la 125 de ani de la inaugurare. Mai mulți autori.

În data de 15 oct. s-a efectuat o vizită de documentare la conacul Petre P. Carp de la Țibănești, jud. Iași. Conacul a fost construit de Ion Carp (bunicul lui P. P. Carp) în anul 1820, avînd inițial doar parter și un etaj. În parcul conacului se află un mausoleu al familiei Carp, construit din beton după planurile inginerului francez Gustave Eiffel, care l-a vizitat pe P. P. Carp la Țibănești, cînd a fost în România. După retrocedarea castelului în anul 2009, la inițiativa Ordinului Arhitecților din România și a unor ONG-uri din Franța și România, s-a organizat la conac un „Atelier de fier forjat”, unde se învață tehnici tradiționale ale fierului forjat ornamental pentru restaurarea monumentelor istorice.

Finalizarea restaurării Bisericii „Sfîntul Sava” din Iași, datînd din anul 1583, a fost un bun prilej de a se organiza o întîlnire cu specialiștii care au contribuit în diferite etape la restaurarea acestui monument unic din România, ce îmbină elemente arhitecturale bizantine, orientale, gotice, moldovenești și muntenesi.

Experiența restaurărilor din ultimii 15 ani a constituit o vizită de documentare la mănăstirea Probota, ctitoria lui Petru Rareș, Cetatea de Scaun de la Suceava și la bisericile de lemn din Maramureș.

Meritul incontestabil al succesului acestui Simpozion revine Doamnei Aurica Ichim, care avea să mărturisească în volumul omagial: „Specialiștii din întreaga țară au căpătat bunul obicei de a veni în fiecare an la Iași, pentru a discuta despre soarta monumentelor. Astfel s-a înfiripat un **Simpozion unic în felul său**, care a generat o stare de spirit, în care se regăsesc mulți entuziaști, preocupați de soarta monumentelor”.

SESIUNEA ANUALĂ
DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE
MUZEUL ȚĂRII FĂGĂRAȘULUI „VALER LITERAT”

**Annual scientific session the Museum
„Valeriu Literat” of Făgăraș Country**

Radu MOȚOC

Abstract: *On 5-6 September, 2013, in Făgăraș took place the first session of scientific communications, which refers to exploitation of country's specific cultural heritage of Făgăraș. The session was held in the Medieval Tower Thomory from the Museum of History.*

Aflat sub patronajul Ministerului Culturii și al primăriei Făgăraș, acest eveniment cultural a început cu vernisarea unei expoziții temporare care tratează „Cetățile Domnului la marginea lumii”. Imaginile sînt de la mănăstirile de pe Muntele Athos. Curatorul acestei expoziții este Petre Beșliu de la Muzeul Național Brukenthal - Sibiu.

Cu acest prilej au fost lansate și două cărți:

- *Contribuții la istoria și arheologia spațiului pruto - nistrean*, autor dr. Ion Tentiuc, (Muzeul Național de Arheologie și Istorie din Republica Moldova).
- *Țara Făgărașului în timpul stăpînirii austriece (1691-1867)*, autor Constantin Băjenaru din Făgăraș.

Lucrările sesiunii de comunicări științifice au fost împărțite în trei tematici:

- **Arheologie – istorie**, moderator: prof. univ. dr. Sabin Adrian Luca - directorul Muzeului Brukenthal
- **Istorie - patrimoniu**, moderator: prof. univ. dr. Ioan Opriș
- **Patrimoniu**, moderator: dr. Mihai Gorgoi

Din cele 36 de comunicări susținute la această sesiune, semnalăm următoarele:

PAGINI DE ISTORIE

- *Carul ritual de la Miercurea Sibiului* – Sabin Adrian Luca (Muzeul Național Brukenthal)
- *Castre romane din Țara Făgărașului* – Gh. Dragotă (Muzeul Țării Făgărașului)
- *Situl de epocă romană Sobari* – dr. Sergiu Matveev (Universitatea de Stat din Moldova)
- *Vestigii orientale din secolele IX-XI descoperite în spațiul est-carpatic* – dr. Ion Tentiuc (Muzeul Național de Istorie a Moldovei – Chișinău)
- *Brățări de tradiție bizantină descoperite în spațiul nord-dunărean (sec. XI-XIII)* – Silviu Oța (Muzeul Național de Istorie – București)
- *Fortificații din secolele XIII-XVIII în Trei Scaune* – Bordi Zsigmond Lóránd (Sfântul Gheorghe)
- *Țara Făgărașului în secolul al XV-lea – între stăpânirea maghiară și cea munteană* – Iulian Șchiopu (Asociația Culturală „Ștefan Mailat”- Făgăraș)
- *Biserica românilor din Transilvania în perioada anilor 1700-1764* – Radu Moțoc (Galați)
- *Situația învățământului confesional greco-catolic din Țara Făgărașului în deceniul opt al secolului al XIX-lea* – Constantin Băjenaru (Muzeul Țării Făgărașului „Valer Literat”-Făgăraș)
- *Dr. Aurel Stoian, delegat al comitetului Făgăraș la Marea Unire* – Emil Stoian (Brașov)
- *Considerații de istoria artei cu privire la tablouri aparținând școlilor germană și austriacă din Muzeul Național Brukenthal* – Valentin Mureșan (Muzeul Național Brukenthal)
- *Activitatea artistului Șerban Zainea la Banca Națională a României* – Cristian Scăiceanu (Banca Națională a României – București)
- *Valeriu Literat și monumentele făgărașene* – Ioan Opriș (Muzeul Național de Istorie)
- *Aspecte privind restaurarea unor vase ceramice din cultura Cucuteni* – Ligia Otilia Teodor (Complexul Muzeal Național „Moldova”- Iași)

Această sesiune științifică de la Făgăraș vine să completeze șirul valoroaselor sesiuni științifice pe teme istorice din zona Brașovului, precum: cel de la Muzeul Bran, dedicat Reginei Maria, sau cel intitulat „Țara Bârsei” de la Muzeul „Casa Mureșenilor” din Brașov.

Dorim succes acestei inițiative făgărașene privind valorificarea patrimoniului cultural specific **Țării Făgărașului**, încadrat în cel național.

UN OLTEAN ÎN SLUJBA BISERICII DIN BASARABIA

An oltean in the service of the Church in Bessarabia

Preot Vasile SECRIERU

*„Un om este ceea ce s-a născut, plus ceea ce a vrut să fie prin teribilul factor,
care e voința omenească”*
Nicolae Iorga

Abstract: Metropolitan Efrem Enăchescu was an illustrious personality. He was a Bishop of Bessarabia from 1941-1944. He was born in 1893 in Vâlcea county. He took vows in 1908 and carried on an extensive ecclesiastical activity. He is the author of works: *An overview of Christian monarchism* (2 volumes), Râmnicu Vâlcea, 1933-1934, 223 + 236 p.; *On the relics of the ancestors*, Bucharest 1938, 176 p. Efrem Enăchescu died in 1968 at the monastery Cernica. The name of this precursor deserves to be known by all believers in Moldova.

Anul acesta, în luna mai, s-au împlinit 120 ani de la nașterea lui Efrem Enăchescu, al doilea mitropolit al Basarabiei. Galeria personalităților basarabene ar fi

Episcopul Efrem Enăchescu, loctiitorul Mitropoliei Basarabiei,
și profesorul Constantin Tomescu

incompletă fără figura acestei personalități. El a fost cel care a activat în perioada cea mai dificilă pentru Biserica Ortodoxă între Prut și Nistru (1941-1944). Și-a exercitat cu mult zel misiunea administrativ-pastorală în această zonă a României Mari, s-a atașat foarte mult de populația de aici.

Din păcate, astăzi sînt foarte puțini cei care cunosc cîte ceva din viața și activitatea acestui ierarh. Numele său trebuie scris cu litere mari în Analele istoriei Bisericii din Basarabia, alături de cele ale lui Iurie Grosu, Dionisie Erhan, Visarion Puiu, Nectarie Cotlarciuc, Iustinian Teculescu, Policarp Morușca s.a.

Efrem (din botez Ioan) Enăchescu s-a născut la 21 mai 1893 în satul Zăvoreni, comuna Măciuca, județul Vâlcea. Devine frate de mănăstire la Frăsinei (1908), călugărit la mănăstirea Stănișoara, cu numele Cozia, unde a fost hirotonit ierodiacon și ieromonah. Studiază la Seminarul „Central” din București (1912-1920); spiritual la Seminarul „Sfântul Nicolae” din Râmnicu Vâlcea (octombrie 1921 – mai 1928), stareț la mănăstirea Cozia (august 1922 – ianuarie 1928), director al Școlii de cîntăreți de la mănăstirea Cozia (1925-1928), arhimandrit (1923). Urmează la Facultatea de Teologie din București (1923-1928), cu specializare la Montpellier (1928-1930). Profesor și director la Seminarul „Sfântul Nicolae” din Românicu Vâlcea (1930-1933) și exarh al mănăstirilor din Arhiepiscopia Bucureștilor (1936-1938). În luna februarie 1938, a fost ales arhiereu vicar cu titlul „Tighineanul” și numit locțiitor de arhiepiscop al Chișinăului (1938-1943), instalat ca locțiitor de arhiepiscop la 6 martie 1938 (cu excepția perioadei iulie 1940 – iulie 1941, atunci cînd trupele sovietice ocupă teritoriul Basarabiei); la 12 ianuarie 1944, a fost ales arhiepiscop al Chișinăului și mitropolit al Basarabiei, dar în curînd a fost nevoit să se refugieze în august 1944. Îl găsim apoi spiritual la Internatul teologic din București (1947-1948) și stareț la mănăstirea Cernica (pînă în 1952). A trecut în lumea celor drepți la 5 decembrie 1968, mănăstirea Cernica.

Este autorul lucrărilor: *Privire generală asupra monarhismului creștin* (2 volume), Râmnicu Vâlcea, 1933-1934, 223+236 p.; *Pe urmele strămoșilor*, București, 1938, 176 p. A mai scris numeroase articole, pastorale și cuvîntări în periodicele eparhiei pe care a condus-o (vezi Mircea Păcurariu, *Dicționarul teologilor români*, București, Ed. Univers enciclopedic, 1996, p. 161).

Basarabia trebuie să-și cunoască fiii săi, unul dintre ei este și mitropolitul Efrem Enăchescu. A ne cunoaște trecutul este datoria morală a fiecăruia dintre noi, căci, așa cum afirma scriitorul și dramaturgul Ion Luca Caragiale: „Istoria pentru noi trebuie să fie un izvor nesecat de poezie sănătoasă, un șir de icoane sfinte de unde să căpătăm totdeauna învățătură de adevăr și insuflare de virtute”. Venim cu ideea elaborării unui Dicționar al personalităților bisericesti basarabene.

70 ANI DE LA TRECEREA
ÎN LUMEA CELOR DREPTI
A MITROPOLITULUI GURIE GROSU
AL BASARABIEI

**Gurie Grosu - Metropolitan of Bessarabia -
the 70th years from passing to eternity**

Preot Vasile SECRIERU

„Cei de rînd nu încep nimic, fiindcă se tem de piedici; cei mediocri, după ce au început, se lasă respinși de piedici; dar cei aleși nu părăsesc ceea ce au început, chiar dacă sînt opriți de mii de piedici”
Pancatantra

Abstract: Gurie Grosu is one of the prominent personalities of the church life in Bessarabia. We celebrate 70 years since the death of Gurie Grosu. In November, 1936, he is suspended from the Saint Synod of the Romanian Orthodox Church, from the position that he holds, and then he is retired, as a result of unfounded accusations which would be aimed wrong management and financial administration of Bumbăta and Rădeni forests, gave them into use of Metropolitan Church of Bessarabia, as well as he would have benefited personally from the incomes from the exploitation of the heritage „Bishop's House” and the cashing of income from Hârjăuca Monastery, etc. A number of personalities, including Nicolae Iorga, Constantin Cernăianu, Sebastian Teodorescu, Nicolae Popescu-Prahova and others stand up for Metropolitan Guri Grosu. But the case had a great impact on the involvement of King Carol, who does not forgive Metropolitan critical attitude towards abdication from the throne and the divorce from Queen Elena. As a result of this process, the Metropolitan withdraw from function and he was settling at Cernica monastery, where he was buried .

Anul acesta se împlinesc 70 ani de la trecerea în nemurire a Mitropolitului Gurie. Una dintre cele mai proeminente personalități a vieții bisericești și culturale a Basarabiei din prima jumătate a secolului al XX-lea. A fost elogiat de unii și contestat de alții. De numele său este legat și așa- numitul „cazul Gurie”. Deci ne propunem în continuare să deslușim tainele acestui „caz”, să analizăm unele cauze care au dus la înlăturarea sa.

Astfel, în luna noiembrie 1936, Mitropolitul Gurie este „suspendat” de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, din funcția pe care o deține, iar mai apoi este pensionat. S-a vehiculat atunci ideea că Mitropolitul Gurie s-a înconjurat de o „camarilă”, compusă din preotul compromis moral, Cecati, arhimandritul Antonie Harghel, pe care mitropolitul îl numise vicar eparhial, precum și fratele său, preotul Andrei Grosu. Arhiepiscopul i-a retras preotului Cecati numirea din rangul de protopop, dar în același timp a hotărât printr-un „jurnal”, emis, la 15 ianuarie 1936, dizolvarea Secției Administrative a Consiliului Eparhial. În sprijinul acestei măsuri s-au adus următoarele argumente: ședințele secției se țineau într-o atmosferă de neîncredere între membrii ei, de discuții violente, lipsite uneori chiar de bunăcuviință; aceste raporturi nu asigurau obiectivitatea, legalitatea hotărârilor luate, mai ales în privința numirilor și transferărilor clericilor; consilierii referenți n-au executat ordinele arhiepiscopului lurie privitoare la unele transferări și cercetări. În locul secției dizolvate s-a constituit o comisie executivă interimară și alta care să se ocupe cu efectuarea unei anchete. Hotărârea ierarhului a avut efectul unei bombe, fiind comentată și „mediatizată”. Cei vizați s-au plîns imediat la „centru”. Mitropolitul a fost acuzat, în Adunarea Eparhială, că ar fi practicat metode de conducere „absolutiste”, a fost „somet” să renunțe la „camarilă”. Astfel, Ministerul Cultelor a anulat jurnalul arhiepiscopului ca fiind „fără competență și temei legal”. Potrivit deciziei ministeriale, „Secțiunea Administrativă a Consiliului Eparhial se menținea cu toate drepturile și atribuțiile ei, pînă ce Adunarea Eparhială se va pronunța în această privință”.

Decizia ministerială, atacurile la adresa sa din partea Adunării Eparhiale dădeau „cale liberă” celei de-a doua faze a „complotului”, cea în care aveau să i se aducă învinuiri care transferase „cazul” său în domeniul penal. Dumitru Topciu ridicase în Senat problema exploatarea averilor Arhiepiscopiei Chișinăului, stăruiind, în special, asupra regimului de administrarea unei păduri de 500 ha. Sesizarea nu a avut atunci rezultatele dorite. Acum, aceasta a fost repusă pe tapet, de aici, formulîndu-se o serie de acuze la adresa lui Gurie¹.

M. S. Regina Maria și A. S. R. Prințesa Elisabeta,
 însoțite de
I. P. S. Mitropolit Gurie și P. C. Ic. St. Vasile Guma,
 vizitând la 22 Mai 1920 Asociația „In numele lui Hristos“.

Principalele învinuiri ce i se aduceau mitropolitului Iurie erau: Administrarea și gestionarea incorectă a pădurii de la Rădeni și Bumbăta, dată în folosință Mitropoliei Basarabiei. Era acuzat că ar fi beneficiat personal de veniturile rezultate din exploatarea patrimoniului „Casei arhieresti”, de încasarea unor venituri în beneficii personale de la Mănăstirea Hîrjauca, precum și de efectuarea unui împrumut bănesc de la aceeași mănăstire, pe numele fratelui său, preotul Andrei Grosu, al cărui girant devenise. Pădurea despre care era vorba a fost dată în folosință Arhiepiscopiei Chișinăului, în mai 1924, printr-o decizie a Ministerului Agriculturii și Domeniilor, pentru a fi asigurate nevoile de combustibil ale instituțiilor acesteia. Singura clauză convenită în momentul predării a fost aceea că pădurea să fie utilizată „după cum va crede de cuviință ierarhul, în funcție de necesități”. Pînă în anul 1932, pădurea a fost gestionată neținîndu-se cont de Legea contabilității publice. Referindu-se la împrumutul pe care îl făcuse la mănăstirea Hîrjauca, ierarhul afirma că acesta era un împrumut obișnuit, în virtutea unei practici curențe².

În decursul anului 1936, situația creată la Mitropolia Basarabiei a contribuit la deschiderea a trei anchete independente. Ancheta inițiată de Ministerul Cultelor și Artelor, condusă de preotul Dumitru Antal; ancheta dusă de Sfîntul Sinod, compusă din episcopul Cosma Petrovici și preotul Constantin Dron. Cea de-a treia anchetă era cea a Consiliului Eparhial, dirijată de preotul Leon Trofimov. Rezultatele

anchetelor au fost diferite, atît în privința constatărilor, cît și în cea a concluziilor. În unele chestiuni s-au și contrazis între ele. Dintre cele trei anchete s-a ținut seama numai de cea a Ministerului Cultelor și Artelor. Ținînd cont de rezultatele acesteia, ministerul Cultelor și Artelor a emis o „Deciziune”, în care se stipula, printre altele, că mitropolitul Iurie „abuzînd de situația Sa, călcînd dispozițiunile Legii și Statului pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române, cît și ale legii contabilității publice, mînuind singur și fără drept, bunurile aparținînd Eparhiei, a pricinuit, printr-o gestiune neregulată și frauduloasă, fraudele constatate prin actele de mai sus (trimitere la actele „anchetei Antal”)”.

Prin urmare, ministrul Cultelor și Artelor, Victor Iamandi, a decis:

Art. I. I. Prea Sfințitul Mitropolit Iurie al Basarabiei este obligat la plata sumei de 11 407 224 lei, plus dobînzile legale. Se mai obligă I.P. Sfințitul Gurie la suma de 764 050 lei capital, cu procentele legale, de la 1930, pînă la achitare, plus renta de împrumut de 1 475 000 lei valoare nominală.

Art. II. Se dă în debitul Administrației financiare a județului Lăpușna spre a fi urmărit pentru plata sumelor arătate sus în orice avere mobilă sau imobilă (urmează specificarea instituțiilor pe numele și la dispoziția cărora se vor încasa sumele, în speță Mitropolia Basarabiei, prin Consiliul Eparhial și Mănăstirea Hîrjauca). (...)

Art. III. Deciziunea de față se dă cu drept de apel la Înalta Curte de Conturi, în termen de două luni de la comunicare.

Art. IV. D-l director al Contabilității și controlului financiar este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a dispozițiilor de această Deciziune. Semnează, Ministru: Victor Iamandi. Actul poartă nr. 186.164/1936 și este datat 4 noiembrie 1936³.

Vom arăta în continuare care a fost poziția Mitropolitul Gurie față de acest proces: „Nu administrarea acestor cîteva bunuri litigioase și fără o deosebită însemnătate, puse acum în discuție, este cauza reală a conflictului de față, a procesului meu, - spune Mitropolitul Iurie - ci, cauza reală este numai starea nenorocită și periculoasă, care s-a putut crea în Biserica Basarabiei mai ales în urma noilor nelegiuiri politico-bisericești și a curentelor de democratizare și politicianizare a Bisericii curente care cu deosebire în Basarabia s-au accentuat și organizat, tinzînd la întronarea presbiterianismului în locul autorității episcopale și a sovietizării conducerii bisericești prin uzurparea prerogativelor și drepturilor chiriarhale și, fiindcă m-am împotrivit, prin anularea mea cum vom vedea”.

Același Gurie Grosu scrie mai departe că: „În fața acestor curente distructive pentru Biserica ortodoxă din Basarabia, eu am crezut de datorita mea Sfință să stau ca o stîncă neclintită în mijlocul valurilor înfuriate și să apar cu prețul ființei mele principiile de bază ale Bisericii ortodoxe”⁴.

O serie de personalități românești, printre care Nicolae Iorga, Constantin Cernăianu, Sebastian Teodorescu, Nicolae Popescu – Prahova și alții, au luat apărarea mitropolitului Iurie.

Se pare că și Carol al II-lea a fost implicat în „cazul Gurie”. După abdicarea regelui, arhimandritul Ioil Babaca, cunosător al vieții bisericești din Basarabia acelor ani, scria: „Considerînd că Regele este primul gospodar, primul creștin, primul familist – între toate, supușilor de exemplu, Înalt Prea Sfinția Sa (este vorba de Iurie, n.n.) în cuvîntarea sinodală de rigoare, în vara lui 1930, a dorit fostului Rege, din partea Basarabiei: „să trăiască mulți ani, împreună cu M.S. Regina Elena, atît de iubit de poporul basarabean”¹. Iar cu ocazia ultimei vizite a Regelui la Chișinău, înainte de suspendarea ierarhului: „Mitropolitul Gurie încearcă încă o dată – după cinci ani – restabilirea armoniei și fericirii familiei regale, vădindu-și dorința fierbinte de a fi adusă în țară Regina – Mamă Elena și, deși perfect cunosător al uzanțelor ortodoxe protocolare în Biserică, Mitropolitul Gurie nu a prilejuit intrarea fostului rege pe ușile împărătești în altar pentru motivul puternic că nu este sfințit, nu este unsul Domnului”. Se pare că Regele Carol al II-lea nu i-a iertat niciodată lui Gurie această ofensă⁵.

În urma acestui „caz”, arhiepiscopul Gurie a fost obligat să se retragă din funcția pe care o deținea și se va stabili la mănăstirea Cernica, unde va fi și înmormîntat, în noiembrie 1943. Pe tot parcursul șederii la Cernica, a fost mereu cu gîndul la Basarabia lui dragă. Poate că astăzi ar trebui pusă problema aducerii rămășițelor sale pămîntești pe meleagurile pe care le-a iubit atît de mult.

Mitropolitul Gurie Grosu rămîne unul dintre cei mai de seamă fii ai Basarabiei. De exemplu, preotul-scriitorul Gala Galaction l-a apreciat pe Gurie drept un „om duhovnicesc, bogat în răbdare, iubitor de oameni, adevărat urmaș al Sfinților Apostoli”⁶.

Note:

- ¹ BUZILĂ, Boris. *Din istoria vieții bisericești din Basarabia (1812-1918; 1918-1944)*. București : Ed. Fundației Culturale Române; Ch. : Ed. Știința, 1996, pp. 303-305.
- ² BUZILĂ, ref. 1, pp. 305-306.
- ³ BUZILĂ, ref. 1, pp. 309-310.
- ⁴ GURIE, Mitropolit al Basarabiei. *Procesul și apărarea mea. Denunțarea complotului apocaliptic*. București : Tipogr. A-B-C, 1937, p. 46.
- ⁵ BUZILĂ, ref. 1, pp. 317-318.
- ⁶ GALA GALACTION. *Zile Basarabene*. Ch. : Ed. Știința, 1993, p. 17.

SITUAȚIE CONFUZĂ PRIVIND BOALA ȘI MOARTEA LUI MATEEVICI

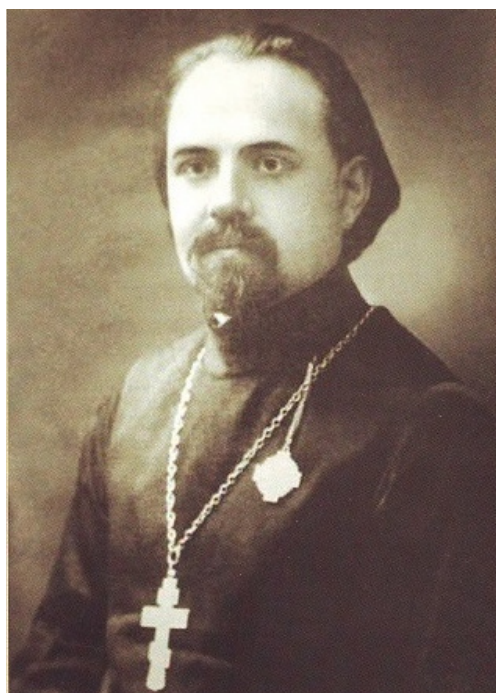
Confusing situation of Mateevici illness and death

Gheorghe BACIU

Abstract: *Various studies, monographs, encyclopedias and dictionaries, where there are data about Alexei Mateevici, does not offer authentic information about the death of the poet, whose poem "Limba Noastra" became the National Anthem of the Republic of Moldova.*

Some sources claim that he died during military campaigns of World War I on August 13th 1917, others that the poet caught a disease, which brings premature end to Mateevici on 26 August 1917, others argue that he died at Chisinau by abdominal typhus, but not exanthemum. Conflicting informations were the basis of this study of the medical expert in Moldova .

Poetul preot Alexe Mateevici e considerat unul din cei mai înflăcărați cîntăreți ai limbii române, dar și un apig luptător pentru drepturile românilor basarabeni la autodeterminare. Trecerea lui la cele veșnice în plin avînt de creație a trezit multe discuții controversate ,s-au scris multe despre boala și moartea poetului, însă și pînă în prezent anumite aspecte ale problemei rămîn neclarificate sau interpretate contradictoriu. Aceasta se referă atît la diagnosticul și evaluarea clinică a bolii, cît și la locul îmbolnăvirii și morții. Unele informații s-ar părea lipsite de probe obiective, fapt care trezește suspiciuni pînă în prezent. După mărturiile timpului , la deschiderea cursurilor de vară pentru învățători care a avut loc în a citit Chișinău la 18 iunie 1917, adică cu doar

două luni înaintea morții sale, Mateevici, a citit cu mult entuziasm capodopera sa poezia „Limba noastră”. Arăta perfect sănătos și energic, ceea ce confirma chiar el și peste o lună (16 iulie) în scrisoarea adresată familiei, în care scria: „Dragele mele Dozea, mamă și Nusec! Scrisoarea am primit-o. De curînd v-am trimis bani. Cînd îi veți primi, să-mi scrieți. Că nu mă aflu acum în Chișinău – și regret, și nu. Nu regret, doar știți cît de puțin rezistent sînt la zăpușeala de vară a orașului. Să fi nevoit pe așa năduf să te aflu în oraș, la orele sistemice într-o sală înăbușitoare – e scîrbos. Unde mai pui că și atmosfera apăsătoare a neîncrederii permanente față de lucrul început și față de cuvîntările fără sens însoțite de lozinci stupide, de care ți s-a făcut lehamite încă în vechiul sistem – cu toată sinceritatea –, te revoltă, mai ales că printre organizatori sînt, evident, după cum m-am convins și mă conving, cavaleri, deși fără frică, nu și fără prihană, și oameni cu un orizont îngust, și oameni cu vanități mărginite, și oameni cu ambiții mari și chiar de cei care au un fel de a privi lucrurile incorect; în fond, tocmai ei, probabil și sub [...] marilor acuzări, devenite în ultimul timp destul de dese pe paginile revistei „Viața Basarabiei”. Regret că n-am reușit să rămîn măcar pentru o lună – ca să sondez, personal, terenul în privința viitorului. Ar fi bine dacă s-ar acorda concediile măcar din august. Se mai întîmplă ca permisiile să fie acordate tocmai în octombrie. Se pare că în acest an voi avea ghinion cu concediul(!). Desigur, mai există posibilitatea deplasărilor, dar ele m-au plictisit: nu-mi ajunge timp pentru a consacra o zi chestiunilor personale, nu reușesc nici să discut îndeajuns.”

În continuare Alexe Mateevici mai menționa: „În caz dacă nu mi se va acorda curînd concediu, vreau ca pînă în luna august să mă retrag din activitate – în spatele frontului sau chiar în genere. Mă simt destul de obosit psihic, am nevoie de un pic de odihnă; în legătură cu transferarea unor astfel de oameni *în spatele frontului există o dispoziție specială*. E posibil că acest spate să fie Chișinăul (de altfel, mă îndoiesc). Oricum e timpul să mă întorc la Chișinău... Sper că în august, în sezonul strugurilor, să fiu acasă... Află, te rog, cînd va fi posibil a înainta cerere pentru posturile vacante de la Seminar. Aș vrea să preiau catedra de limbă germană - pe cea care se va deschide în curînd, desigur dacă voi reuși. E uimitor ce ghinion am cu angajarea în serviciu. Rătăcesc nu numai pe la război, dar, se vede, întreaga-mi viață va fi o pribegie. La nesfârșit. Basmul cu cocoșul roșu.

Vă sărut dulce pe tine și pe mama.

Al vostru Aleoșa.”

Analizînd datele din această scrisoare, putem conchide că autorul ei nu avea probleme de sănătate, abordînd perspectiva personală pentru viitorul apropiat, inclusiv o eventuală demobilizare din armată și revenirea cu traiul la Chișinău.

Dar după această mărturie scrisă nu se cunoaște aproape nimic despre soarta poetului, adică din 16 iulie (după ultima scrisoare) și pînă la 12 august 1917, cînd apar primele informații despre îmbolnăvire, apoi deces. Anume acest fapt dă temei cercetătorilor să pună la îndoială moartea firească a lui A. Mateevici.

Se cere a fi menționat și faptul că diverse surse vin cu informații imprecise în legătură cu destinul dramatic al poetului. Astfel în dicționarul cronologic „Literatură română” (București, 1979) se arată că Alexe Mateevici a murit pe front la 13 august 1917. În enciclopedia „Literatura și arta Moldovei” (nr. 2, Chișinău, 1986) se menționează că poetul se molipsește de o boală grea, care-i aduce sfârșitul prematur la 26 august 1917. Istoricul Ion Nița afirmă că Mateevici ar fi murit la Chișinău contaminat de *tifos abdominal*, dar nu de *tifos exantematic*. În ESM (vol. 4, 1974), în general, nu se scrie nimic despre boala și moartea poetului.

Preotul Vasile Țepordei, într-un articol din Literatura și Arta, scria următoarele: „Mateevici moare la 13 august 1917 în spitalul central din Chișinău din cauza bolii contractate pe front.”*) Într-un articol anterior același autor menționa că problema morții poetului este controversată. Unii susțin că el a murit în Spitalul central din Chișinău de tifos exantematic sau abdominal, iar alții susțin că a fost împușcat (mărturisirea lui Gh. Tofan). În continuare Țepordei scrie că în anii 1933-1934 a elaborat chiar teza sa de licență cu titlul „Alexe Mateevici”, el cunoscând bine biografia familiei, iar fratele poetului, Victor, cu care a locuit în aceeași curte, i-ar fi mărturisit: „Fratele meu Alexe Mateevici n-a murit de tifos exantematic. Eu îi duceam zilnic mâncare la spitalul din Chișinău și diagnosticul era categoric – tifos abdominal.* *)

*) V. Țepordei. Mateevici, Murafa și Hodorogea. Literatura și arta, nr. 19 (25-43) din 5 mai 1994.

*) Vasile Țepordei. Despre moartea poetului. Literatura și arta, 1995, nr. 13 (2589). p. 4-5.

Pentru a clarifica evoluția stării sănătății în ultimele zile (02-13 august) din viața lui Mateevici și a concretiza mai multe date despre boala și moartea poetului, am studiat inscripțiile din duplicatul jurnalului personal, originalul fiind pierdut, al soției scriitorului, Teodosia Novițki-Mateevici. Jurnalul conține memoriile din perioada anilor 1917-1920, publicate în versiunea română (traducere din limba rusă de Zinovie Buruiană) în revista *Basarabia* (nr. 4, 1992). De la bun început mi s-au părut confuze atît conținutul unor însemnări, cît și intervalul de timp al informațiilor dintre 25, 28 și 29 iulie 1917, continuate apoi doar cu ziua de 14 august 1917, deci după înmormîntarea anunțată a poetului. M-am străduit să păstrez conținutul original al întâmplărilor notate în jurnal soției poetului.

Astfel în 25 iulie T. Novițki –Mateevici nota următoarele: ... „Alioșa a sosit, pe neașteptate, de pe front (*nu se indică data și ora!*), menționîndu-se că a fost evacuat, fiindcă s-a îmbolnăvit de „gripă”, iar astăzi (cînd ?), după consultul medicilor, s-a constatat că e „tifos exantematic”; ce e drept, într-o formă mai ușoară, însă, pe noi tare ne îngrijorează mersul bolii... De-ar trece mai repede, această noapte, ca să putem lua, mîine, măsurile adecvate”.

În ziua de 28 iulie, scrie: „Boala lui Alioșa își urmează cursul normal, așa că eu mi-am revenit nițel...”

La 29 iulie, scrie ceva mai mult: „Nu știu de ce, medicul nu poate stabili diagnosticul bolii lui Alioșa, întrucât din analizele sîngelui și urinei nu se constată prezența bacililor de tifos, iar temperatura crește mereu. La spital (nu se menționează care?) mă asigură că nu e nimic periculos, iar aici mama nu se poate liniști, își imaginează tot felul de grozăvii, cum ar fi tuberculoză galopantă și alte asemenea surprize. Eu nu o pot liniști, deoarece caracterul ei e de așa natură că nu se poate liniști niciodată... Comportarea mea calmă față de boala lui Aleoșa e socotită ca un fel de indiferență din partea mea, lipsă de dragoste... Poate că, într-adevăr, sînt reținută și abținută și de aceea par indiferentă, dar asta e caracterul meu... După părerea mea, starea sănătății lui Aleoșa n-ar trebui să provoace o tristețe inconsolabilă și eu nu-mi pierd nădejdea. Odată cu venirea lui Aleoșa, vor începe din nou ciondănelile cu mama...”

Urmează o pauză inexplicabilă în notițele de jurnal, ele fiind reluate abia la 14 august 1917, cu următorul conținut: „Nenorocirea s-a produs! Oricît s-ar părea de stupid, de incredibil, dar faptul s-a consumat. Ieri, Aleoșa a murit, iar astăzi l-am înmormîntat și noi am devenit orfani pe toată viața... Nu-mi dau seama de situația nenorocită, dar ce-o să fac mai departe?...” Apoi continuă: „De la 2 august lui Alioșa i s-a făcut mai rău (*dar cum a evoluat boala în perioada 30-31 iulie și 1 august?*), tot timpul inima îi era întreținută prin pulverizare cu diverse mirodenii medicamentoase. La 12 august am convocat un consult medical (*cine a convocat și care a fost componența consiliului?*), în urma căruia medicii nu mi-au spus nimic spre consolare; au afirmat că inima într-adevăr e foarte slăbită, dar că se iau diverse măsuri (*care?*) și, e posibil, să se mai întărească... În ultima noaptea, înainte de a muri, a dormit bine, *eu am stat de veghe în spital (!)*, iar în dimineața zilei de 13 august au început *frisoanele convulsive* și la orele 15.00 – scumpul meu Aleoșa a închis ochii... În clipa aceea, *eu eram acasă!*, iar *mama la spital*. Ea a ieșit pentru o clipă, pe sală și, în clipa aceea, Aleoșa, fără nici o zvîrcolire, *liniștit și-a dat duhul...* A fost lucid pînă în ultima clipă... *A mîncat, a băut un strop de vin și... a murit!* Abia după moarte s-a stabilit că boala care l-a răpus a fost *febra tifoidă*.” Ca medic, consider că aceasta este o confabulație incompetentă a stării de agonie!

Notițele continuă apoi cu alte triste informații din ziua de 14 august: „Spre seară, noi l-am transportat în capela spitalului (*decî a decedat în spitalul orășenesc, dar nu de boli infecțioase!*), unde a rămas peste noapte. Astăzi l-am înmormîntat. Mai întîi s-a slujit liturghia pentru răposați în capela spitalului, iar apoi – prohodul, slujit de Preasfințitul Gavriil, cu corul Episcopiei... La cimitir s-a cîntat, pentru ultima dată, veșnica pomenire...”

Spre regret, circumstanțele în care s-a stins din viață Alexe Mateevici, pînă în prezent rămân într-adevăr neelucidate, ba chiar, în mare măsură, inexplicabile. Din acest motiv, pe parcursul mai multor decenii, au apărut supoziții de diferit gen. Unul dintre primii care a abordat această problemă de interes public a fost Romulus Cioflec*). În anii 1994–1995 în Literatura și arta**), academicianul Nicolae Dabija înaintează mai multe sugestii despre acest caz, specificînd că pînă la acel

moment nu era cunoscut niciun document autentic sau vreo mărturie concretă, dovedită științific, care ar confirma pe deplin și cu certitudine împrejurările reale ale morții lui Al. Mateevici. Personal, împărtășesc această părere.

*) Cioflec Romulus. Pe urmele Basarabiei (note și impresii din revoluția rusească), reeditată în 1992 la Chișinău, de Ed. Universitas.

***) Nicolae Dabija. Literatura și Arta: nr. 17 din aprilie 1994; nr. 26 din iunie 1994 și nr. 13 din martie 1995.

În anii 30 ai secolului XX istoricul bucovinean Ion Nistor scria că la înmormântarea lui Alexe Mateevici a fost și pămînteanul său Gheorghe Tofan. Ultimul era printre cei care a fost și martor ocular al măcelului din 20 august 1917, cînd hoardele bolșevice i-au asasinat pe Simion Murafa și Andrei Hodorocea, crimă la care ar fi fost martor și Mateevici, iar însuși Tofan ar fi scăpat ca *prin minune**). Evenimentul dat este relatat și de către cunoscutul cercetător basarabean Iurie Colesnic**).

*) Ion Nistor. Zece ani de la moartea lui Gheorghe Tofan. În: *Junimea literară*, Cernăuți, XIX, 1930, nr. 5-9, mai-august, p. 261; retipărit în *Literatura și arta*, nr. 17, aprilie, 1994.

***) Iurie Colesnic. Basarabia necunoscută. Chișinău, Universitas, 1993, p. 81.

Și doctorul în filologie Sava Pînzaru a publicat un articol,* în care se prezintă copia declarației lui Gh. Tofan referitoare la evinimentul ce a avut loc la vila inginerului Hodorocea de la marginea Chișinăului în 20 august 1917. Iată cele mai importante constatări din documentul nominalizat.

„Duminică, în 20 august a.c. am fost (Gh. Tofan) înștiințat de d. Cioflec că d. Hodorocea ne invită pentru ora 3 la via de lîngă oraș. După ora 3 am plecat împreună cu mai mulți domni și domnișoare. Am ajuns la via pe la ora 5 și ceva. În apropierea viei am întîlnit mai mulți soldați ieșind din vie, iar la poartă ședeau jos încă cîțiva soldați. Ajunși în vie ne-am așezat pe un covor adus de dl. Hodorocea, și-am mîncat poamă și nuci. Pe urmă mai multe domnișoare s-au ridicat și-au plecat să se plimbe în vie. M-am sculat și eu și-am plecat cu dșoara Zavalnițca pînă de vale, în fundul grădinei, ne-am așezat jos și-am stat acolo o bună bucată de vreme. Cam pe la asfințitul soarelui, ceva după ora 7, am auzit cîteva împușcături, dar nu le-am băgat în seamă. Înserînd și nemaivăzînd pe nimeni prin vie, ne-am sculat să ne ducem la ceilalți, unde lăsasem pălăriile, bastonul și umbrela. N-am făcut însă decît cîțiva pași și vedem venind la vale în fugă mare o domnișoară care ne striga să fugim că acolo au venit soldați și-i mare sfadă. Atunci am auzit multe glasuri strigînd și împușcături. Ne-am întors și noi și-am început a fugi la vale și în fugă am ajuns pe coasta din față a dealului. Pe loc am fost luați la „ochiu” și gloanțele au început a cădea asupra noastră”.

*) Sava Pînzaru. Iarăși despre „omorîrea” lui Al. Mateevici. În: *Moldova literară* din 21 februarie 1996, p. 3; Arhiva Națională a Moldovei, f. nr. 727, reg. 2, d. nr. 23.

Cunoscutul medic Ovidiu Vuia lansează și el ca fiind posibilă versiunea omorârii poetului Mateevici în aceleași circumstanțe: „Nu împărtășesc nici ideea că poetul a murit în spital! Dar faptul morții poetului la 13 august 1917 se bazează doar pe un act rusesc înregistrat după 21 august, iar mărturia soției sale nimic nu lămurește, întrucât nu există nici o mărturie a unui participant la înmormântare, iar Pan Halippa cu siguranță nu a participat. Nu se exclude că soția lui Mateevici a putut fi înșelată, similar ca și soția lui Mozart, care între timp a fost ucis și aruncat în groapă comună. Principalul pentru adversari e ca să arate clar că Mateevici a decedat de moarte naturală și nu ucis de hoardele bolșevice, care i-au omorât pe Murafa și Hodorocea, în a cărora societate se afla Mateevici, la via din preajma Chișinăului”. Ovidiu Vuiase întreabă: „Oare fiind ucis Mateevici la 20 august, spre exemplu, nu s-ar fi putut face un act retroactiv fals? Adică o înscriere după consumarea actului?... Vă dau cazul lui Al. Oprea, probabil, ucis sub comuniști, căruia i s-a înscenat o intoxicație cu oxid de carbon și într-adevăr toată descrierea e atât de clasic prezentată, încât nu se poate pune în discuție, la fel ca la Mateevici, *febra tifoidă*.”*)

*) Ovidiu Vuia. Cum a murit Alexie Mateevici. *Literatura și arta*, nr. 13 (2589), din 30 martie 1995.

Într-o altă publicație, același autor,*) lansează 3 versiuni principale ale morții lui A. Mateevici:

1. A murit pe front de tifos exantematic sau ceva mai târziu, tot din cauza acestei boli, dar la Chișinău. Ipoteza a fost publicată pentru prima dată de N. Iorga în ziarul „România”, apărut la Iași, în 1917.
2. Poetul, la sfârșitul lunii iulie, se întoarce acasă la Chișinău de pe front, fiind evacuat ca bolnav de gripă. În continuare se internează în spital, îngrijit de medicii ostili românismului sau, moare la 13 august 1917, îngropat fiind a doua zi în cimitirul de pe strada Armenească, unde se află și astăzi.
3. Versiunea lui Ion Nistor, bazată pe mărturia lui Gh. Tofan, că A. Mateevici ar fi fost ucis alături de S. Murafa în via de lângă Chișinău la 20 august 1917.

Lui Ovidiu Vuia nu i se păreau veridice mărturiile Teodosiei Novîtchi în jurnalul său intim, mai ales că ele nu se potriveau cu cele ale mamei poetului, publicate mai târziu. Soția poetului, de pildă, scrie că soacra sa se afla la spital în ziua decesului fiului său, dar din amintirile ei nu reiese acest lucru. E adevărat că ambele indică ca fiind data morții ziua de 13 august, ora 15:00. Dar informația seamănă cu una impusă, evident, din afară.

*) Ovidiu Vuia. *Literatura și arta*, nr. 13 (2589), 30 martie 1995.

Doctorii în filologie Efim Levit și Sava Pînzaru*) prezintă ca document decisiv extrasul din cartea de acte a bisericii Sf. Nicolae, din care se poate vedea că Mateevici a murit de febră tifoidă. În viziunea noastră, diagnoza a fost totuși stabilită fără

PAGINI DE ISTORIE

argumentare clinică, confirmare bacteriologică și macro-microscopică. Acestea nu sînt bazate pe date medicale obiective, prezentîndu-se mai mult ca niște ipoteze, expuse fără temei profesional. Și evoluția bolii, așa cum e descrisă de soția poetului nu corespunde tabloului clinic al unei forme de tifos exantematic sau abdominal!

*) Efim Lvit, Sava Pînzaru. O senzație nefondată și nocivă, Literatura și arta, nr. 26 (25-50) din 23 iunie 1994, p. 5.

Ținînd cont de faptul că diagnosticul de febră tifoidă a fost pus după moarte, iar autopsia cadavrului nu s-a efectuat, și Ovidiu Vuia ridică logic întrebarea dacă nu cumva întreg tabloul clinic a fost contrafăcut, iar jurnalul Teodosiei, de fapt, poate, nu-i al ei, presupunere valabilă în lipsa originalul.

Rămîn neclare încă două probleme importante: cum au putut să-l asiste pe bolnav soția și mama într-un serviciu de boli contagioase, cînd se știe că acești bolnavii nu pot fi vizitați? Iată alt aspect care pune la îndoială autenticitatea jurnalului lui Teodosiei Novițki-Mateevici.

E foarte suspect și faptul că se invocă un act al bisericii spitalului, completat în limba rusă și scris după 21 august 1917.

ЛЕГІТІМНОСТНОЕ СВИДЕТЕЛЬСТВО

1917

Счетъ нумеровану.		Мѣсяць и дѣнь		Вѣкъ, полъ, состоянїе и фамилія нумерованаго.	Вѣкъ
Мѣсяць	Дѣнь	смерти.	погребенїя.		
641	18	21	21	Врачебной санитари 57 Медицинского института Невской губернии. Протоіерей Владимир Мещеряков Тихомирский Владимир Савинович	36
642	18	20	20	Сонъ урядника Захарія Кручинина Протоіерей Владимир Мещеряков Тихомирский Владимир Савинович	28
643	19	21	21	Врачебная санитарная станція поселка Токмоу Сызранскаго уѣзда Финляндскія Протоіерей Владимир Мещеряков Тихомирский Владимир Савинович	30
644	13	14	16	Врачская санитарная станція Михайловскія Маршальскія Протоіерей Владимир Мещеряков Тихомирский Владимир Савинович	29

8-7 923 № 9190

14. 166
87. 664
25. 118

● Facsimilul înregistrării decesului lui A. Mateevici în cartea de acte a bisericii Sf. Nicolae.

Încercînd a elucida cazul, ne vom referi la tabloul clinic al tifosului exantematic și cel abdominal, descris de prof. Marin Gh. Voiculescu (Manualul de Boli infecțioase în 2 volume, București, Ed. medicală, 1990), pentru a fi comparat cu datele diagnosticului lui Alexei Mateevici.

Tifosul exantematic, infecție provocată de rikeție (descoperită în 1916), transmisă de la om la om prin păduchele uman. Apare peste 10-14 zile cu febră și frisoane, cefalee constantă, erupții hemoragice pe piele, hipotensiune arterială, stare confuzională, uneori cu depresii și convulsii. Odată cu scăderea febrei, starea generală se ameliorează. Decesele sunt provocate de insuficiențe circulatorii, encefalite și suprainfecții bacteriene. Marea epidemie de tifos exantematic s-a înregistrat la sfârșitul primului război mondial, soldat cu 30 mii de morți.

Tifos abdominal (febra tifoidă), infecție specifică omului, provocată de Salmonela (bacil tific, descoperit în 1888), transmisă de la om la om pe cale fecal-orală. Pătrunde prin tubul digestiv, apoi în sânge și sistemul limfatic. Clinic se manifestă peste 7-21 zile, prin febră continuă, tulburări digestive, starea de intoxicație generală gravă (stare tifică) și efect neurotrop (cefalee chinuitoare, amețeli, insomnie, uneori comă etc.). Febra netratată are o evoluție prelungită, până la 80-100 zile. Mortalitatea (fără antibiotice) este de 10-12%.

Bactereologul francez Gorj-Fernan Widali, încă în 1896, a propus reacția în numele lui (Widali) în calitate de metodă specifică pentru diagnosticul febrei tifoide. Deci, către 1917 această metodă de diagnostic a bolii se folosea în practica medicală din spitalul din Chișinău.

Dintotdeauna cazurile de moarte subită („pe neașteptate”), inclusiv și în condiții de staționar, și mai ales, a persoanelor tinere aparent sănătoase (în această categorie s-ar înscrie și A. Mateevici), trezesc în societate mari suspiciuni. De regulă, organele de drept sînt obligate să se autosesiseze pentru investigarea circumstanțelor morții, în scopul excluderii unor acțiuni cu caracter criminal, iar în caz de stabilire al acestora – pentru a fi trași la răspundere făptuitorii. Este greu de imaginat, chiar și în afara cazului Mateevici, cum organele abilitate ar folosi în calitate de probe juridice unele consemnări „științifice”, analizate și publicate de către cercetători fără studii medicale speciale, referitoare la diagnosticul unei boli sau asupra cauzei morții, fără a se dispune de anumite dovezi argumentate și bazate pe date obiective și concrete descrise de specialiști!

Către începutul sec. XX-lea, la Chișinău, activau mulți medici străini (ruși, evrei, polonezi), bine pregătiți la Facultățile de Medicină din Europa și repartizați în mod centralizat la serviciu în teritoriile basarabene. Printre ei: A. Novikov, S. Kirkorov, G. Gorodețki, V. Tverdohlebov, M. Vișnevski, M. Sluțki, M. Eghiazarov*), ș.a. Majoritatea activau în Spitalul gubernial din Chișinău. La acel timp, deja existau suficiente posibilități de diagnostic și tratament al multor maladii, iar medicina legală și anatomia patologică dispuneau de un spectru de metode de cercetăr cum ar fi: macro- și microscopice, bacteriologice, biochimice etc., pentru a rezolva diverse probleme specifice, inclusiv, determinarea cauzei morții, a raportului

de cauzalitate dintre traume și deces ș.a. Spre regret, în cazul morții lui A. Mateevici, aceste oportunități importante n-au fost exploatare, iar motivele unei atare atitudini au rămas necunoscute.

*) Урусов С. Д. Записки губернатора, 1903-1904. Кишинёв, издание В. М. Саблина.

Fiind preocupat mai multe decenii de expertizarea medico-legală a celor mai complicate cauze de deces (violent și neviolent), nu putem fi de acord cu unele curioase constatări asupra cauzei morții lui Mateevici ale filologului Efim Levit*): „Referitor la pricina sfârșitului atât de timpuriu al autorului *Limbii noastre* s-au pronunțat numeroase persoane în deplină cunoștință de cauză și demne de toată încrederea – membrii familiei sale (soția Teodosia, mama Nadejda, fratele Victor), oamenii din anturajul său apropiat (Pan Halippa, Th. Inculeț, I. Buzdugan, Șt. Ciobanu, V. Harea, N. Popovschi, O. Ghibu), precum și cei dintâi cercetători ai vieții și operei sale, care au contactat strâns cu rudele și prietenii lui (P.V. Haneș, V. Țepordei, Gh. Cardaș, Gh. Bezviconi, E.T. Boga, Gh. Filip-Lupu). Aici nu voi pomeni deocamdată pe cercetătorii din fosta RSSM, care au studiat biografia și creația poetului...”

*) Efim Levit. Moravuri ale vieții literare în contextul libertății cuvîntului. În: *Moldova literară*, nr. 80 (18823), 22 mai 1996, p. 3.

Este evident faptul că nici una dintre persoanele enumerate de E. Levit nu a avut cunoștințe medicale și nu a dispus de informații concrete pentru a se pronunța asupra stabilirii diagnosticului bolii și a cauzei nemijlocite a morții poetului. Absolut toți au repetat doar ce le-au spus alții, care, la rîndul lor, nu se bazau pe date reale. Diagnosticul, în exclusivitate, se stabilește numai de medicii în baza anamnezei, tabloului clinic al bolii, cercetării instrumentale și de laborator, iar cauza nemijlocită a morții se bazează pe datele clinice, rezultatele necropsiei și ale cercetărilor microscopice. Prin urmare, nu se poate vorbi despre obiectivitatea mărturisirilor (în calitate de probă) asupra diagnosticului bolii și cauzei morții poetului, atunci cînd informațiile sînt obținute din mass-media sau din spusele stradale. Cu atât mai mult, că rudelor apropiate (mama Nadejda, soția Teodosia și fratele Victor) nu li s-a concretizat boala și decesul care s-a produs în lipsa lor, iar cadavrul nu a fost supus autopsiei.

Din punct de vedere medico-legal*), pot fi enumerate următoarele momente care, după părerea noastră, au servit drept temei pentru abordarea problemei date: 1) descrierea insuficientă și lipsa unor date ce vizează caracterul evaluării tabloului clinic al bolii la diferite etape de aflare a lui A. Mateevici în spital; 2) contradicții în stabilirea diagnosticului corect: gripa, tifos exantematic, tifos abdominal (febră tifoidă), intoxicație acută, peritonită, leziuni prin armă de foc; 3) lipsa posibilităților

reale de a aprecia corectitudinea diagnosticului bolii și a tratamentului adecvat, în conformitate cu diagnosticul respectiv; 4) contradicții la precizarea locului (Spital orășenesc sau de Boli infecțioase) și datei decesului; 5) neefectuarea autopsiei (medico-legale sau prosectorale) pentru determinarea calificată a cauzei reale a morții; 6) înregistrarea tardivă (cu 5-6 zile) a morții în cartea de acte a bisericii Sf. Nicolae din Chișinău (nr. 644 la data de 13.08 și nr. 641 la 18.08.1917); 7) înhumarea precoce (pînă la 24 de ore după deces!) a lui A. Mateevici, fără respectarea cerințelor stabilite la acea perioadă în practica medico-legală și prosectorală.

Doar o comisie competentă de experți medico-legali cu participarea altor specialiști calificați din ramurile respective ale medicinei și cu folosirea unor cercetări suplimentare de laborator (bacteriologic, microscopic, toxico-narcologic ș.a.) poate prezenta răspunsuri la întrebările enumerate mai sus

*) Baciu Gheorghe. *Istoricul medicinei legale în Republica Moldova*. Chișinău, 1997, 97p.

La cele menționate se mai pot adăuga și unele elemente de ordin subiectiv, care au contribuit, de asemenea, la denaturarea realității: nu se concretizează starea sănătății lui A. Mateevici la momentul reîntoarcerii lui de pe front; în ce condiții și în care spital a fost internat; moartea „subită”, printr-o agonie lentă, anticipată de o stare „satisfăcătoare”, care nu prezenta pericol pentru viață; moartea lui în prezența „medicilor străini”, în lipsa mamei sale, care ieșise din salonul bolnavului „pe scurt timp”, iar reîntoarsă a găsit feciorul său fără suflare!

Toate aceste supoziții lasă loc pentru discuții despre o posibilă asasinare din motive politice, dat fiind că poetul-tribun Alexe Mateevici nu era o figură agreată de anumite forțe politice.

În scopul restabilirii adevărului istoric, cel mai rezonabil, la momentul respectiv, ar fi exhumarea rămășițelor pămîntești ale lui A. Mateevici și supunerea lor unor cercetări medico-legale ample, cu participarea specialiștilor bine pregătiți. Dar chiar și acest procedeu, actualmente nu ar putea garanta un succes absolut, din mai multe considerente - durata de peste 95 de ani după înhumare, lipsa unor probe (oase fracturate, urme de substanțe toxice: metale grele, metaloizi), care ar putea fi suplimentar supuse cercetării prin metode contemporane de laborator, precum și alte deficiențe de diagnostic corect al cauzei de deces.

„OAMENI CUVIOȘI ȘI HARNICI...”
COLONIȘTII GERMANI ÎN BASARABIA
(1814-1940).
EXPOZIȚIE LA BIBLIOTECA ȘTIINȚIFICĂ
BĂLȚEANĂ

**The exhibition at the Balti Scientific Library:
„Divout and hard-working people ... ”
German settlers in Bessarabia (1814-1940)**

Mihaela STAVER

Abstract: *The article is about Germans colonies in Bessarabia. German colonization of Bessarabia began in 1812 when Russia acquired this territory from the Ottoman Empire. Tsar Alexander I. issued an invitation to Germans - mainly in the Duchy of Warsaw - to settle in this region. These Germans had migrated there from several German states - especially Prussia, Wurttemberg and Baden - to colonize the Prussian districts after the first partition of Poland. After 125 years they had displaced. Through this exhibition „Divout and hard-working people...” German settlers in Bessarabia (1814-1909)”, organizers try to relate not only the rich history in events of this people, but reflects their daily life in community, their way of managing, culture, as well as their relationship with the other ethnic groups.*

În ultima lună din toamnă a anului 2013 în incinta Bibliotecii Științifice USARB a fost vernisată expoziția „Oameni cuvioși și harnici...” - Coloniștii germani în Basarabia (1814-1940). Expoziția a fost organizată de Dr. habilitat UTE SCHMIDT, susținută de Universitatea Liberă din Berlin, Asociația germanilor din Basarabia, Stuttgart și Forumul Cultural German pentru Europa de Est, cu participarea Ambasadei Republicii Federale Germania în Republica Moldova. Design-ul și montarea expoziției a fost realizată de profesorul Ulrich Baehr.

Expoziția este compusă din 20 de bannere de format mare (2,80 x 1,00

m) și 9 bannere de format 1,80 x 0,90 m. Imaginile, textele, documentele, hărțile și desenele grafice ilustrează și documentează istoria colonizării de 125 ani a nemților basarabeni, de la așezarea lor de către Țarul Alexandru I (din 1814) pînă la strămutarea lor în anul 1940 și impactul acestor evenimente asupra prezentului. Ele reflectă nu numai istoria bogată în evenimente a acestui grup, dar și viața lor cotidiană în comunitate, modul lor de a gospodări, cultura, precum și relația cu alte grupuri etnice. Textele sînt în două limbi: rusă și română. Culoarele accentuate și policrome formează un fel de îndrumător vizual, de exemplu: verde pentru perioada rusească, roșu pentru viața de la țară, albastru pentru întrebări de tip sociologic, cum ar fi relațiile interetnice și cetățenia, iar galben pentru satul Alexanderfeld. Expoziția inaugurată la 13 noiembrie va putea fi vizitată pînă la finele lunii aprilie 2014.

Evenimentul vernisării expoziției în incinta Bibliotecii Științifice USARB a fost moderat de către Elena Harconița, directoarea Bibliotecii.

Cuvinte de salut au rostit: Gheorghe Popa, rector al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, Matthias Meyer, ambasador al Republicii Federale Germania în RM; Dr. Ana Pomelnicova, catedra de Filologie Engleză și Germană. Tatiana Șerbacova, lector superior la catedra de Filologie Engleză și Germană a relatat despre cercetările sale la subiectul respectiv. Traducerea a fost asigurată de Ecaterina Neculce, cadru didactic universitar.

Elena Harconița, directoarea Bibliotecii Științifice, a prezentat o *Catalogare a spiritului german în Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți*, demonstrînd sprijinul internațional pe care îl are instituția în vederea sporirii fluxului informațional și modernizării serviciilor pentru utilizatori.

Dr. habilitat Ute Schmidt a relatat despre conținutul expoziției și a prezentat cartea *BASARABIA. Coloniștii germani*

la Marea Neagră. Această carte descrie originea nemților basarabeni, cultura lor rurală, marcată de o autonomie locală și o etică protestantă, conviețuirea lor cu celelalte etnii ca moldovenii, ucrainenii, rușii, evreii și bulgarii. Cartea conține observații referitor la Basarabia de astăzi, care din 1991 aparține parțial Republicii Moldova și parțial Ucrainei.

Expoziția reflectă istoria bogată în evenimente a nemților din Basarabia de la începutul procesului de colonizare în anul 1814 și pînă astăzi. Este prezentată, în mod exemplar, relația acestei minorități cu mediul polietnic, precum și exemplul de „țăran model”, axat pe o constituție comunală de tip democratic în Imperiul Țarist autocratic. În anul 1812, Țarul rus Alexandru I invită coloniștii germani să se stabilească la Marea Neagră, promițîndu-le pămînt și libertăți. Imigranții au venit,

mai cu seamă, din sud-vestul Germaniei și din Prusia.

Cu toate acestea, pentru noii veniți, condițiile la început erau extrem de dure: drumul anevoios, asigurarea insuficientă cu produse alimentare de bază i-a costat pe mulți imigranți viața. Germanii au dezvoltat în Basarabia, pe parcursul a 125 ani de colonizare, o comunitate prosperă, majoritatea populației germane activau în agricultură, în mare parte ca țărani independenți. Aproape 13% activau ca meșteșugari, 3% în comerț și industrie. Profesorii, medicii, preoții, juriștii și alte persoane cu studii superioare constituiau în medie 2,5%.

În anul 1844, în Sărata, fusese deschis deja un seminar german pentru profesori. Acesta a fost primul, și în același timp, cel mai vechi dintre toate instituțiile de învățământ pentru profesori, confirmat oficial în tot Imperiul Rus.

Această minoritate a conviețuit în vecinătate pașnică cu celelalte comunități etnice și religioase ale moldovenilor, rușilor, ucrainenilor, bulgarilor, evreilor și altor grupuri etnice. Partea cea mai importantă a coloniilor germane era în regiunea Akkerman (Cetatea Albă). Coloniile germane existau și în partea de sud-vest și în centrul Basarabiei, precum și în raioanele de nord, Soroca și Bălți. În Basarabia germanii locuiau în mod preponderent în comune omogene germane. Cu toate că germanii comunicau cu alte etnii, căsătoriile dintre persoane de etnii diferite aveau loc foarte rar. Motivul era conștiința de grup, transmisă de biserică și religie. În timpul primului război mondial, germanii au scăpat ca prin minune de deportarea în Siberia. În 1940, ca urmare a pactului Molotov-Ribbentrop (1939), au fost strămutați 93 500 germani din Basarabia și stabiliți în mare parte în anii 1941-1942 în Polonia ocupată. La începutul anului 1945 aceștia au fost nevoiți să evadeze și să-și creeze o nouă existență într-o Germanie divizată. Începând cu 1980, sute de germani basarabeni vizitează fostele colonii germane din regiunea Mării Negre, întreținând relații bune de prietenie cu populația din Republica Moldova și din regiunea Odesa.

Obiectivele care au fost realizate prin intermediul expoziției sînt:

- ▶ Promovarea diversității informaționale, utilizarea informației cu scopul de instruire și autoinstruire;
- ▶ Conștientizarea de către utilizatori a rolului expoziției în formarea personalității;
- ▶ Consolidarea și dezvoltarea potențialului uman prin intermediul expoziției;
- ▶ Familializarea generațiilor tinere cu evenimente istorice cunoscute nu numai la noi în țară, dar și departe de hotarele ei.

Prin expoziția „Oameni cuvioși și harnici...” - Coloniștii germani în Basarabia (1814 - 1940), Biblioteca Științifică a contribuit la dezvoltarea și menținerea libertății intelectuale, menținerea utilizatorilor reali și atragerea utilizatorilor potențiali, care au apreciat oferta informațională a expoziției pentru calitatea, accesibilitatea, actualitatea, varietatea și valoarea ei, iar mesajul transmis prin ținuta grafică a favorizat crearea și menținerea unei imagini atractive. Organizatorii expoziției nu

și-au pus ca scop respectarea unor norme standard în domeniu, dar s-au străduit ca cele prezentate să facă să vibreze strunele sufletești ale tînerei generații, cultivînd respectul față de alte etnii, dragoste de baștină, de Țară.

Reproducem opiniile vizitatorilor:

Stimați organizatori ai expoziției, vă mulțumim profund pentru expoziție. Prin intermediul acestei expoziții ne-ați oferit șansa de a descoperi trecutul, istoria Basarabiei. Este o expoziție foarte reușită, care a pătruns în sufletele noastre.

Cu respect grupa 427

Mult stimați organizatori ai expoziției aș vrea să vă mulțumesc pentru munca asiduă depusă în organizarea expoziției. Am fost impresionată de informația pe care am aflat-o lecturînd textele de pe panouri.

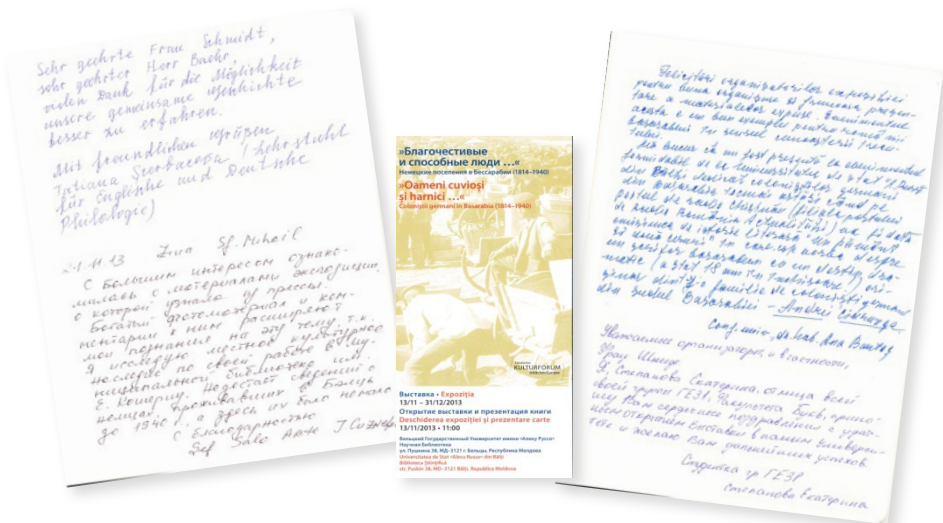
Cu multă stimă și respect studenta anului III, gr. GE 31 Fotachi Mariana.

Felicitări organizatorilor expoziției pentru buna organizare și frumoasa prezentare a materialelor expuse. Evenimentul acesta e un bun exemplu pentru românii basarabeni în sensul cunoașterii trecutului.

Conf. univ, dr. hab. Ana Bantoz

Sehr geehrte Frau Schmidt, sehr geehrter Herr Baehr, vielen Dank fur die Moglichkeit unsere gemeinsame Geschichte besser zu erfahren.

*Mit freundlichen Grusen Tatiana Șcerbacova,
Lehrstuhl fur Englische und Deutsche Philologie.*

СТРАНИЦЫ НЕМЕЦКОЙ ИСТОРИИ В БЕССАРАБИИ

Page of German history in Bessarabia

Татьяна ЩЕРБАКОВА

Abstract: *In the early 1960s of last Century, in city Balti lived many Germans families, especially educated and decent people. Studying archives, then taking note of German researchers work Ute Şmidt A. Gamman, H. Fihtner, A. Kern and others I found out that they have been invited to colonize the southern Bessarabia by the Emperor Alexander I. Between the years 1814-1842 in Bessarabia moved over 9 thousand Germans who, largely, were peasants and craftsmen. They have set up a total of more than 50 colonies, in which there is an effective self-government, schools, churches, hospitals. After the conclusion of the Molotov-Ribbentrop Pact, the vast majority of Germans from Bessarabia were put in a position to repatriate, and the remaining ones have passed through the Stalin's deportations. However, German settlers have left deep traces in the history and culture of Moldova.*

К 200-летию со дня воззвания Александра I к немцам Великого герцогства Варшавского

С самого раннего детства судьба сводила меня с немцами, проживавшими в Молдавии: в районе Северного вокзала г. Бельцы проживало несколько семей с типично немецкими фамилиями: Ааль, Шмидт, Шульц, Вальтер и др. Они поражали нас своей воспитанностью, доброжелательностью и огромным трудолюбием. С их детьми мы дружили и ходили в школу, были пионерами и комсомольцами. Позже в моей жизни появились Освальд Гефке, у которого я обучалась в музыкальной школе по классу аккордеона и жена которого работала в

одной школе вместе с моим покойным отцом, учитель труда Эрхард Вальтер, который мог так отремонтировать и отреставрировать старый холодильник, что тот был лучше японского или немецкого, сконструировать и собрать своими руками такую машину, какой в Бельцах ни у кого не было, повар тетя Роза из пионерского лагеря в Бендерах, которая со мной читала сказки

Герб бессарабских немцев

Открытие передвижной выставки
в Бельцком университете

Андерсена на немецком языке, замечательные преподаватели кафедры немецкого языка Бельцкого пединститута Александр Рудольфович Гешеле и Нелли Оскаровна Мазер, у которых я, считая сей факт за счастье, училась, (Нелли Оскаровна стала впоследствии директором русского центра радиостанции Deutsche Welle), однокурсники Эльке Винклер, Иоганн Штырц, Иоганн Лайер и многие-многие другие. Где они все сейчас? Одни, к сожалению, ушли уже из этой жизни в мир иной, следы некоторых потерялись. Но судьба все время дарила мне возможность знакомства с бессарабскими немцами, которых я не знала раньше. Это историк Уте Шмидт из Берлина, писатель Артур Бибер из Регенсбурга, государственный деятель Петер Шмидт из Мерклингена, рабочий Юлиус Шмидт из Хольцгерлинга, инженер Фрида Гросс из Дингольфинга.

Прежде эти люди никогда не рассказывали, откуда их предки появились в Молдавии, видно, разговор на эту тему приносил им страдания и боль. Мы же считали, что это потомки немцев Екатерининского призыва. Позже, заинтересовавшись этой проблемой, я поняла, что это далеко не так.

Когда же появились немцы в Молдавии, а точнее в Бессарабии? Ответ на этот вопрос я смогла найти у исследователей У. Шмидт, А. Гамманна, Х. Фрихтнера, А. Керна и др., при работе с архивными материалами и благодаря личному общению с бывшими бессарабскими немцами.

Так, например, Уте Шмидт, профессор, д-р Института политических и социальных наук Свободного университета Берлина, автор книги *Бессарабия*.

Немецкие колонисты на Черном море (Schmidt U. Bessarabien. Deutsche Kolonisten am Schwarzen Meer. Deutsches Kulturforum Östliches Europa. V. Potsdam, 2008. – 420 S.) является потомком немцев из Бессарабии, ее мама преподавала в тарутинской гимназии для девочек. В своей книге У. Шмидт дает обобщающую картину истории немецкого присутствия в Бессарабии, роли немецких колонистов в развитии этого региона, а также современного положения Бессарабии, отношений выселенных бессарабских немцев к своей исторической родине. Тематическая выставка „Благочестивые и трудолюбивы люди“, посвященная 200-летию воззвания императора Александра I к немцам Великого герцогства Варшавского, демонстрировалась в ряде городов Молдовы и Украины. На днях ее открытие состоялось в научной библиотеке Бельцкого университета. На открытии выставки присутствовал посол Германии в Молдове г-н Маттиас Майер, исследователь этой проблемы Уте Шмидт, деятель искусств Ульрих Бэр, руководство университета и другие высокопоставленные лица. Документы и материалы выставки помогут студентам лучше познать нашу общую с немцами историю. Выставку организовала Уте Шмидт при поддержке посольства Германии в Молдове, министерства культуры Германии и различных общественных организаций.

После присоединения Бессарабии к России в 1812 году выявилась необходимость заселения южной ее части, Буджака, откуда в Турцию ушло все проживающее там ранее ногайское население.

29 ноября 1813 г. русский царь Александр I опубликовал манифест с перечислением прав и привилегий для приглашаемых им колонистов из Великого герцогства Варшавского: Они освобождались на 10 лет от всех налогов и государственных обязанностей. Неимущие семьи получали материальную поддержку в виде беспроцентного кредита. Каждой семье выделялось по 60 десятин = 60,5 га земли. Все переселенцы и их потомки освобождались от воинской обязанности, пользовались свободой вероисповедания, имели право обучаться на родном языке и имели самоуправление. За свободу вероисповедания бессарабские немцы называли царя Александра I „Звездой востока“. До сих пор одна из центральных площадей Берлина, названная в честь русского царя, носит название Александерплатц (Alexanderplatz). После победы над Наполеоном Александр I был в Европе и ему понравились трудолюбивые немцы.

В 1814г. 31 семье немцев из Варшавского герцогства было разрешено выехать в Буджак. Разрешение на переселение распространялось только на семейных немцев. Основной причиной, вызвавшей это переселение, был экономический упадок в Польше после наполеоновских войн, угнетение со стороны польских помещиков и стремление польской церкви обратить немцев-протестантов в католиков.

Это были так называемые «варшавские поселенцы», которые прибыли в Аккерманский уезд в 1814-1815 гг.

С 1814 по 1842 гг. в Бессарабию переселилось около 9 тыс. немцев не только из Варшавского герцогства, но и из Пфальца, Баварии, Швейцарии. Больше всего их было из Вюртемберга. Это были, в основном, крестьяне и ремесленники. На месте переселения они увидели довольно неприглядную картину: степь с дикими животными, заросшую такой высоко травой, что даже невозможно было в ней увидеть всадника, кое-где встречались бедные лачуги и пастухи, пасущие овец.

Немцы стали строить свои поселения, называвшимися колониями. Сначала колонии имели просто порядковые номера, позжемногие населенные пункты бессарабских немцев были названы в ознаменование событий Отечественной войны 1812 г. и победы над Наполеоном, например, Бородино, Тарутино, Березино, Арциз, Париж, Лейпциг, Теплиц, Катцбах, Красна, Виттенберг. Но немцы зачастую присваивали своим поселениям и собственные названия: Тарутино – Элизабет, Бородино – Александр, Малоярославец – Виттенберг, Малоярославец II – Альт-Постталь, Ной – Стрымба – Грюнвальд. Примерно с 1850 г. немцы стали называть свои поселения согласно своим надеждам: Хоффнунгсталь (буквально - долина надежды), Глюксталь (долина счастья), Фриденсталь (долина мира) или же по религиозным мотивам: Гнаденталь (долина пощады). Некоторые немецкие колонии имели названия татаро – тюркского происхождения, как, например: Албота (белая лошадь) или Басырьямка (соленая дыра), Куруджика (сухая). Крупными немецкими поселениями стали также Клёстиц, Теплиц, Сарата. Небольшая немецкая община в 1825 г. обосновалась в Кишиневе. Известно, что бессарабский немец Карл Шмидт был в период с 1877 по 1903 гг. бургомистром Кишинева.

В течение 1814-1817 гг. колонисты образовали в Аккерманском уезде 13 населенных пунктов. Но первое в Бессарабии немецкое поселение Тарутино было основано еще в 1814 г. немецкоязычными выходцами из герцогства Варшавского (Царства Польского), так называемыми «варшавскими колонистами». Именно Тарутино стало центром бессарабских немцев. Здесь были созданы две немецких гимназии, для мальчиков и для девочек отдельно (Knaben- und Mädchengymnasium), библиотека, налажен выпуск трех газет на немецком языке.

Меня, как преподавателя немецкого языка, прежде всего интересует система образования и воспитания бессарабских немцев, их язык и фольклор, обычаи и традиции. По инициативе местного самоуправления, церкви, некоторой государственной поддержке со стороны официальных инстанций Российской империи немцы создали уникальную для того времени систему образования. В эту систему входили церковь, семья, восьмилетняя школа на родном языке, имевшаяся почти в каждом населенном пункте, две гимназии, учебное заведение по подготовке учителей, молодежные сообщества для проведения досуга и совместного труда, краеведческий музей в Сарате и даже свой курорт в Бад Бурнасе, именуемом ныне Лебедевкой. Уже во время вхождения Бессарабии в состав Румынии в Арцизе было открыто учебное

заведение по подготовке специалистов по сельскому хозяйству. Церковь и семья воспитывали в детях такие качества как благочестие, почитание старших, почитание своих обычаев и традиций. Главными праздниками были, конечно же, Рождество и Пасха. Дети воспитывались также в труде и для труда. Выпускники гимназий имели возможность обучаться в университетах Одессы, Санкт – Петербурга и Германии.

Немецкие колонисты прибывали в Бессарабию из разных германских регионов, говорили, в основном, на швабском и кашубском диалектах и были приверженцами протестантизма (хотя среди них встречались и католики). Например, в Виттенберге (основан в 1815 г.), Теплице (1817) и Сарате (1822) господствовал швабский диалект, на севере Бессарабии тоже. Немецкая община Кишинева (с 1825 г.) говорила на литературном немецком языке (Hochdeutsch).

Немцы жили на территории Бессарабии в окружении людей других национальностей: молдаван, русских, украинцев, поляков, евреев, болгар, гагаузов, цыган и др. Они дружили и общались с ними, но браки заключались только среди своих. Однако от этого общения было много почерпнуто. Прежде всего это слова, заимствованные из других языков, такие, например, как Bagasch (багаж), Baklaschan (баклажан), Balldo (пальто), Bankä (банка), Baschtan (бахча), Basilki (посылка), Basskä Brot (кулич), Bawerosse (папирсы), Biederuschky (петрушка), Benzinka (зажигалка), Borjan (сорняк), Bobschai (кукуруза), Britschka (бричка), Date (отец), Duchi (духи), Dromwai (трамвай), Dschammadan (чемодан), Gruschki (груши), Harbusen (арбузы), Harmoschka (гармошка), heide! (пошли!), Holobzie (голубцы), Kaladetz (холодец), Kalupp (хибара, халупа), Lafke (лавка), Lodge (лодка), Mamalika (мамалыга), Maroschna (мороженое), Muschik (мужик), Nuschnik (туалет), Pfluer (флуер), Platschenta (плацында), prost (глупый) и многие другие. Слова

Автор статьи на научной конференции в г. БадКиссинген (Германия)

эти были заимствованы из общения с русскими, молдаванами, украинцами, болгарскими и людьми других национальностей. Но в них, конечно же, присутствовало в немецком варианте соответствующее произношение и соответствующее правописание, причем они могли быть не одинаковыми в различных населенных пунктах.

К середине 50-х гг. XIX в. общее число немецких колоний в Бессарабии достигло 25. В целом, многие немецкие колонии добились высокого уровня благосостояния. Но это было достигнуто благодаря особым условиям

Карта Бессарабии 1940 г.

Бессарабские немцы в национальных костюмах

— льготам и привилегиям, предоставленным государством, созданию товариществ на паевых началах, которые получали из Германии денежные ссуды, выписывали новые сельскохозяйственные машины. Немаловажную роль в росте благосостояния немецких колонистов сыграли и уступки правительства по вопросу о выплате долгов, так как в конце 20-х гг. истек срок 12-летней налоговой льготы. Широкая миграционная волна немецких колонистов привела к интенсивному росту численности немецкого населения в Бессарабии. Как уже было сказано выше, большинство немцев занималось сельским хозяйством. Выращивались, в основном, пшеница, рожь, в меньшей степени овес, много кукурузы. Позже стали выращивать и масличные культуры, такие как подсолнечник, сою, рапс и многое другое. Известен также и тот факт, что немцы внесли новую струю в развитие виноградарства и виноделия на нашей территории, привезя с собой новые сорта винограда из Вюртемберга. У вина был хороший рынок сбыта. Но главными сельскохозяйственными культурами были зерновые. Бессарабия стала житницей Российской империи благодаря трудолюбию немецких колонистов.

В торговые дни немцы-колонисты приезжали на ярмарки в Тирасполь для продажи сельскохозяйственной продукции. Базары и лавки в Тирасполе были известны далеко за его пределами. Для колонистов, которые проживали в удалении от Тирасполя, устраивались ярмарки и базары в католической колонии Зельц, в городе Одессе и в Аккерманском уезде.

Среди переселенцев были и ремесленники, которые создали небольшие промышленные предприятия по производству сельскохозяйственной техники.

К моменту переселения в Германию, т.е. к 1940 г. у немцев на территории Бессарабии было 25 материнских и 150 дочерних колоний.

Нашего особого внимания заслуживают немецкие поселения на севере Молдовы, историю которых мы изучаем со студентами ф-та филологии Бельцкого университета на специальном семинаре и при проведении экскурсий в эти уже бывшие немецкие колонии.

На севере Бессарабии было 6 населенных пунктов с компактным проживанием немцев. Это Бельцы, Рышкановка (Рышканы), Окница, Ной – Стрымба (Гринауцы), Альт – и Ной – Шолтой (Шолтоайя), Глюксталь (Валя Норокулуй) с общим населением в них 1398 чел. (1940 г.). Самым крупным поселением была колония Ной – Стрымба, основанная в 1860 году, население

План села Гринауцы 1940 г.

Панорама села Гринауцы 2012 г.

ее составляло к 1940 году 479 человек. В этом селе жили и украинцы, вместе с немецкими детьми они обучались в местной школе на немецком языке.

Выходцами из Рышкан являются родители бывшего президента Германии Хорста Кёлера. Немецкие колонисты северного региона занимались,

Хорст Кёлер –
экс-президент Германии,
выходец из Бессарабии

в основном, сельским хозяйством, а немцы из Бельц и Окницы – торговлей с Австро – Венгрией, точнее с Галицией и Буковиной, входившими тогда в состав Австро – Венгрии. Хочется еще сказать, что поселенцы являлись лояльными российскими подданными. Один из них Андреас Видмер (1856-1931) даже был избран депутатом I Государственной Думы. Во время двух мировых войн многие из них воевали на стороне русских и сложили свои головы на поле брани. Об этом свидетельствуют материалы архивов бессарабской общины в Штутгарте.

Но все равно, на протяжении 126-летнего проживания в Бессарабии, у колонистов была роль козлов отпущения. Их жизнь и благополучие зависели все время от политического климата в Европе. Во время Первой мировой войны правительство царя Николая II издало Указ о конфискации имущества у бессарабских немцев и депортации их в Сибирь. Русская революция 1917 г. предотвратила этот процесс. Однако с 1918 г. Бессарабия была при-соединена к Румынии, и начался новый этап в истории местных немцев, и им пришлось уже осваиваться на новой – старой родине. Много стараний и усилий они приложили при отстаивании права обучения на родном языке.

Бессарабские немцы действовали консолидировано с общерумынскими немецкими общественными и политическими организациями. С 1920 г. они входили в немецкую фракцию румынского парламента, где были представлены протестантским священником Даниэлем Хаазе (1877-1939). Он являлся политическим лидером бессарабских немцев, возглавляя до 1934 г. «Немецкий народный совет Бессарабии».

После 1940 года (после присоединения Бессарабии к СССР), бессарабские немцы должны были принять гражданство СССР или репатрироваться на историческую родину. Подготовка к репатриации шла под лозунгом «HeiminsReich» («Домой в Рейх»). Более 93 500 бессарабских немцев переселились в оккупированную Польшу осенью 1940 года, в соответствии с германо-советским соглашением, откуда они были снова переселены в 1945 году в нынешнюю федеральную землю Германии Баден-Вюртемберг. После процедуры регистрации они перестали быть румынскими гражданами и подпали под защиту рейха. Впоследствии каждый репатриант, пройдя процедуры, получал гражданство Германии. В процессе переселения они несли имущественные потери: немцы лишались недвижимости, им запрещалось брать с собой советские или румынские дензнаки.

Выселение немцев не было насильственным, неподавляющее их большинство выехало в Германию, некоторые из них не хотели покидать

насиженные места, осталось около 2 тыс. чел., согласно исследованиям У. Шмидт.

Многих прельщала возможность не только получить на новой – старой родине новый участок, но также и обещанную компенсацию. Однако реалии оказались далеко не такими радужными, как обещала нацистская пропаганда.

Злоключения бессарабских немцев на этом не закончились. Расселенные преимущественно на тех территориях, что были аннексированы нацистской Германией, после 1945 г. они оказались вынужденными переселяться вновь, уже в Германию.

Крупные населенные пункты бессарабских немцев

Бессарабские немцы месяцами находились в пересыльных и фильтрационных лагерях. В Германии их не воспринимали как немцев, называя

«лучшими из арабов», «балканцами». Да и жить приходилось начинать практически с нуля, и это в условиях все разгоравшейся мировой войны, когда мужчин призывали в армию, а женщины, старики и дети оказались в итоге на положении беженцев и депортированных. Поэтому бессарабские немцы смогли начать новую жизнь в Германии только после 1945 г. Для постройки своих домов в Германии они делали саман (Lehmbatzen), технологии изготовления которого научились у молдаван. В одном из городов федеральной земли Баден – Вюртемберг была даже открыта школа по подготовке специалистов по производству самана. До сих пор в городе Клайнглаттбах сохранились дома из самана, построенные бессарабскими немцами, но в них уже живут другие люди.

Оставшиеся же в Советском Союзе немцы прошли через ссылки в Сибири, на Урале и в Казахстане. В годы „оттепели“ они вернулись в Молдавию и стали строить свою жизнь заново. Но нередко за своими спинами они слышали как их обзывали „фашистами“. Причем обзывали те подлые люди, которые и не участвовали в борьбе с фашизмом, завидуя немцам по поводу их трудолюбия и умения выживать в сложных послевоенных условиях.

Начиная с 70-х годов большинство оставшихся в Советском Союзе немцев эмигрировало в Германию.

Бессарабские немцы и их потомки уже на протяжении многих лет живут на новой родине, но при этом возникает вопрос о том, что толкает их к посещению мест прежнего обитания на территории современной Молдовы и Украины, начиная с конца 80-х годов? Это ностальгический туризм или стремление вернуться на историческую родину, вернуть свое наследство? В Гринауцы, например, часто приезжают люди, родившиеся здесь или их потомки. Об этом свидетельствует Книга записей для почетных гостей в примэрии села.

Жители Гринауц остерегались того, что немцы стали ездить для того, чтобы получить свое наследство. Лишь через некоторое время, после неоднократных посещений этого села Петером и Юлиусом Шмидт, родившихся в этом селе, местные жители поняли, что у этих людей другая цель. Они захотели на склоне своей жизни побывать там, где они родились, они хотят, чтобы их дети и внуки знали свои корни. А еще они помогали бедным людям в своем родном селе, установили на бывшем немецком кладбище 2 креста в память об усопших предках, пообщались на швабском диалекте с друзьями детства – украинцами Федором Демченко и Дмитрием Савчуком. В своих разговорах со мной они сетовали на то, что многие молодые люди из-за нестабильной политической и экономической ситуации в Молдавии хотят уехать на Запад. Но Германия и Запад в целом – это не страна с молочными реками и кисельными берегами, там много своих проблем. Кто как не мы сами должны разрешить свои проблемы? Еще их очень волновало то, что многие

Н ѣ м ц ы .

Нѣмцы перешли на степи Буджака частію изъ Виртембергскаго королевства, а болѣе—изъ бывшаго герцогства Варшавскаго. Первое заселеніе ихъ относится къ 1814 году, когда они прибыли изъ Варшавскаго герцогства, въ числѣ 1,443 семействъ (изъ нихъ 121 семейство римско-католическаго, а остальные—лютеранскаго вѣроисповѣданія), и основали въ нынѣшнемъ аккерманскомъ уѣздѣ 7 колоній: Бородино, Тарутино, Кульмъ, Малоярославецъ, Красное, Лейпцигъ и Клястицъ. Въ 1816 году—колоніи Фершампенуазъ, Бриенъ, Парижъ и Арцизъ; въ 1817 году—Теплицъ, гдѣ поселилось 96 семействъ, вышедшихъ изъ Германіи. Потомъ, въ царствованіе императора Николая I-го, въ 1833 году прибыли колонисты изъ Виртемберга и основали колонію Гнаденталь, а въ слѣдующемъ году—Лихтенталь; въ 1834 году новые колонисты царства Польскаго поселились въ колоніи Фриденталь; въ 1836—въ колоніи Денкевицъ; въ 1839—Плоцкъ; въ 1842—Госфнунгсталь.

Виртембергцы обошлись безъ пособія отъ казны, такъ какъ прибыли съ собственными средствами; остальнымъ же колонистамъ, при поселеніи въ Бессарабіи,—кромѣ предоставленія различныхъ льготъ (свобода отъ платежа повинностей и податей въ теченіе 50 лѣтъ, отъ рекрутства, отъ военного постоя въ мирное время) и значительныхъ земель,—давались деньги и матеріалы для постройки домовъ и первоначальнаго обустройства.

Всѣхъ нѣмцевъ насчитывается въ настоящее время въ Бессарабіи свыше 50 тысячъ душъ.

Нѣмецкіе поселенцы отличаются особымъ трудолюбіемъ, терпѣніемъ, честностью и аккуратностью. Они положительны, но вмѣстѣ съ тѣмъ робки и медлительны. Характеръ тихій, но упрямый и помнящій обиду. Строгіе къ самимъ себѣ, покорные общественнымъ постановленіямъ и начальству, они стараются избѣгать столкновеній съ властями и, вообще, не сближаются съ русскими.

Трудолюбивые работники, прекрасные агрономы и скотоводы, нѣмцы живутъ чисто, опрятно, въ довольствѣ, — многіе даже въ богатствѣ. Давнее переселеніе ихъ на степи Буджака нисколько не измѣнило ихъ патриархальныхъ германскихъ привычекъ конца XVIII вѣка. Въ нихъ нѣтъ широкой русской удали, способной все перенимать и ко всему примѣняться. Нѣмецъ поселенинъ рѣдко заглядываетъ дальше межи своего участка и знаетъ только себя да общество своего поселка. Въ виду этого, ихъ умѣнье и трудолюбіе остаются при нихъ и не прививаются къ туземному населенію.

*Из Альманаха "Бессарабца", отдельного издания "Бессарабіа"
под редакціей П. А. Крушевана. Москва 1903 г.*

PAGINI DE ISTORIE

молодые женщины, наши соотечественницы, вынуждены продавать себя и на Западе, и на Востоке, чтобы прокормить своих детей и содержать свои семьи.

Нет шкурных интересов к нам и у писателя Артура Бибера, родившегося в Ной – Сарате. Сним я познакомилась летом этого года. Наоборот, на протяжении многих лет он собирал и записывал на швабском диалекте интересные комические истории из жизни бессарабских немцев, перевел их на литературный язык (Hochdeutsch) и прислал мне оба варианта некоторых из них для того, чтобы наши студенты смогли ознакомиться со словесным фольклором бессарабских немцев.

Новая-Сарата - сегодня

Таким образом, история бессарабских немцев – это один из примеров непростой, в чем-то трагической судьбы немецкого национального меньшинства в Юго-Восточной Европе. Несмотря на то, что данный этнос фактически прекратил свое существование после 1945 г., немцы оставили свой след в истории Бессарабии и Восточной Европе в целом. Мы же потеряли огромный пласт нашей многонациональной культуры. Факты, свидетельствующие о проживании немцев в Бессарабии, до сих пор не включены в Куррикулум по истории для школ и высших учебных заведений Республики Молдова. А почему?

**ТВОРЧЕСКИЙ ДАР ЗЕМЛЯКОВ:
СОПОСТАВЛЕНИЕ ТЕМЫ ТВОРЧЕСТВА В
ПРОЗАИЧЕСКОЙ МИНИАТЮРЕ ИХИЛА
ШРАЙБМАНА И СТИХОТВОРЕНИИ
ДУМИТРУ МАТКОВСКИ**

**Countrymen creative gift: comparison between
the theme of creativity in Ihila Şraibmana the
prosaic miniature and Dumitru Matcovschi poem**

Марина ШУЛЬМАН

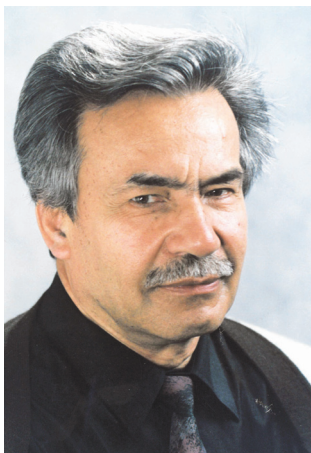
Abstract: *In our brief study compares the poem of the famous Moldovan poet Dumitru Matcovschi and mundane miniature classic literature in Yiddish Ihila Şraibman. It should be noted that we do not set ourselves the task of identifying their political positions and ideologies. In our text from the same village of the tragic history of Vadul-Raškova appear as countrymen and creators of their own artistic worlds. Creativity, unique sense of humor and masterly skill of the artists words please the eye of grateful readers and awaken in their hearts the desire to live a full life, read, laugh, empathize and thank God for the talent he has given to our countrymen and contemporaries.*

Петь не могу. Это воспой!

Марина Цветаева

Ихил Шрайбман и Думитру Матковски являются деятелями молдавской культуры рубежа XX – XXI вв. Предки их исповедовали разные религии, сами они писали на разных языках и представляли каждый свой народ (Шрайбман еврейский, а Матковски молдавский). При этом оба были выходцами из одного села с трагической историей – Вадул Рашкова. Следует отметить, что за гранью этого небольшого исследования остаются идеологические установки и политические позиции авторов анализируемых миниатюры и стихотворения. Для нас они оба, писатель и поэт, представляют интерес как творческие личности и художники слова. Ихил Шрайбман известен как автор романа «Семнад - цатилетние». Расцвета его мастерство стилиста достигло в новеллах «Рашковские истории», цикле рассказов на библейские темы и прозаических

миниатюрах. Матковски завоевал любовь и уважение читателей серией пьес, прозаических произведений и мастерством лирического поэта. Данный текст посвящен сопоставлению прозаической миниатюры Ихила Шрайбмана и стихотворения Думитру Матковски «Пастель» из книги «Гармонии».

При всех различиях, обусловленных разностью языков и национальностей, авторы достигают уровня общечеловеческой значимости своих произведений, точно отражая региональные и языковые реалии отчего края и своеобразие юмора родного народа. Для их стилистики характерно ярко выраженное лирическое начало, ироничность, поэтическая символика и музыкальность текстов. Сопоставление выявило наличие целого ряда общих мотивов (ночь, нежность, детскость, тайна творчества) по-разному звучащих в каждом конкретном произведении.

Тексты обоих авторов могут быть поняты и интерпретированы как диалоги. Диалогичность в стихотворении Думитру Матковски проявляется не только в выборе деталей, но и на уровне архитектоники: обыденная реальность противопоставлена вневременному ночному разговору поэта с вечностью. Преодолевая гнет обыденности душа лирического героя стихотворения впитывает красоту природы и волшебство поэзии, создавая художественное произведение, несущее в мир гармонию и нежность.

Миниатюра Ихила Шрайбмана включает в себя шутивную беседу с женой, ее попытки помочь мужу, снять нервность, сопутствующую его напряженному творческому поиску. Написанная ночью миниатюра – результат борьбы с самим собой, реплика в вечном диалоге писателя с Творцом, даровавшим ему талант. Обыденная жизнь писателя не укладывается в рамки обычной семейной жизни. Сущность его бессонной работы – сотворение текста – вообще остается за гранью конкретики миниатюры, оставаясь тайной за семью печатями даже для его жены.

Финалы обоих произведений таят в себе некую неожиданность. Открытый финал стихотворения Думитру Матковски связан с попыткой передать так называемое «сопротивление материала», то есть диалог поэта с родным языком, в котором поэтическая чуткость важнее всего. Возможно именно та строчка, которая осталась за гранью стихотворения, но не покинула авторского сознания, явится залогом его дальнейшего успеха, побудив написать новый вариант стихотворения или создать другое произведение настолько прекрасное, что оно переживет самого поэта и останется в вечности. Сопереживая творческому поиску поэта, чуткий читатель может

сам придумать конец истории.

В финале миниатюры Ихила Шрайбмана неожиданность сюжетного поворота связана с гендерным аспектом распределения ролей лирических героев текста. Ночью писатель, мешавший спать жене, казался слабым и нервным человеком, а она – утешительница – снисходительной и сильной. Однако утром Марина Шрайбман находит на столе написанную мужем миниатюру. Ее женская преданность оправдана, а взыскательность литературного редактора вознаграждена. Ихил для нее именно тот человек, которого стоит уважать и поддерживать в полном соответствии с еврейской традицией семейных взаимоотношений. Восхищаясь его работой, Марина понимает, что именно тогда, когда она мирно спала, муж выиграл сражение. Лирический герой миниатюры Ихила Шрайбмана талантлив и мужественен. Его творческая одаренность превосходит способности жены в интеллектуальном плане, и это является залогом их семейного счастья. Таким образом, прекрасно написанный текст, оказывается чем-то весьма практичным. Не только реплика в диалоге с творцом, но и решающий аргумент в семейной жизни. Юмор у Ихила Шрайбмана начисто съедает пафос. Восхищение стихотворением деликатно упрятано в подтекст, передано опосредованно через эмоциональное восприятие женщины. Этот неожиданный финальный аккорд оставляет у читателя ощущение виртуозности авторского стиля.

Вот только читатель Ихилу Шрайбману и Думитру Матковски требуется вдумчивый эмоциональный и компетентный. Реальность начала XXI века изобилует дискуссиями. Противники глобализации говорят, что она порой оборачивается американизацией и приводит к пренебрежительному отношению к местным культурным особенностям и реалиям. Не случайно так много сейчас региональных исследований. Адепты абсолютной свободы в деле доступа к информации готовы отменить понятие авторства. Зафиксировано падение творческого потенциала и угасание интереса к самостоятельному поиску истины. Возможно, прав Юрий Тынянов, писавший в книге «Архаисты и новаторы» о том, что внуки протягивают руку дедам через голову отцов. По нашему мнению, путь к лучшему будущему лежит через осознание прошлого, сохранение творческих достижений ушедших веков, а также навыков компетентного анализа и творческого потенциала библиотекарей и читателей XXI века.

PIERRE LAROUSSE (1817 – 1875)

PIERRE LAROUSSE (1817 – 1875)

Radu MOȚOC

Continuare. Începutul în Confluente Bibliologice nr. 1-2 2013

IV – I. DICTIONNAIRE UNIVERSEL D'HISTOIRE NATURELLE, ouvrage utile aux medecins, aux pharmaciens, aux agriculteurs, aux industriels, et generalement a tous les hommes desireux de s'initier aux merveilles de la nature.

Cel care avea să coordoneze această lucrare specială prin natura temei abordate va fi naturistul Charles d'Orbigny¹, care va beneficia de un număr important de colaboratori pe care Larousse îi nominalizează din respect pentru activitatea lor.

Dicționarul a fost editat la Paris în perioada 1841-1849 și conține 13 volume cu text și alte trei volume cu planșe gravate în fier.

Această lucrare era considerată la timpul când a apărut cea mai completă pentru domenii precum zoologia, anatomia, fiziologia, antropologia, botanica, geologia, mineralogia, chimia, fizica și astronomia. Este de bănuț faptul că acest dicționar este rezultatul unor cercetări anterioare care au fost publicate în alte dicționare, semnalate cu rigoare de Larousse².

În prefața dicționarului, Charles d'Orbigny avea să publice în 232 de pagini, un tablou viu și animat al istoriei științelor naturale, în evoluția lor în timp. Expunerea este prezentată în trei etape: antichitate, evul mediu și perioada modernă.

¹ Cloude Augé, *op., cit.*, pag. 1497.

² Pierre Larousse, *op., cit.*, pag. XL. Lucrările amintite de Larousse sînt următoarele:

- *Dictionnaire d'histoire naturelle*, autor Valmont de Bomare, publicat în 8 vol. la Lyon în 1791.
- *Nouveau Dictionnaire d'histoire naturelle*, publicat la Paris în 36 volume în anul 1816.
- *Dictionnaire des sciences naturelles*, coordonat de Frederic Cuvier, editat la Paris și Strasbourg, în 60 vol. (1816- 1830).
- *Encyclopédie d'histoire naturelle* a doctorului Chenum în 14 vol. (1855-1858).

IV – m. DICTIONNAIRE DES SCIENCES PHILOSOPHIQUE.

Lucrarea condusă de Adolphe Franck (1809-1893)³ a apărut la Paris în șase volume în perioada 1844-1852.

Înainte de a prezenta acest dicționar, Larousse trece în revistă o parte din dicționarele apărute înainte de lucrarea lui A. Franck⁴.

Aceste șase volume tratează mai multe aspecte legate de filosofie precum:

- Filosofia propriu-zisă.
- Istoria filosofiei completată cu aprecieri și critici la toate opiniile și sistemele.
- Biografia filosofilor importanți ale căror doctrine pot interesa publicul cititor.
- Bibliografie filosofică dispusă a oferi pentru fiecare articol o listă a tuturor lucrărilor filosofice, care se raportează la acel subiect.
- Definiția termenilor filosofici care s-au conservat prin utilizare.
- Un tabel sistematic cu lucrările conținute în cele șase volume care permit depistarea rapidă a raporturilor naturale dispersate în ordine alfabetică.

Nu au lipsit însă nici criticile aduse de Larousse acestui dicționar. Enciclopedistul se întrebă dacă autorii acestui dicționar „sînt siguri cînd afirmă că filosofia și religia sînt două lucruri distincte, și care nu se pot înlocui una pe alta. Este regretabil să vezi filosofia franceză a secolului al XIX-lea, după Voltaire, Rousseau, enciclopediști, după Kant și succesorii săi, după Revoluție și să revii la gîndirea secolului al XVII-lea, între credința catolică și libertatea de gîndire, între rațional și revelație”⁵. În încheiere, Larousse mărturisește regretul pentru faptul că Franck și colaboratorii săi au adoptat pentru redactarea acestui important dicționar, filosofia eclectică.

³ Paul Guérin, *op., cit.*, vol.4, pag. 918.

Adolphe Franck, filosof francez, membru al *Institutului de științe morale și al Consiliului superior al instrucțiunilor publice*, profesor la *Collège de France*, vice-președinte al *Consistoriului israelit*, profesor onorat cu medalia de Ofițer al Legiunii de onoare în anul 1887. A mai publicat o lucrare intitulată *Moralistes et Philosophes*.

⁴ Pierre Larousse, *op., cit.*, pag. XLII. Lucrările amintite de Larousse sînt următoarele:

- Primul dicționar consacrat special filosofiei după căderea scolastică, a apărut la Veneția în anul 1582.
- *Lexicon triplex* a lui Bernardini, care tratează filosofia: *platonicienne, péripatécienne și stoïcienne*.
- *Répertoire philosophique* redactată de N. Burchard, care a fost imprimată la Leipzig în anul 1610.
- *Lexique philosophique* a lui Goclenius, publicat în anul 1633, care explică cu claritate termenii filosofici din utilizați în antichitate.
- *Lexique* de P. Godart, editat la Paris în anul 1666, lucrare peripatetică care adoptă filosofia lui Aristotel.
- *Lexique* de d'Allsted, apărută la Herborn în anul 1626
- *Lexique* de Chauvin, lucrare carteziană și scolastică, apărută la Berlin în anul 1692.
- *Lexique* de Walch, reprezentând școala lui Leibnitz și Wolf, lucrare superioară tuturor celor precedente prin spirit filosofic. A apărut la Leipzig în anul 1726.
- *Lexique sau Encyclopedie philosophique* a lui Krug, apărută în cinci volume în anul 1838.

⁵ *Ibidem*, pag. XLII.

SĂRBĂTORI PENTRU SUFLET

IV – n. *DICTIONNAIRE UNIVERSEL D'HISTOIRE ET DE GÉOGRAPHIE.*

Acest dicționar tratează istoria, biografiile universale, mitologia, geografia veche și modernă, fiind scris de Marie-Nicolas Bouillet (1798-1864) ⁶.

Nicio carte nu a obținut un asemenea succes, pentru că numele *Bouillet*, a intrat în limba franceză ca un sinonim al dicționarelor de istorie și geografie. Fericitul biograf ar fi putut spune: „Succesul acestei cărți a depășit speranțele mele”. Apreciat încă de la apariție de organele de presă, a fost autorizat de Universitate pentru a fi utilizat în licee, colegii, școli normale, școli superioare. A fost recomandat de către ministerul instrucțiunilor publice pentru a fi în toate sălile de studiu și a recomandat bibliotecilor să-l achiziționeze.

A apărut în douăzeci de ediții succesive în mai puțin de un sfert de secol, dar, comentează Larousse: „Astăzi această carte este moartă! Să vedem dacă merita un veritabil succes. Să judecăm după regula pusă de Voltaire: nu datorăm *mortului* decât adevărul” ⁷.

Analiza făcută de Larousse este interesantă în acest caz, pentru că adoptă un echilibru detașat, laudă ce este remarcabil și critică lipsurile voite sau nevoite. Din acest motiv merită a fi dezvoltat acest subiect, pentru a înțelege mai bine erudiția și capacitatea enciclopedistului de a sesiza în primul rînd lipsurile pe care el va încerca să le evite la redactarea *Marelui dicționar universal*.

Succesul dicționarului Bouillet se datorează, în opinia lui Larousse, următoarelor cinci motive:

- El a fost primul care a editat acest dicționar într-un număr redus de volume în comparație cu cele scrise de Moréri, Bayle și Trévoux, care erau destinate în exclusivitate marilor biblioteci bogate și privilegiate.
- Stilul simplu, clar, metodic, toate părțile au o importanță relativă, în care autorul a creionat în mod egal toate subiectele, calitate rară, definită de Buffon într-un celebru discurs privind stilul.
- Bouillet era un membru activ, inteligent și *foarte influent* la Universitate.
- Primele ediții au fost puse la index din cauza unor „inexactități, omisiuni, expresii improprii și susceptibile de a fi interpretate greșit”. Această cenzură i-a adus simpatia publicului pentru că era un spirit independent.
- A fost călduros apreciat și chiar recomandat de către sfînta congregație, (aceeași care l-a indexat) după ce a modificat profund cele semnalate, deschizînd astfel larg ușile bisericilor și, mai ales ale seminariilor.

⁶ Paul Guérin, *op., cit.*, volumul 2, pag. 354.

Marie-Nicolas Bouillet, erudit francez, profesor de filosofie, inspector general al Universităților (1862). A coordonat un *Dictionnaire classique de l'antiquité sacrée et profane*, în două volume (1826). *Dictionnaire universel d'histoire et de géographie*, apărut în anul 1842, a fost pus la index în anul 1852 și autorizat în 1855, după ce au fost corectate observațiile congregației religioase. În anul 1854 avea să apară, de același autor, *Dictionnaire universel des sciences, des lettres et des arts*. Aceste ultime două dicționare, editate în numeroase ediții, au avut un succes considerabil.

⁷ Pierre Larousse, *op., cit.*, pag. XLIII.

Raportat la prima ediție, Larousse găsește: „inexplicabilă *sfânta indignare* a celebrei congregații, pentru că acest dicționar a fost scris într-un spirit timid și retrograd, care poate fi judecat ca fiind scris în zilele frumoase ale Evului Mediu. Un dicționar istoric care se publică în secolul al XIX-lea trebuie să reflecte ideile emancipate ale epocii sale. Istoria este de multe ori dificil de povestit, dar interesul adevărului primează asupra tuturor altor idei”⁸.

Pentru a înțelege spiritul cu care analiza Larousse subiectele istorice, credem că este relevantă următoarea lui judecată: „Pentru a ști dacă este necesar să treacă sub tăcere (n.a. diferite subiecte), nu este necesar să te întrebi dacă face rău sau dacă contribuie la succesul lucrării, trebuie să-ți pui următoarea întrebare: subiectul este istoric? Și dacă răspunsul este afirmativ, trebuie scris adevărul, tot adevărul, nimic decît adevărul”⁹.

Larousse exemplifică critic această atitudine adoptată în acest dicționar de către Bouillet.

Cu uimire, el citează următoarele cuvinte: *auto-da-fé, terreur, massacres de septembre*, care sînt tratate superficial în dicționarul istoric. Nu este exprimată nicio opinie asupra cuvîntului: *inquisition*. Referitor la Bastilia, sînt scrise patru rînduri, din care rezultă că este un „castel construit în perioada lui Carol VI, amplasat într-o piață care separă strada Saint-Antoine de cartier”. Cititorul care caută detalii despre Bastilia, care a inaugurat Revoluția franceză, nu va găsi nimic care să-i satisfacă curiozitatea. Această prudență este justificată de admiratorii dicționarului prin faptul că acesta va pătrunde în școli și universități. Larousse condamnă această justificare prin faptul că adevărul, și numai adevărul, trebuie oferit tinerilor, mai ales că acel eveniment avusese lor cu mai bine de 53 ani în urmă. Este dificil de justificat această prudență și timiditate care a prezidat redacția dicționarului.

Semnificativ este și articolul citat de Larousse din revista *l'Amateur d'auto-graphes*, din 1 februarie 1877, semnat de Jacob Freinshemius, care face referire la acest dicționar: „Bouillet este un naiv al epocii noastre, este în general plat, plin de erori, omisiuni, de non-sens, de contra-sens, absurdități de toate genurile și în mare parte acest imens succes se datorează poziției sale în Universitate”¹⁰.

IV-o. DICTIONNAIRE GENERAL DE BIOGRAPHIE ET D'HISTOIRE, DE MYTHOLOGIE, DE GEOGRAPHIE ANCIENNE ET MODERNE

Două volume frumoase, fiecare cu 1500 pagini, sînt scrise de Charles-Louis

⁸ *Ibidem*, pag. XLIII.

⁹ *Ibidem*, pag. XLIII.

¹⁰ *Ibidem*, pag. XLIV.

Dezobry (1798-1871)¹¹ și J.-L. Théodore Bachelet (1820-1879)¹², publicate în anul 1857.

Structurat asemănător cu cel precedent, este incontestabil superior, incluzând articole perfect concepute, demne de profesorii savanți și colaboratorii lor, după cum caracterizează Larousse această lucrare. Același publicist semnalat mai sus, Freinshemius, menționa: „Dacă cititorul independent preferă acest dicționar dicționarului Bouillet, nu este pentru imparțialitatea sa. El nu a fost supus cenzurii, dar se vede bine că nici nu a fost nevoie. Dezobry fiind avizat, nu s-a expus pericolului de a topi clișeele. Dicționarul a fost, de la început, ortodox, oficial, academic, clasic, universal. A triat cuvintele cu zel excesiv, mai ales pe cele care se referă la protestanți și protestantism, dar și la filosofi, gânditori și principiile Revoluției”¹³.

Cei doi autori au elaborat o nouă lucrare intitulată: *Dictionnaire des lettres, beaux-arts, sciences morales et politiques*. În afară de subiectul economiei sociale, care a fost tratat cu extremă rezervă, ne semnalează Larousse: „în rest nu rămâne decât să aplaudăm această lucrare și savanta ei execuție pentru marea parte a articolelor. Se vede că autorii, eliberați de tensiunea cenzurii catolice, au simțit că nu mai pot greși abordând probleme de gramatică sau de literatură”¹⁴.

IV – p. DICTIONNAIRE FRANCAIS ILLUSTRÉ ET ENCYCLOPÉDIE UNIVERSELLE

Început în 1847 și întrerupt din cauza revoluției din 1848, a fost reluat în 1855 și finalizat în 1863. Autorul este Jean-Francois-Marie Bertet Dupiney de Vorepierre (1811-1879)¹⁵.

Ambițios spus, acest dicționar își propune: „să țină loc tuturor vocabulelor și enciclopediilor” după cum citează din prefața lucrării, cu ironie, Larousse.

Această carte conține două părți distincte: partea de lexicologie, care constituie un dicționar al limbii franceze, și partea enciclopedică, care tratează noțiuni diverse din domeniul cunoștințelor umane.

¹¹ Paul Guérin, *op., cit.*, vol. 4, pag. 74.

Charles-Louis Dezobry (1798-1871) literat și librar francez, născut la Paris, a publicat *Rome au siècle d'Auguste* (1835). Fondează împreună cu M. Magdeleine o librărie clasică. Publică diverse dicționare. Cavaler al Legiunii de onoare în anul 1865.

¹² Paul Guérin, *op., cit.*, vol. 1, pag. 825.

J.-L.-Théodore Bachelet, literat francez, profesor de liceu la Rouen și conservator la biblioteca orașului. A mai redactat un *Dictionnaire général des lettres, des beaux-arts, des sciences morales et politiques*, publicat în perioada 1862-1863.

¹³ Pierre Larousse, *op., cit.*, pag. XLIV.

¹⁴ *Ibidem*, pag. XLIV

¹⁵ Paul Guérin, *op., cit.*, vol. 4, pag. 256.

Bertet Dupiney de Vorepierre, literat francez, licențiat în drept și doctor în medicină, Cavaler al Legiunii de onoare.

Cu așa pretenții exagerate era firesc ca Larousse să analizeze critic „performanța” acestei cărți. „*Dacă căutați, spune Larousse, un cuvânt uzual, veți găsi foarte rar toate utilizările lui și nu veți găsi indicat pasajul vreunui scriitor*”. Referitor la cuvântul *artă*, Larousse se aștepta să găsească cel puțin patru sensuri ale acestui cuvânt, pe care le și definește. Referindu-se la cuvântul *arteriotomie*, constată cu stupoare că în loc să explice sensul acestui cuvânt, găsește explicația următoare: „substantiv de gen feminin, vine din două cuvinte grecești și reprezintă un termen chirurgical”¹⁶.

Partea enciclopedică este exagerat ilustrată cu gravuri pentru subiecte neesențiale. Larousse va consemna cu ironie impresia finală, referindu-se la istoria și originea cuvintelor religioase: „cu siguranță că Biserica nu va interzice lectura acestor file”¹⁷.

IV – q. DICTIONNAIRE GENERAL DE LA POLITIQUE

Printr-o colaborare de excepție cu 30 de personalități din lumea politică și scriitori specializați din Franța și străinătate, Maurice Block (1816-1901),^{18 19} a reușit să editeze o lucrare în două volume foarte apreciată de societate, care vede lumina zilei în 1864.

Larousse are motive întemeiate de a face aprecieri favorabile acestui dicționar: „O lucrare care oferă asupra materiei politice informații exacte și precise, opinii semnate de nume autorizate. Cum politica atinge totul, începând cu morala, filosofia, religia, geografia, arta, industria, economia politică, dreptul, istoria, apare prima dificultate la redactarea acestui dicționar: definirea materiei, încadrarea ei astfel încât să nu omită nimic esențial, dar să elimine ce este de mai mică importanță și să nu sacrifice esențialul în favoarea accesoriului. Trebuie să recunosc că toate

¹⁶ Pierre Larousse, *op.,cit.*, pag. XLV

¹⁷ *Ibidem*, pag. XLVI

¹⁸ Paul Guérin, *op.,cit.*, vol. 2, pag. 177.

Mauric Block, economist francez. Intră în anul 1843 la Ministerul agriculturii și comerțului, unde este numit în anul 1853 șeful biroului de statistică generală. Publică în mai multe jurnale probleme de economie politică și statistică, dar și un număr important de lucrări de mare interes public precum:

- *Des charges de l'agriculture dans les divers pays de l'Europe*, Paris, 1850, premiată de Academia franceză
- *Statistique de la France comparée avec les divers Etats de l'Europe*, în 2 volume, prima ediție în 1860, a doua ediție în 1874, premiată de Academia franceză.
- *Puissance comparée des divers Etats de l'Europe*, cu atlas publicat în 1862.
- *Finances de la France depuis 1815*, publicat în 1865.
- *L'Europe politique et sociale*, publicat în 1869.
- *Théoriciens du socialisme en Allemagne*, publicat în 1872.
- *Petit manuel d'économie politique*, premiată de Academia franceză.
- *L'Annuaire de l'économie politique*, publicat în 1856, în colaborare cu M. Guillaumin.
- *L'Annuaire de l'administration française*.
- *Dictionnaire de l'administration française*, publicat în 1856 și a patra ediție în 1898.

¹⁹ Paul Augé, *Larousse du XX-e siècle*, Paris, 1928, vol.1, pag.735. Referitor la M. Block, indică anul de deces, 1901.

SĂRBĂTORI PENTRU SUFLET

acestea au fost tratate foarte judicios”²⁰.

Ce reproșează Larousse cestei remarcabile lucrări, este lipsa unei bibliografii politice. O altă dificultate pe care o sesizează enciclopedistul constă în faptul că este dificil să păstrezi o comunitate a tendințelor de idei la un nivel de unitate.

Dar să vedem ce spune autorul în prefață:” ...Cîți pot astăzi să nege eficacitatea libertății, necesitatea inițiativei individuale, acțiunea binefăcătoare a progresului moral și material, moderația în locul erorii care se manifestă în opinii extreme! Dicționarul a fost conceput sub auspiciile acestor trei virtuți cardinale”²¹.

Dacă deschidem dicționarul la cuvîntul *cenzură*, ne îndeamnă Larousse, o să constatăm o abordare *très-honnête și très-modérée*, care se poate extinde asupra întregii lucrări. Este chiar citat articolul din constituția din 1830 care scrie foarte lizibil:

La censure ne sera jamais rétablie !

În final, sînt nominalizați cei mai importanți colaboratori care au reușit această performanță de a-l mulțumi pe Larousse^{22 23}.

V. LUCRĂRI BIOGRAFICE

V – a. DICTIONNAIRE HISTORIQUE

Prima lucrare semnalată de Larousse la acest capitol, este cea a lui Moréri

²⁰ Pierre Larousse, *op., cit.*, pag. XLVI.

²¹ *Ibidem*, pag. XLVI

²² Paul Guérin, *op., cit.*, pag.221.

Michel Chevalier, 1806-1879, economist și om politic francez, inginer civil, studiază în Stalele Unite comunicațiile după care publică în 1836 două volume intitulate, *Lettres sur l'Amérique du Nord*. Studiază în Anglia situația industrială și comercială și publică la întoarcere *Des intérêts matériels en France: Travaux publics, routes, canaux, chemins de fer*, care apare în 1838. Membru în consiliul superior al comerțului, deputat în 1845. Membru în *Consiliul de Stat* în 1852, responsabil organizarea Expoziției universale de la Paris din 1855 și 1867. Fondator și președintele *Societății de economie*, prezidează în 1869 *Liga internațională de pace*. În 1875 primește din partea *Societății de arte* din Londa medalia prințului Albert. Prezidează *Comitetul anglo-francez* însărcinat cu studiul unui tunel submarin. Publică mai multe lucrări dintre care semnalăm următoarele:

- *Cours d'économie politique* fait au Collège de France, 1842-1850, în 3 volume.
- *La Liberté aux Etats-Unis*, 1849.
- *L'Economie politique et le Socialisme*, 1849.
- *De la baisse probable de l'or*, 1859
- *Mexique ancien et moderne*. 1863
- *La Constitution de l'Angleterre*, 1869.
- *Comment une nation rétablit sa prospérité*, 1871
- *Le Système monétaire*, 1876.

²³ *Ibidem*, pag. 432.

Augustin Cochin (1823-1872), primar de Paris (1853), membru al *Academiei de științe morale și politice* (1854). Publică mai multe lucrări printre care:

- *Essai sur la vie, les méthodes d'instruction et d'éducation et les établissements de Pestalozzi*, 1848
- *Les progrès de la science et de l'industrie au point de vue chrétien*, 1860.
- *L'Abolition de l'esclavage*, 1861, 2 volume, care a primit un premiu din partea *Academiei franceze*

(1643-1680)²⁴, care, la prima ediție din 1674, editată la Lyon, se intitula *Grand Dictionnaire historique, au Mélange curieux de l'Histoire sacrée et profane*.

Este o lucrare incompletă, dar care merită a fi plasată printre publicațiile cele mai utile ale secolului al XVII-lea, pentru că ea a deschis, după cum afirmă Larousse, „vocea enciclopediștilor care au apărut și care s-au inspirat din planul său. Are meritul, cu toate imperfecțiunile, de a servi drept model pentru acest gen”²⁵.

Și cunoscutul enciclopedist Bayle avea să laude această lucrare de început: „Moréri a răspândit lumină în locuri unde alte lucrări niciodată nu ar fi adus-o.”

Au fost reproșuri privind amestecul în nomenclator al mitologiei cu istoria, dar fără să fie să fie justificate. Este dificil, susține Larousse, să tragi o linie de demarcație între personajele din istorie și cele mitologice, ordinea alfabetică este totdeauna cea mai clară, chiar dacă nu este cea mai logică. Dotat cu o vastă erudiție, Moréri era lipsit de simțul critic, dar trebuie înțelese aceste defecte la un om care din exces de zel, epuizat prematur, a decedat la numai 37 de ani, fără să aibă timpul necesar să revizuiască lucrarea, pentru următoarea ediție.

Totuși a beneficiat de multe reeditări, dintre care Larousse o citează pe cea din 1759 de la Paris, în zece volume, ca fiind cea mai bună. A fost tradusă în germană, engleză, spaniolă și italiană. Și astăzi, spune Larousse, ea reprezintă o mină de unde enciclopediștii găsesc surse inepuizabile, considerînd-o ca monumentele din antichitate care au îmbogățit toate muzeele²⁶.

V – b. *DICTIONNAIRE HISTORIQUE PORTATIF*

Autorii acestui dicționar sînt benedictinul de Cluny, dom Louis-Mayeul Chaudon²⁷, în colaborare cu Delandine. Prima ediție în 4 volume apare în 1766 la Avignon, iar ediția a XVIII-lea apare în 13 volume la Lyon în 1804, fiind publicată de Delandine.

Dicționarul a fost remaniat de către Prudhomme și va apare în 21 volume, fiind publicat în 1810-1812.

Feleer, nemulțumit de moderația autorului, don Chaudon, menționează Larousse: „se apucă fără rușine să se facă proprietar și să desfigureze multe articole, concepînd plagiatul emerit ca principiu în secolul al XVIII-lea”²⁸.

²⁴ *La Grande Encyclopédie*, Paris, vol. 24, pag. 335.

Louis Moréri (1643-1680), poligraf francez, episcop de Apt (1673), prima ediție apare în 1674, a patra ediție apare la Amsterdam în 1691 în patru volume, ediția 20 apare la Paris în 1759, în 10 vol.

²⁵ Pierre Larousse, *op., cit.*, pag. XLVII.

²⁶ *Ibidem*, pag. XLVIII.

²⁷ Paul Guérin, *op., cit.*, vol. 3, pag. 176.

Don Louis-Mayeul Chaudon (d. 1817) a publicat și alte lucrări:

- *Dictionnaire antiphilos*, 1767-1769.

- *Eléments de l'histoire*, în 2 vol., 1785

- *Dictionnaire historic des auteurs, avec catalogue*, în 4 vol., 1764.

²⁸ Pierre Larousse, *op., cit.*, pag. XLVIII.

V – c. DICTIONNAIRE HISTORIQUE

Acest dicționar al lui Feller (1735-1802)²⁹ este doar un plagiat. Larousse este neîngăduitor cu acest plagiat: „Feller a mers prea departe, a furat lucrări franțuzești cărora le-a dat numele său. În 1788, și-a însușit *Dictionnaire géographique* al lui Ladvocat, în care articolul despre Ungaria este singurul pe care l-a refăcut. Dar furtul cel mai mare și mai îndrăzneț a fost *Dictionnaire historique* al lui Chaudon. Sub pretextul că a găsit prea multă filosofie, preia un număr mare de articole vechi sau moderne, fără să schimbe nimic, dar aranjează persoanele care erau în situația de a fi blamate sau elogiata în funcție de afecțiunea membrilor *Companiei Iezuite*.”³⁰.

Prima ediție a acestui plagiat, cu transformările ei, a apărut la 1781, în 6 volume. În prefață, Feller critică celelalte dicționare apărute anterior, dar când se referă la lucrarea lui Chaudon, o consideră *monstruasă*. Evident benedictinul Chaudon, furat și calomniat, reacționează în ediția V din 1783, cu prea multă moderație. Dar ce este mai grav este faptul că celelalte dicționare, precum *Biographie universelle*, se arată foarte indulgente la plagiatul lui Feller. Aceasta se justifică, după cum afirmă Larousse: „numai datorită zelului religios, dar în domeniul istoriei acest zel este condamnabil, fiind permis numai pentru triumful adevărului. Parțialitatea lui Feller pentru religie l-au făcut să transforme foarte des în genii superioare persoane care nu au niciun merit decât acela de a purta o robă de iezuit, în timp ce persoane de un incontestabil talent au fost metamorfozate în niște pigmei, pentru că nu erau legate de ieziți”³¹.

Larousse exemplifică această atitudine a lui Feller cu personalități din antichitate descrise de acesta: „Socrate este un ipocrit, orgolios, bețiv și libertin; Marc-Aureliu era nebun, trufaș, egoist, corupt, tiran”. Din bun simț, Larousse nu exemplifică cele redactate de Feller despre Voltaire, Diderot, d’Alembert, Rousseau etc., motivînd că penița lui nu poate reproduce toate injuriile din dicționar³².

V – d. BIOGRAPHIE UNIVERSELLE ANCIENNE ET MODERNE.

Joseph-François Michaud (1767-1839)³³, împreună cu peste 300 de savanți și literați francezi, au editat la Paris, în perioada 1810-1828, această monumentală lucrare în 52 de volume, la care s-au mai adăugat alte 32 volume suplimentare.

²⁹ Paul Guérin, *op.,cit.*, pag. 739.

Francois-Xavier Feller (1735-1802), iezuit și poligraf, a publicat mai multe lucrări istorice.

³⁰ Pierre Larousse, *op.,cit.*, pag. XLVIII.

³¹ *Ibidem*, pag. XLVIII.

³² *Ibidem*, pag. XLVIII.

³³ Claude Augé, *op.,cit.*, pag.1462.

Joseph-François Michaud (1767-1839), literat francez, autorul *l’Histoire de Croisade* și fondatorul a lucrării *Biographie universelle*.

A doua ediție a început în anul 1843, care a fost revizuită și mărită cu un număr important de articole. Această vastă lucrare este una din cele mai importante din prima jumătate a secolului al XIX-lea. Poate fi considerată un monument închinat științei la care au cooperat cei mai iluștri savanți și literați din perioada respectivă.

Larousse, plin de admirație și respect pentru această imensă activitate, avea să sublinieze anumite domenii care merita a fi semnalate, la care nominalizează și personalitățile care au redactat articolele respective. Aceste domenii sînt următoarele:

- Descoperirile din domeniul geografic prin cercetări făcute la fața locului;
- Istoria vechilor limbi;
- Istoria literaturii orientale;
- Literatura și istoria Italiei, Franței, Angliei, Germaniei și din nordul Europei.

Conștient de munca depusă la acest dicționar, Larousse, cel mai în măsură să aprecieze această activitate, avea să aducă un sincer elogiu autorului: „Acest eminent om care a fost sufletul acestei lucrări, Michaud, și-a consacrat, se poate spune, toată viața, peste treizeci de ani, editării ei și ca autor a nenumărate articole. Această perseverență energetică este suficientă pentru ca numele lui să nu fie uitat, independent de meritele intrinseci ale operei. Ținînd cont de punctul de plecare din 1810 la care trebuie să reflectăm puțin, nu putem refuza admirația pentru temeritatea avută, în condițiile în care acea perioadă era total nefavorabilă pentru redactarea unei asemenea opere. Succesul legitim și strălucit a recompensat această muncă dusă la bun sfîrșit și chiar pentru redactarea planului pentru cea de a doua ediție, unde a dirijat părțile principale.”³⁴

Caracterizarea făcută de Larousse acestui dicționar este interesantă, pentru că face o analiză a întregii lucrări care numără 84 de volume: „Articolele sînt în general redactate corect și cu sobrietate, dar fără mare strălucire și originalitate. Cercetările sînt cîteodată insuficiente, dar de cele mai multe ori exacte. Un progres remarcabil a fost făcut în domeniul științelor istorice, criticii religioase, literaturii și filosofiei”³⁵.

Michaud nu se jena pentru a interveni în textele colaboratorilor, fără reverența necesară față de celebritatea lor. Intervenția era făcută fără să prevină colaboratorul, care de multe ori descoperea mutilarea textului după ce se publica. Un caz semnalat de Larousse se referă la cazul Antoine Suard care se plîngea printr-o scrisoare de mutilarea făcută de Michaud articolului său; „Nu sînt obișnuit cu această lejeritate, dar prostia a fost făcută și trebuie acum bătută”³⁶. Semnificația faptului că prostia a fost făcută și trebuie bătută, se referă la faptul că articolul mutilat a și fost publicat.

³⁴ Pierre Larousse, *op.cit.*, pag. XLIX.

³⁵ *Ibidem*, pag. XLIX.

³⁶ *Ibidem*, pag. L.

SĂRBĂTORI PENTRU SUFLET

Antoine Suard (1733-1817)³⁷ era un academician francez, ofițer al Legiunii de onoare și cavaler al ordinului Saint-Michel, acest fapt scoate în evidență personalitățile cu care colabora Michaud, dar are și o conotație de decizie finală a autorului, care avea responsabilitatea totală și dorința acestuia de a scoate o lucrare unitară. Cu siguranță că și timpul alocat unei corespondențe de corelare cu acei colaboratori „mutilați” era imposibil de realizat la imensul volum de lucru care presupunea redactarea unui dicționar.

V – e. BIOGRAPHIE UNIVERSELLE ET PORTATIVE DES CONTEMPORAINES (DICTIONNAIRE HISTORIQUE DES HOMMES VIVANTS)

Lucrarea a fost inițiată în 1827 de Em. Babeuf, fiul celebrului utopist francez François-Noël Babeuf³⁸, care a fost ghilotinat în 1797. A fost coordonată ulterior până la litera C de către Boquillon, care cedează, la rîndul său această activitate literatului francez Félix Rabbe (1840-1900)³⁹. „Prin talent și experiență, Rabbe a fost capabil să dirijeze o lucrare literară, dar natura spiritului său, care era dominată de o viață imaginară, îl făcea un mediocru pentru a governa o asemenea muncă plină de pericole și necazuri”, avea să-l caracterizeze Larousse, în prefața sa⁴⁰.

După a douăzeci și șaptea ediție, editorul-tipograf s-a considerat obligat să-l elibereze de această grea activitate pe Rabbe, pentru a o încredința lui Vieilh de Boisjolin, care susținea deja publicarea dicționarului prin propria lui activitate. Astfel, suplimentul care constituia al cincilea volum a fost redactat sub auspiciile acestuia.

După afirmația lui Larousse, dicționarul lui Rabbe și Boisjolin constituie cel mai vast și util dicționar istoric, care a apărut după Revoluție. El este scris într-un spirit liberal. Publicistul, istoricul, biograful care va cerceta dicționarul va găsi note precise, informații sigure, aprecieri judicioase la nenumăratele articole din dicționar care conțin peste 10.000 de coloane de text scris. Va găsi de asemenea toate personajele marcante, franceze sau străine din perioada 1788-1834, care

³⁷ Paul Duérin, *op.,cit.*, vol. 8, pag. 170.

Antoine Suard (1733-1817) literat francez, cenzor teatral, primit în Academia franceză în 1774, unde devine în 1803 secretar pînă la moarte. Monarhist zelos, face ca Ludovic al XVIII-lea să-l numească cenzor teatral, devine ofițer al Legiunii de onoare și cavaler al ordinului Saint-Michel. O mare parte a reputației sale se datorează și talentului de a conversa. A publicat: *Mélanges de littérature* în 5 volume (1803-1805)

³⁸ Paul Guédin, *op.,cit.*, Vol. 1, pag. 815.

François-Noël Babeuf, publicist utopic francez cu tendințe revoluționare. A fost administrator, comisar de district, secretar general al administrației de subzistență la Paris, a fondat Tribunalul poporului și a pledat pentru apărarea libertății presei. Pentru convingerile lui politice a fost decapitat cu ghilotina în 1797.

³⁹ Claude Augé, *Nouveau Larousse Illustré, Supplément*, Paris, 1906, pag. 463.

Felix Rabbe, literat francez, cunosător al limbilor vechi și a limbii engleze, a debutat prin traducerea lucrării lui Aristofan, *Păsările*. S-a remarcat prin traduceri exacte și elegante din lucrările scriitorilor: Marlowe Edgar Poe, George Moore și mai ales din Shelley, pe care îl publică în 3 volume (1885-1887). A mai publicat: *Les maîtresses authentiques de lord Byron*-(1890). Colaborează la *Revue historique*.

⁴⁰ Pierre Larousse, *op.,cit.*, pag. L.

figurează în general proporțional cu meritele și rolul pe care l-au jucat în societate. Pentru a caracteriza echitabil un personaj de la Revoluție, singurul mijloc era să apeleze la viața acestui om pentru a vedea în ce măsură și în ce sens a servit cauza, deturnînd sau apărînd principiul și consecințele acestui mare fenomen politic și social⁴¹.

Printre figurile remarcate de Larousse, ca fiind excelent prezentate se află Împărăteasa Ecaterina a II-a și pictorul David.

V - f. *DICTIONNAIRE UNIVERSEL DES CONTEMPORAINS*

Dicționarul a fost elaborat de Louis-Gustave Vapereau (n.1819)⁴² și apare în 1859, fiind reeditat în trei ediții.

Este interesant de observat că Larousse este mult mai îngăduitor cu lucrările apărute înainte de 1800 și destul de critic cu cele apărute în perioada vieții lui, care au beneficiat de toate informațiile cuprinse în vechile dicționare.

Analiza făcută de Larousse privind dicționarele contemporane cu el scoate la iveală și moralitatea autorilor privind modul cum au redactat lucrarea. Faptul că într-o perioadă foarte scurtă de timp au fost redactate mai multe dicționare biografice precum cele scrise de: Rabbe, Germain Sarrut, Loménie, Eugène de Mirecourt, Hippolyte Castille a fost un bun prilej pentru Larousse să le caracterizeze astfel: „această literatură, a servit prea mult la satisfacerea urii sau a simpatiilor personale. Totuși, între elogiul orb și denigrare există independența, care preia drapelul adevărului”⁴³.

Ironia rafinată a lui Larousse se manifestă din plin atunci cînd caracterizează metoda de lucru aplicată de Vapereau: „Ce mobil l-a determinat pe Vapereau să coordoneze această lucrare, știind că el este un *bonhomme* naiv și nu avea nicio calitate de editor ? Deci domnul Vapereau este în afara cauzei. Este un scriitor distins: pana lui are resurse, bun de gură, abil, retoric. Ca om este binevoitor, ceea ce reprezintă cea mai prețioasă calitate, dar ca istoric este poate cel mai supărător defect. Cartea lui este un almanah care înregistrează numai vremea bună și dacă doamna Lună este necăjită. Acest prudent dicționar înregistrează numele și prenumele, vîrsta, mai delicată la femei, el spune dacă a fost prefect sau subprefect, victorios la Sevastopol sau bătut la Castelfidardo, membru la un congres,

⁴¹ *Ibidem*, pag. L.

⁴² Paul Guédin, op.,cit., Vol.8, pag. 761.

Louis-Gustave Vapereau, (n. 1819), literat francez, profesor de filosofie (1842-1852), avocat (1854), prefect în diverse departamente(1870-1873), inspector general al instrucțiunilor publice (1877-1888). Publică:

- Dictionnaire des Contemporains (1858)
- Dictionnaire des littératures (1876)
- Encyclopédie d'histoire, de théorie et de bibliographie littéraires

A fost numit cavalier al Legiunii de onoare în 1878.

⁴³ Pierre Larousse, op., cit., pag. LI .

SĂRBĂTORI PENTRU SUFLET

fondatorul unei societăți de cumpătare, religioasă sau raționalistă, protecționistă sau liber schimbistă, dar toate făcute prudent și discret”⁴⁴.

Acest gen de biografii nu servesc criticii și, cu atât mai puțin filosofiei istoriei contemporane, drept pentru care această atitudine sistematic binevoitoare nu va intra în planul *Marelui Dicționar*, va concluziona Larousse în încheiere.

V - g. *NOUVELLE BIOGRAPHIE GÉNÉRALE, DEPUIS LES TEMPS LES PLUS REÇUS JUSQU'À NOS JOURS.*

Cel care o va edita este un celebru editor și librar, Firmin Didot (1790-1876)⁴⁵. Autorul și coordonatorul acestei lucrări este doctorul Chrétien-Ferdinand Hoëfer (1811-1878)⁴⁶.

Această lucrare s-a denumit la început *Nouvelle Biographie universelle*, dar datorită unei decizii judecătorești, autorii au fost condamnați la o amendă pentru plagiat după *Biographie Universelle* a lui Michaud, fiind nevoiți să schimbe denumirea lucrării.

Revoltat pe bună dreptate, Larousse a criticat acest plagiat, dar a făcut și anumite precizări de natură a pune în evidență lacunele lucrării: „Diverse articole de importanță secundară, în special biografiile persoanelor din Spania, Portugalia și Brazilia, sînt tratate cu mare atenție, chiar dacă sînt persoane obscure. Biografia Didot, are și multe lacune, ce neglijează personalități care aveau dreptul incontestabil de a fi immortalizate. Evident, acele articole cu specific spaniol au fost redactate de persoane prea versate în istoria Spaniei, care constituie, spune Larousse, un mare inconvenient pentru asemenea tip de lucrare enciclopedică”⁴⁷.

Cu acest ultim dicționar, Larousse încheie analiza făcută asupra lucrărilor cu autori francezi. Pentru că onestitatea acestui mare enciclopedist, care evident a parcurs cu multă atenție tot ce s-a scris pînă la el în acest domeniu, nu putea să nu citeze și alte dicționare redactate în restul lumii. În acest domeniu atât de rafinat, nu riscăm să se spună: *Franța și restul lumii*.

⁴⁴ *Ibidem*, pag.LI.

⁴⁵ Paul Guérin, *op.,cit.*, Vol. 4,

Ambroise-Firmin Didot (1790-1876), face parte dintr-o veche familie de editori și librari atestați încă din 1689. Au avut contribuții la fabricarea hîrtiei veline și la imprimarea stereotipă cu clișee. Firmin introduce în Franța presele din fontă inventate de Stanhope, pe care le aduce din Anglia. Devenit librar în 1827, asociat cu fratele său Hyacinthe, care era tipograf, editează un număr de publicații prețioase cu ajutorul Statului francez. Devine membru al Camerei de comerț din Paris (1827), președintele Cercului de librari, cavaler și apoi ofițer al Legiunii de onoare (1835,1855), membru de l'Académie des inscriptions et belles-lettres în 1872. Are o statuie aproape de primăria din Paris.

⁴⁶ Paul Guédin, *op. cit.*, vol.5, pag. 299.

Chrétien-Ferdinand Hoëfer (811-1878), savant și literat german, naturalizat în Franța (1848); doctor în medicină (1840); redactor la *Annales d'anatomie et de physiologie*; colaborator la *Encyclopédie catholique*; cavaler al Legiunii de onoare; colaborează la *Histoire universelle* a lui V. Duruy.

⁴⁷ Pierre Larousse, *op.,cit.*, pag. LI.

Un nou capitol va deschide Larousse pentru a ne invita: „să aruncăm un ochi peste lucrările enciclopedice elaborate la diferite popoare de pe globul pământesc: Anglia, Germania, Italia, Spania etc. Un popas mai îndelungat îl vom face asupra *Dictionnaire anglais* a lui Johnson și asupra celui italian intitulat *Crusca*, care se bucură de o reputație binemeritată în Europa”⁴⁸. Lucrările sînt analizate, în mare măsură, cronologic.

VI. OUVRAGES LEXICOGRAPHIQUES, ENCYCLOPÉDIQUES, BIOGRAPHIQUES. Chez les nations étrangères.

VI - a. ENCICLOPEDIÉ

Enciclopedia este elaborată de un reputat scriitor englez, Ephraim Chambers (m. 1740)⁴⁹.

Acest dicționar apărut în 1728, în două volume, a fost primul dicționar cu repertoriu enciclopedic elaborat în **Anglia**. Autorul, care în tinerețe a practicat fabricarea globurilor, a fost un om laborios și cinstit. Are meritul de a fi primul care a abordat acest domeniu vast și neexplorat. Planul lui a fost simplu: considera diferitele materialele asociate cu cele analoage, într-un raport cu altele din alte domenii. Pentru atingerea acestui obiectiv, el a imaginat un sistem foarte ingenios, în măsura în care detaliile accesoriilor se regăsesc asociate la partea principală a obiectului.

Lucrarea a apărut în cinci ediții, în numai optsprezece ani. După decesul autorului, a fost remaniată sub conducerea doctorului Abraham Rees (1744-1825)⁵⁰, care o extinde la 45 volume, devenind cea mai mare lucrare enciclopedică engleză din perioada lui Larousse. La elaborarea ei au acceptat să colaboreze cei mai mari scriitori ai timpului din Anglia.

Cu onestitate, Larousse recunoaște că enciclopedia lui Chambers a sugerat lui Diderot și d’Alembert redactarea celebrei *Enciclopedii al secolului al XVIII-lea*. Și dicționarul lui Paul Guérin consemnează această influență benefică pentru enciclopediștii francezi.

Larousse citează un vers din Hipolit (fiul lui Tezeu, care respinge dragostea mamei sale vitrege, Fedra) pe care îl inversează, în legătură cu tatăl care este considerat Chambers și fiul său Diderot:

⁴⁸ Pierre Larousse, *op.,cit.*, pag. LIII.

⁴⁹ Paul Guérin, *op.,cit.*, vol. 3, pag. 45.

Ephraim Chambers (m. 1740), scriitor englez, membru al Societății regale, a publicat:
- *Dictionnaire des arts et des sciences*, 1728, în două volume.

⁵⁰ Paul Guérin, *op.,cit.*, vol.7, pag.513,

Abraham Rees (1744-1825), savant englez, ministru protestant, autor de enciclopedie, a inspirat pe Diderot și d’Alembert să redacteze enciclopedia lor.

SĂRBĂTORI PENTRU SUFLET

Et moi, père inconnu d'un si glorieux fils. (Și eu, tată necunoscut al unui fiu atât de glorios).

VI - b. DICȚIONARUL LIMBII ENGLEZE.

Considerat de Larousse ca fiind cel mai bun dicționar din câte există, acest dicționar a fost conceput de Samuel Johnson (1709-1784)⁵¹.

Doi librari din Londra se asociază pentru a edita un dicționar care să răspundă cerințelor limbii engleze. La recomandarea prelatului englez, William Warburton (1698-1779)⁵², este ales S. Johnson pentru redactarea acestei vaste activități, care avea să fie publicată în anul 1750.

Este o lucrare cu merite incontestabile, așa cum este calificată de Larousse, și ceea ce uimește cunoscătorii este faptul că a fost lucrată de un singur om, fapt care presupune studii, lectură, cercetare și reflexii considerabile. Johnson excelează în arta atât de dificilă de a fixa sensul expresiei, elaborarea definițiilor cu precizie și exactitate, toate lucrate cu un înalt grad de înțelepciune. tot de Larousse sînt remarcate, excelența alegere a exemplelor, toate din operele poezilor, scriitorilor, filosofilor și teologilor, celor mai eminenți din Anglia. Ca o excentricitate tipic englezească, Johnson utilizează în definirea unui cuvînt un spirit satiric, pe care îl exemplifică cu texte din Swift și Sterne care excelează în acest domeniu⁵³.

Toate aceste fragmente, citate cu artă și mult bun gust, l-au determinat pe celebrul istoric William Robertson (1721-1793)⁵⁴ să declare că a citit dicționarul lui Johnson de la un capăt la altul.

Larousse, care apreciază această abordare făcută totuși cu discreție și mult spirit, atrage atenția asupra faptului că această excentricitate este periculos de a fi imitată. Referitor la plagiatorii francezi, Larousse citează o celebră exclamare a lui Horațiu: *O imitatores, servum pecus!* 6 (O, imitatorilor, slugi ai vitelor!)

Dar pentru a echilibra aceste aprecieri, face și anumite critici justificate. El semnalează sărăcia cercetărilor și studiilor referitoare la etimologia cuvintelor, considerîndu-l pe autor *ignorant în limba anglo-saxonă și a idiomurilor teutonice, colaterale*. Sînt remarcate erori la indicarea semnificațiilor succesive ale unui cuvînt, ceea ce denotă grave lipsuri în știința filologică, apreciază ferm Larousse.

⁵¹ Paul Guérin, *op.,cit.*, vol.5, pag.663.

Samuel Johnson (1709-1784), critic și moralist englez, a redactat *Dicționarul limbii engleze*, care a devenit clasic, A mai scris: satire, tragedii, romane și a îngrijit o ediție Shakspeare. Este apreciat și prefața la *Viața poezilor englezi*. Reputația lui a fost atât de mare, încît funeriile au fost făcute cu mare onor la Westminster.

⁵² Claude Augé, *op., cit.*, pag. 1650.

William Warburton (1698-1779), prelat, savant scriitor englez.

⁵³ Pierre Larousse, *op.,cit.*, pag. LIII.

⁵⁴ Claude Augé, *op.,cit.*, pag. 1558.

William Robertson (1721-1793), istoric englez autorul unor lucrări precum:

- Istoria Scoției
- Istoria lui Carol Quintul
- Istoria Americii

Cei care l-au urmat pe Johnson, precum Todd, nu au reușit să îmbogățească dicționarul acestuia, dar l-au mărit semnificativ ajungând la 6 volume, făcându-l foarte util. Doctorul Latham, filolog experimentat, a elaborat un dicționar mai corect și mai bogat decât celebrele lexicografe englezești.

Această activitate laborioasă nu l-a îmbogățit pe Johnson. Librarul s-a angajat să-i plătească 13 615 lire sterline, din care autorul a trebuit să-și plătească lucrătorii. Ilustrând popularitatea care s-a făcut în jurul numelui său, își permite să facă un gest de noblețe, anunțând în prefața dicționarului faptul că lucrarea a apărut sub patronajul lordului Chesterfield. Lordul, politician, a refuzat acest patronaj, dar ținând cont de popularitatea autorului, a simțit nevoia să facă o declarație în jurnalul *Le Monde*. Articolele scrise de lord sînt extrem de elogioase la adresa autorului.

Prin modestia lui excesivă, Johnson a considerat că dicționarul lui nu este perfect. O doamnă l-a întrebat într-o zi cum a putut să definească atât de eronat cuvîntul *pot-au-feu*⁵⁵. Autorul dicționarului îi răspunde: „Prin pură ignoranță, doamnă, prin pură ignoranță”⁵⁶.

VI - c. NOUL DICȚIONAR DE ARTE ȘI ȘTIINȚE.

Lucrarea a fost publicată în perioada 1751-1754, simultan cu Enciclopedia lui Diderot și d’Alembert.

Autorul este Jean Barrow, considerat de Paul Guérin în dicționarul său un: „compilator englez”⁵⁷. Larousse, mai elegant decât Guérin, afirmă că acest dicționar a apărut cu contribuția largă a enciclopediștilor francezi. Utilizează chiar un proverb, pe care îl inversează, spunînd: „Bogatul se împrumută de la sărac”⁵⁸.

VI - d. ENCICLOPEDIA BRITANICĂ

Enciclopedia a fost publicată la Edinbourg în anul 1771, fiind elaborată de William Smellie⁵⁹ în patru volume. Editorul și autorul aveau să precizeze în prefață că artele și diferitele științe vor fi tratate separat. A doua ediție, publicată în 10 volume, apare în 1776 și conține suplimentar biografii și istorie. Ediția a treia,

⁵⁵ Cloude Augé, *op.,cit.*, pag. 782. **Pot-au-feu**=o mâncare constînd cel mai des din carne de vită fiartă în apă cu cartofi.

⁵⁶ Pierre Larousse, *op.,cit.*, pag. LIV.

⁵⁷ Paul Guérin, *op.,cit.*, vol. 1, pag.948.

J. Barrow a mai scris:

- Histoire des decouvertes faites par les Europeens dans les differentes parties du monde, apărut la Londra în 1756

- Histoire nouvelle et impartiale d’Angleterre.

⁵⁸ Pierre Larousse, *op.,cit.*, pag. LIV.

⁵⁹ Paul Guérin, *op.,cit.*, vol.8, pag.4.

William Smellie (1698?-1772?), Medic mamoș. Are o lucrare care a fost tradusă în franceză intitulată: *Traité de la théorie et de la pratique des accouchements*

SĂRBĂTORI PENTRU SUFLET

terminată în 1797, are deja 18 volume, fiind îmbogățită și cu articole despre gramatică, metafizică, mitologie, filologie, fizică. A patra ediție a fost publicată sub coordonarea doctorului James Miller și apare în 1810. Librarul-editor Constable (m.1824)⁶⁰ inițiază un important *Supliment* care va fi elaborat sub conducerea profesorului Macvey Napier (1776-1847)⁶¹, cu contribuția celor mai eminenți specialiști din Franța și Anglia. *Suplimentul* va apare în 6 volume și va fi publicat în 1824. După numai șase ani, în 1830, această enciclopedie va suferi o refacere generală, prin introducerea articolelor din *Supliment*, revizuirea ultimei ediții și aducere la zi cu ultimele descoperiri științifice. Această activitate complexă a fost efectuată de Adam și Charles Black, dar coordonarea a fost efectuată de Napier.

Considerată *lucrare națională*, cum o intitulează Larousse, a mai suferit o îmbunătățire în 1842, prin completări importante, ajungând la 21 de volume. Ultima ediție, apărută în 1859 sub coordonarea prof. Traill, constituie o remarcabilă enciclopedie și prin faptul că a fost ordonată în ordine alfabetică⁶².

VI - e. NOUL DICȚIONAR UNIVERSAL DE ARTE ȘI ȘTIINȚE.

Coordonat de Rees, a fost publicat în 1802-1819 în 45 volume. Larousse îl apreciază în special pentru modul cum a fost tipografiat. Faptul că Rees a finalizat Enciclopedia lui Chambers, care a constituit o excelentă ucenicie și, cu siguranță, i-a folosit la redactarea acestui nou dicționar⁶³.

VI - f. ENCICLOPEDIA METROPOLITANĂ.

A fost publicată la Londra în perioada 1815-1846. Anunțată ca o lucrare construită după un plan nou, se remarcă prin abordarea întregului cerc al cunoștințelor umane și, din fericire, a adoptat o clasificare alfabetică. Cuprinde cinci diviziuni: știința pură, științele mixte și aplicate, biografii și istorie, lexicografie, articole diverse. Samuel-Taylor Coleridge (1772-1834)⁶⁴ îmbogățește lucrarea prin ingenioase articole filologice, pe când Arnold se remarcă prin cercetările istorice remarcabile, semnalate de Larousse⁶⁵.

⁶⁰ Paul Guérin, *op.,cit.*, vol.3, pag. 631.

Archibad Constable, librar-editor, a publicat *Revue d'Edinbourg* în 1803, și o parte a lucrărilor lui W.Scott.

⁶¹ *La Grand Encyclopédie, Inventaire raisonné des sciences, des lettres et des arts*, Paris, vol. 24, pag. 758.

Macvey Napier (1776-1847). Face studii de drept, dar se dedică literaturii. În 1798 se alătură lui Constable care cumpărase o librărie și din acel moment se interesează de toate marile opere literare. În perioada 1814-1824, coordonează cu abilitate și competență publicarea în 6 volume a *Suplimentului* din *Enciclopedia britanică*, pe care o va publica în perioada 1827-1842, în șapte ediții cu 22 volume fiecare.

⁶² Pierre Larousse, *op.,cit.*, pag. LV.

⁶³ *Ibidem*, pag. LV.

⁶⁴ Paul Guérin, *op.,cit.*, vol.2, pag. 466

Samuel-Taylor Coleridge (1772-1834), poet și filosof englez, admirator al Revoluției franceze, predicator unitarian, publică: *la Chute de Robespierre*.

⁶⁵ Pierre Larousse, *op.,cit.*, pag. LV.

VI - g. DICȚIONARUL LIMBII ENGLEZE.

Început în anul 1807, a fost finalizat și publicat numai în 1828 de către Webster⁶⁶. Apreciat de Larousse ca fiind o lucrare la care s-a lucrat considerabil, conține aproximativ 42.000 de cuvinte care lipseau altor dicționare engleze. Ediția din 1830-1832, care a fost editată la Londra, a inclus remarcabile îmbunătățiri, dar suferă ca și dicționarul Johnson de lipsuri în explicarea cuvintelor și etimologia acestora⁶⁷.

VI - h. ENCICLOPEDIA EDIMBURGH.

Coordonat de sir David Brewster (1781-1868)⁶⁸, conține 18 volume și apare în 1830. Conține articole remarcate de Larousse ca fiind deosebit de bine realizate. S-a bucurat de un real succes datorită unei inteligente redactări făcând de un coordonator dotat pentru această activitate⁶⁹.

VI - i. ENCICLOPEDIA LARDNER (Lardner's cabinet cyclopaedia)

O lucrare monumentală concepută de Denys Lardner (1793-1859)⁷⁰, cu participarea unui colectiv de savanți britanici, care va apare în 132 volume la Londra, în perioada 1829-1846. După *Dicționarul* Paul Guérin, ediția 1898, care este mai recent decât cel editat de Larousse în 1876, se indică 135 de volume redactate în perioada 1830-1844.

Enciclopedia este concepută din 62 de lucrări diverse care se referă la filologie, arte și manufactură, filosofie, biografii, istorie etc., concepute de cei mai iluștri savanți din epoca respectivă. Fiecare subiect este tratat într-unul sau mai multe volume. Această enciclopedie, după cum o caracterizează Larousse, nu este un dicționar ci o adevărată bibliotecă.

Părțile remarcate de enciclopedist, ca fiind deosebit de bine realizate, sînt următoarele:

- Istoria populară a Angliei, scrisă de sir James Mckintosh;
- Istoria Scoției și a Irlandei – Walte Scott și Moore;
- Republica Italiană – Sismondi;

⁶⁶ Paul Guérin, *op.,cit.*, vol.8, pag. 995

Noé Webster (1758-1843), gramatician și pedagog englez. A publicat *Dicționarul nou și complet al limbii engleze*.

⁶⁷ Pierre Larousse, *op.,cit.*, pag. LV.

⁶⁸ *La Grand Encyclopédie*, vol. 7, pag. 1191.

Brewster (1781-1868), fizician englez, profesor la Universitatea din Edimburgh, președintele Academiei din Edimburgh (1859), membru asociat al Academiei de științe din Paris, inventatorul caleidoscopului, publică mai multe lucrări științifice, printre care și *Enciclopedia Edimburgh*, care apare în perioada 1810-1830 în 18 volume.

⁶⁹ Pierre Larousse, *op.,cit.*, pag. LV.

⁷⁰ Paul Guérin, *op.,cit.*, vol. 5, pag. 865.

Denys Lardner (1793-1859), fizician și matematician englez, profesor la Universitatea din Londra (1828-1840), colaborează la *Revue d'Edimburgh* (1830-1840), coordonează o vastă enciclopedie, intitulată popular: *Lardner's cabinet cyclopaedia*, (1830-1844), care apare în 135 volume.

- Astronomia – sir John Herschell;
- Istoria opticii – sir David Brewster⁷¹.

VI - j. PENNY CYCLOPEDIA (ENCICLOPEDIA DE DOI BANI)

Astfel numită pentru că fiecare livrare se vindea cu un penny, a permis acestei publicații să penetreze în mijlocul clasei mai puțin favorizate, oferindu-i posibilitatea de a se instrui. Larousse susținea că „omul care dorește să se ridice deasupra condiției sale, prin muncă intelectuală, nu are nevoie de predicatori”⁷².

În **Germania** nu vom găsi dicționare pur lexicografice, care să se ridice la nivelul celor naționale cum este cel din Franța: *Dicționarul Academiei Franceze*, sau cel din Anglia al lui Johnson. Din acest motiv putem crede că geniul german se poate simți jenat acolo unde această activitate trebuie efectuată într-o ordine perfectă, metodică, clară și precisă. Dar adevărul este că acolo unde filosofia și erudiția sînt într-un avînt impresionant, apar, cu siguranță, și opere enciclopedice. Vom prezenta cronologic, pe scurt, douăsprezece din aceste dicționare germane, selectate de Larousse.

VI - k. LEXICON ALLE WISSENSCHAFTEN UNDE KONTE

(Marele dicționar universal și complet al științelor și artelor)

Lucrarea a fost elaborată în perioada 1732-1750, de către Jean-Henri Zedler (1706-1760)⁷³ în 64 volume și a fost publicată la Halle, ulterior la Leipzig. Un *Supliment* în patru volume va apărea în perioada 1751-1754. E considerat de Larousse o lucrare mediocră, exceptînd partea genealogică, care poate fi consultată și în prezent ⁷⁴.

Această primă încercare va fi urmată imediat de mai multe lucrări de același gen, ele ulterior servind drept model. Cele care au urmat vor ocupa un loc secund în istoria literaturii germane de profil ⁷⁵.

- *Allgemeines Lexicon der Künste und Wissenschaften* (Lexic universal de arte și științe). Început de Jablonsky și finalizat de Schwabe în 1767.
- *Ökonomisch und technologisch Encyclopädie* (Enciclopedie economică și tehnologică). Elaborată sub conducerea lui Krünitz și finalizată de Jack Flörke. Apare la Berlin în anul 1773, în 23 volume.

⁷¹ Pierre Larousse, *op.,cit.*, pag. LV.

⁷² *Ibidem*, pag. LV.

⁷³ Paul Guérin, *op.,cit.*, vol. 8, pag.1081.

Jean-Henri Zedler (1706-1760), librar și editor german, a editat *Marele dicționar complet al tuturor științelor și al tuturor artelor*.

⁷⁴ Pierre Larousse, *op.,cit.*, pag. LVI.

⁷⁵ *Ibidem*, pag. LVI

- *Lexicon de conversații*. Coordonat de Hübner și îmbunătățit de dr. Loebel, apare în 1796.
- *Enciclopedia universală a științelor și artelor*. Lucrarea a fost începută de Ersch și continuată de Gruber. Apare la Leipzig în 1818. Cele 38 volume sînt completate cu planșe explicative, constituind enciclopedia cea mai valoroasă din Germania, după părerea lui Larousse. Prin reeditări și completări succesive, această enciclopedie ajunge la 150 volume⁷⁶.
- *Enciclopedia științelor filosofice*, autor Hegel
- *Dicționar etimologic și de sinonime al limbii germane și al cuvintelor străine care le conține*, autor Kaltschmidt.

VI - L DICȚIONAR DE CONVERSAȚII.

Apariția acestui dicționar se datorează editorului Frederic–Arnold Brockhaus (1772-1823)⁷⁷. Ordonat alfabetic, el a fost reprodus în Statele Unite și chiar în Franța, sub aceeași denumire. După analiza făcută de Larousse, el ocupă primul loc, în special, pentru culegerea diferitelor elemente esențiale, pentru difuzarea cunoștințelor uzuale și aplicațiile lor, la toate profesiile, indiferent de clasa socială. Cu toate imperfecțiunile semnalate de enciclopedist, acest dicționar a avut un impact serios asupra literaturii germane, mai ales, după reeditări succesive care au inclus toate elementele de noutate în istorie și științe. Această metodă, care este singura rațională, după cum afirmă Larousse, a permis efectuarea unor corecturi asupra altor corecturi, fără să producă schimbări importante, dar care au ținut cont și de evoluția timpului și de necesitatea de a oferi un nivel intelectual mult mai elevat. Acest lucru a fost corect înțeles de editorul german și colaboratorii care au conceput dicționarul, exercitînd o muncă susținută pentru a îmbunătăți constant lucrarea conform necesităților științelor aflate într-o permanentă evoluție. Fiecare departament științific a efectuat modificări notabile, dar domeniul denumit de Larousse *terenul vieții ideale*: teologia, filosofia, artele, literatura, au suferit transformările cele mai semnificative, fiind foarte sever controlate privind intervențiile efectuate.

Acest *Dicționar de conversații* a fost editat în peste 250.000 exemplare la nivelul anului 1860, nu numai în Germania, dar și în restul lumii. Un asemenea succes poate fi considerat un act în favoarea civilizației și pe bună dreptate, Larousse îl numește *Biblioteca de familie și Tezaur literar*. „Din păcate, limba germană nu este un idiom universal”, avea să-și exprime regretul, același enciclopedist⁷⁸.

⁷⁶ Paul Guérin, *op.,cit.*, pag.527 Vezi editorul Brockhaus.

⁷⁷ Paul Guéidin, *op.,cit.*, vol. 2, pag. 527.

Frederic-Arnold Brockhaus (1772-1823), librar german, a editat prima ediției a *Dicționarului de conversație*, în două volume. Succesul obținut l-a determinat să mărească conținutul care a ajuns după unsprezece ediții la 15 volume în 1853.

⁷⁸ Pierre Larousse, *op.,cit.*, Pag. LVIII.

VI - m. VOCABULARUL DE LA CRUSCA

Înainte de a fi publicat acest remarcabil dicționar, apărut la Florența în 1612, în Italia au fost mai multe încercări de a redacta asemenea lucrări.

Primul lexicograf italian a fost poetul napolitan, Fabrizio Luna (m.1559)⁷⁹ care avea să publice un *vocabular de cinci mii de cuvinte toscane*, fără merite reale în explicarea cuvintelor.

A urmat dicționarul lui Albert Accarisio⁸⁰, care în 1543 editează un alt vocabular al limbii italiene. La scurt timp apare *Dicționarul de bogății ale limbii vulgare*, elaborat de un napolitan, matematicianul și filologul, Francois Alunno⁸¹.

În 1549, toscanul Rinaldo Corso (1525-1582)⁸² va redacta un dicționar pe care îl intitulează *Fundamente ale limbii toscane*. Acest dicționar este apreciat de Larousse ca fiind cel mai bun până la acea dată⁸³.

Pergamini de Fossombrone va încerca și el să publice un dicționar al limbii italiene, dar lipsea în continuare un adevărat dicționar care să unifice limba italiană. Italia nu era încă un stat unitar, rivalitățile municipiilor au divizat provinciile italiene, acest lucru a făcut să întârzie apariția unui dicționar satisfăcător pentru toți italienii.

Academia din Florența, supranumită și *Academia de la Crusca*, fondată în 1582, avea să inițieze editarea unui dicționar, cu o primă ediție în 1612. O asemenea lucrare redactată într-o atmosferă de rivalitate, dar și faptul că această *Academie* pretindea adevărul absolut asupra limbii italiene, a trezit nenumărate critici. Reacția a fost inevitabilă, determinând apariția unei alte lucrări redactate de Paul Beni (1552-1625)⁸⁴, intitulată *Anti-Crusca*. În atmosfera romantică a secolului al XVI-lea, cum avea să remarce Larousse, Paul Beni încerca să demonstreze „disprețul cu care a tratat *Dicționarul de la Crusta* bogăția limbii italiene”.

Academia de la Crusca, sfidînd ostentativ această reacție, nu răspunde la aceste critici, dar editează un nou dicționar, apărut în 1623 și o a treia ediție în 1691, de data aceasta în trei volume. A treia ediție este prima care include printre personalitățile clasice italiene și pe napolitanul Tasso⁸⁵, cu celebra lui lucrare *Ierusalimul eliberat*. Autorul a fost prezentat cu multă răceală, atitudine care a fost

⁷⁹ Paul Guédin, *op.,cit.*, vol. 5, pag. 1102

⁸⁰ *Ibidem*, vol.1, pag.44.

⁸¹ *Ibidem*, pag.255.

⁸² *Ibidem*, vol.3, pag. 740.

⁸³ Pierre Larousse, *op.,cit.*, pag. LIX.

⁸⁴ *Ibidem*, pag. 1111.

Paulo Beni (1552-1625), face studii de teologie, filosofie și litere. Ajunge un temut critic literar prin virulența cu care își apără opiniile literare, contra dicționarului editat de Academia de la Crusca.

⁸⁵ *Mic dicționar enciclopedic*, București, 1978, pag. 1757.

Torquato Tasso (1544-1595), poet renascentist italian, creatorul epopeii naționale *Ierusalimul eliberat*, în care îmbină fantasticul lumii cavaleresti cu extazul religios și meditația spirituală, prevestind, prin lirismul exaltat, romantismul.

considerată drept un sacrilegiu adus marelui poet.

Criticile au continuat și a fost nevoie de o nouă ediție, ce apare în 6 volume (1729-1738). Ediția este plină de erori, iar vocabularul nu include ideile noi și descoperirile științifice din ultimii ani. Toate aceste lacune au fost semnalate de poetul Vincenzo Monti (1754-1828) împreună cu ginerele său, Peticari de Pesaro, care au redactat o lucrare intitulată: „Proiect de diverse corecții și completări la *Vocabularul de la Crusca*.” Lucrare pe care o remarcă Larousse ca fiind elaborată cu profunde cunoștințe de filologie și gramatică⁸⁶.

Monti avea să mărturisească într-o scrisoare adresată marchizului Trivulzio, necesitatea efectuării unor corecții, dar mai ales, scoaterea din dicționar a unor dialecte, proverbe vulgare și termeni depășiți. Este poate pentru prima dată când, o autoritate științifică exprimă necesitatea unei limbi comune pentru toată populația din Italia, atât pentru vorbit, cât și pentru scris. Aceste necesități se bazează și pe argumentele din lucrarea ginerele său Peticari, intitulată „Scriitorii secolului al XIV-lea”, în care autorul încearcă să concilieze cele două școli: libertinii cu puritanii, care au divizat Italia literară.

Ultima ediție din *Dicționarul Academiei de la Crusca* a fost publicat la Veneția în 1763. Această ultimă ediție are meritul de a fi ales un număr important de cuvinte explicate cu multe exemple de utilizare. Critica inevitabilă din provincii a reproșat acestei ediții faptul că nu a inclus cuvinte lombare, venețiene, napolitane sau siciliene etc.⁸⁷.

VI - n. DICȚIONARUL LIMBII CATALANE

Redactat de *Academia regală spaniolă* din Madrid, în șase volume, apare în perioada 1726-1739. În prefața primului volum sînt prezentate referiri cu privire la originea limbii catalane, etimologia și ortografia acestei limbi, dar sînt enumerați și autorii aleși de Academie pentru a exemplifica utilizarea anumitor cuvinte.

Ediția din 1770, cu același număr de volume, conține un număr suplimentar de informații, dar mai ales corecturi făcute la prima ediție.

Academia spaniolă a publicat în 1780 un dicționar prescurtat, într-un singur volum, care a fost tradus și în limba franceză, fiind preferat celor șase volume incomode și costisitoare.

Ultima ediție semnalată de Larousse este a cincea, publicată în 1817 de Academia spaniolă, care introduce modificări considerabile privind ortografia cuvintelor⁸⁸.

⁸⁶ Pierre Larousse, *op.cit.*, pag. LX.

⁸⁷ *Ibidem*, pag. LX.

⁸⁸ *Ibidem*, pag. LXI

VI - o. Mult timp **Olanda** nu a beneficiat de o lucrare enciclopedică, cu toată istoria ei bogată în comerț maritim, explorări teritoriale sau chiar a existenței unei literaturi remarcabile și a unei filosofii erudite.

Prima lucrare apărută de acest gen va fi: *DICȚIONARUL UNIVERSAL DE ISTORIE A PATRIEI*, în 35 volume, redactat sub conducerea lui Jacobus Kok și editat la Amsterdam de Johanne Allart. Ultimele volume au fost publicate în 1795.

În primul sfert al secolului al XIX-lea a urmat apariția *DICȚIONARULUI UNIVERSAL DE ARTE ȘI ȘTIINȚE*, elaborat de Nieuwenhuis, care s-a bucurat de o reputație binemeritată.

Larousse menționează, în mod, special o lucrare elaborată în ordine alfabetică, care se intitula: *BIOGRAFII ALE OPERELOR PICTORILOR, SCULPTORILOR, GRAVORILOR ȘI ARHITECȚILOR OLANDEZI ȘI FLAMANZI, DIN TIMPURILE CELE MAI VECHI ȘI PÎNĂ ÎN TIMPURILE NOASTRE*. Această operă a fost concepută de Immerzeel în trei volume. *Biografia* va fi refăcută și completată de către un artist cunoscut, Christian Kramm, care o va îmbogăți cu nenumărate imagini. Din acest motiv, a fost necesară apariția unui *Supliment*, care va fi editat de frații Diedericks, la Amsterdam, în 1865. Aceiași editori vor publica în șase volume și un *DICȚIONAR UNIVERSAL DE CONVERSAȚIE*, care conține cele mai importante etape din domeniul științelor, cu terminologia respectivă din științe și arte. Sînt menționate și descoperiri, invenții, detalii istorice ale diferitelor popoare, biografiile persoanelor celebre și evenimente remarcabile.

Merită a fi semnalate încă două lucrări apărute în Olanda la mijlocul sec. al XIX-lea:

- *DICȚIONARUL UNIVERSAL DE COMERȚ ȘI INDUSTRIE*, în două volume
- O lucrare care apărea periodic intitulată: *EVENIMENTE REMARCABILE ALE ZILELOR NOASTRE PE TĂRÎMUL POLITIC, ISTORIC. GEOGRAFIC, ETNOGRAFIC, AL ȘTIINȚELOR, INDUSTRIEI ȘI ARTELOR*. Sînt incluse în această publicație și biografiile personalităților contemporane. Această operă în 36 volume a început să apară de la 1 ianuarie 1866. Fiecare volum este ornat cu mai multe portrete și s-au editat cîte două volume în fiecare an⁸⁹.

VI - p. Misionarii care au vizitat orașul Pekin, au semnalat existența unui prețios „monument lingvistic” aproape necunoscut europenilor, avea să precizeze Larousse. Această ignoranță se datorează, în primul, rînd dificultăților de a studia lucrarea scrisă într-o limbă greu accesibilă. În al doilea rînd, datorită rarității ei, fiind editată cu fondurile împăratului și distribuită gratuit doar la cîțiva savanți, nefiind pusă în vînzare prin librării.

Lucrarea a fost denumită: *DICȚIONAR CHINEZ PAI-WEN-YUN-FOU* și conține informații despre limba și literatura chineză, istoria, descrierea geografică, moravurile, credința filosofică și religioasă, științele, industria și arta chineză.

⁸⁹ *Ibidem*, pag. LXII.

Cel care a inițiat acest dicționar a fost eruditul împărat **Changh-hi**, care a convocat la palatul său pe toți savanții imperiului, punându-le la dispoziție toate documentele vechi și noi pe care a reușit să le descopere și solicitându-le, să studieze toate cuvintele și locuțiunile utilizate. A mai cerut: să le ordoneze pe articole principale, după pronunția cuvântului; să consacre un paragraf distinct fiecărui cuvânt special pe care trebuia să-l exemplifice cu texte ale unor autori consacrați. Au participat la această acțiune 616 personalități reunite la Pekin și, datorită unei colaborări și cu alți savanți din toate provinciile Chinei, dicționarul a fost terminat în opt ani, cu finalizare în anul 1711. A fost imprimat pe cheltuiala împăratului în 127 volume, toate fiind citite și corectate de acesta. Prefața scrisă de împărat este caracterizată de Larousse ca fiind de o simplitate remarcabilă pentru un oriental. În această prefață împăratul mărturisește că: „Am avut dorința să inițiez un dicționar universal care să cuprindă toate lucrările existente și să nu prezinte erori grave. Am reunit în palatul Han-lin toți *doctorii din Academie*, am examinat împreună cu ei diversele dicționare, am corectat greșelile comise și am adăugat tot ce a fost uitat. Am ordonat marilor mandarini din imperiu să amplifice cercetările pentru a nu uita nimic. După ce am inclus în dicționar toate elementele studiate în capitală și am introdus și elementele venit din provincie, am format un tot, pe care l-am intitulat: *Pai-wen-yun-fou*. În al 43-lea an de domnie, am deschis palatul și am reunit *doctorii din Academie* pentru ca împreună să revizuim toată lucrarea. Tot ce am controlat zilnic am dat la gravat, astfel în cel de al 50-lea an de domnie lucrarea a fost terminată și conținea peste 18.000 de file. Ea conține tot ce s-a scris în vechime sau în ultima perioadă. Când dicționarul a fost finalizat, am fost rugat de întregul corp al doctorilor să scriu prefața”⁹⁰.

Lucrarea impresionează prin faptul că pentru același articol sînt peste 300-600 combinații diferite ale aceluiași cuvînt, care contribuie, mai mult sau mai puțin, la modificarea sensului, conținînd exemplele oferite fiecăruia, alcătuiesc o monografie completă a subiectului abordat.

Cu mult umor, dar și reală admirație, Larousse avea să afirme: „În fond, *Marele Dicționar* (Larousse) nu se aștepta să găsească un asemenea concurent în Imperiul de la răsărit, și mai ales, unul compus de un *fiu al cerului*. Dar ce ne poate consola este faptul că *Pai-wen-yun-fou* nu va da, precum noi, cititorilor chinezi o traducere a tuturor alocațiunilor latine utilizate de Horațiu și Virgiliu”⁹¹.

Acest dicționar a devenit o raritate, chiar în China, iar în Europa se cunosc două sau trei exemplare. Un exemplar aflat în Franța a fost al lui H. Labitte, figurînd într-un catalog de cărți supuse vînzării în octombrie 1860, dar nu și-a găsit cumpărător.

⁹⁰ *Ibidem*, pag. LXIII.

⁹¹ *Ibidem*, pag. LVIII.

SĂRBĂTORI PENTRU SUFLET

Această analiză făcută de Larousse asupra lucrărilor enciclopedice apărute de-a lungul timpului se poate aprecia că fiind echilibrată sub aspectul criticilor și al elogiilor exprimate. Dintre toate cele peste 80 de dicționare semnalate, Larousse remarcă două dintre ele, pe care le consideră „monumente ale geniului uman”: *Dicționarul istoric și critic* a lui Bayle și *Enciclopedia* lui Diderot.

Unul din motivele care l-au determinat pe Larousse să inițieze elaborarea *Marelui dicționar universal* a fost și dorința populației din epoca respectivă să învețe, să cunoască, să judece. Fiecare dorea să-și exercite propriul control, ghidat de studii directe. Ce colecție de tratate sau dicționare ar trebui reunite pe diferite domenii pentru a oferi informații despre: lingvistică, filosofie, teologie, astronomie, fizică, chimie, medicină, tehnologie, arte și meserii, literatură, economie politică, agronomie, comerț și industrie, artă militară, drept, finanțe și instrucțiuni publice? Această multitudine de volume ar trebui consultată pentru a se ajunge la o formulă de principiu, să înțelegi un fenomen, să urmărești o serie de raționamente și deducții care se succed de multe ori în mai multe volume. Un dicționar universal, care include tot ce s-a spus și scris, devine o lucrare foarte utilă, care satisface multe necesități⁹².

Era imposibil ca un singur om să redacteze o asemenea lucrare precum *Marele dicționar enciclopedic*. Din acest motiv, Larousse, în ultima pagină din *Prefață*, semnată în data de 20 decembrie 1865, consemnează principalii 27 de colaboratori, indicând și domeniul pe care aceștia îl acopereau. O mențiune specială este atribuită prietenului său doctor în medicină, Francois Pillon, care a contribuit esențial nu numai în domeniul medicinei, dar și în domeniul științelor filosofice și sociale⁹³.

Primul **Supliment** la **Marele dicționar universal** a fost publicat în 1878, la numai doi ani de la editarea celor 15 volume de bază. Al doilea **Supliment** și ultimul, avea să apară în 1890, și conține peste 25.000 articole. Editorul a simțit necesitatea de a explica la începutul celui de al doilea *Supliment* (vol. XVII), motivele pentru care au fost necesare aceste suplimentări.

Într-un *AVANT-PROPOS*, editorul explică această necesitate prin faptul că „au fost introduse anumite omisiuni și au fost rectificate anumite erori”.

Suplimentul al II-lea a avut și rolul de a introduce toate evenimentele și descoperirile efectuate într-o perioadă de 14 ani de la apariția primelor XV volume, ajustând informațiile la zi. Un exemplu edificator reprezintă capitolul referitor la România din *Suplimentul II*, redactat pe două pagini cu șapte coloane.

Sînt prezentate informații de ultimă oră din domeniul economic, al căilor ferate și telegraf, armată și marină, culte și instrucțiuni publice, finanțe, constituție și

⁹² *Ibidem*, pag. LXV.

⁹³ *Ibidem*, pag. LXXVI.

organizarea administrativă, literatură, istorie. Prima informație din acest supliment care se referă la țara noastră începe cu: „Prin tratatul de pace de la Berlin din 1878, România a cedat Rusiei o parte din Basarabia pe care o primise prin tratatul de la Paris din 1856...”⁹⁴ Ultima informație se referă la „Cabinetul Lascăr Catargiu, care inițiază o reformă economică printr-o lege dată la 6 august 1889.”⁹⁵ Informațiile oferite de *Supliment* sînt redactate, credem, de o personalitate din România, foarte bine documentată.

La sfîrșitul *Suplimentului II*, editorul a ținut să se adreseze cititorului cu anumite concluzii privind strategia adoptată la redactarea acestei opere :

- Au fost înregistrate toate lucrurile necesare a fi cunoscute și a satisface curiozitățile inteligente.
- Fiecare personalitate importantă a fost amplasată la locul bine meritat.
- Lucrările au fost descrise și judecate corect.
- Anumite erori și lacune au fost inevitabile.
- Am făcut eforturi pentru a reda cu exactitate și imparțialitate fiecare articol și, dacă nu ne-a reușit întotdeauna, vom rectifica în edițiile viitoare toate părțile cu deficiențe care ne vor fi semnalate.
- Ultimul supliment poate fi considerat ca un punct de plecare pentru o nouă enciclopedie, care va apare începînd cu 15 decembrie 1890, periodic, sub denumirea de *Revue encyclopédique*.⁹⁶

Editorul se simte obligat să nominalizeze la sfîrșitul acestui supliment pe toți colaboratorii care au contribuit esențial la elaborarea celei mai prestigioase enciclopedii la data cînd a apărut. Sînt prezența principalii colaboratori în număr de 22, care au răspuns de domenii foarte precise, dar au fost amintiți și cei 31 de specialiști care au contribuit prin articole și studii la elaborarea acestor volume.

VII Cum a fost perceput Pierre Larousse și activitatea sa de autorii altor dicționare din România.

- *Dicționarul Universal al Limbii Române*, redactat de Lazăr Șăineanu, a cărui primă ediție apare în 1896, avea să menționeze la capitolul *Nume proprii*, lapidar dar corect: „lexicograf francez, autorul *Marelui Dicționar Universal al secolului al XIX-lea* (1817-1875)”⁹⁷.

- *Dicționarul Enciclopedic Român*, editat de Academia RPR din 1965, prezintă mai întîi casa de editura franceză înființată de Pierre Larousse (1817-1875). Face precizarea corectă a numărului de 17 volume din *Marele dicționar*, apărute în

⁹⁴ Pierre Larousse, *Suplimentul II*, Paris, 1890, pag. 1796

⁹⁵ *Ibidem*, pag. 1797

⁹⁶ *Ibidem*, pag. 2024

⁹⁷ Lazăr Șăineanu, *Dicționar Universal al Limbii Române*, ediția V-a, Ed. Scrisul Românesc, 1925, pag. 793.

SĂRBĂTORI PENTRU SUFLET

perioada 1865-1876. Sînt indicate și celelalte lucrări editate la editura Larousse⁹⁸.

- *Mic Dicționar Enciclopedic*, cu o primă ediție în 1972, scurtează informația amintind corect perioada de viață (1817-1875) și numărul volumelor (17) *Marelui dicționar universal al secolului al XIX-lea*.⁹⁹

- *Dicționarul Enciclopedic* elaborat sub coordonarea generală a lui Marcel D. Popa, în care apare, în volumul IV din anul 2001, o relatare pe cît de greșit elaborată, pe atît de plină de inexactități:

A. Este pentru prima dată cînd se constată o separare a numelui Pierre Larousse, de editura pe care a înființat-o.

B. Informația privind înființarea unei edituri se repetă la cele două poziții, avînd un caracter profund contraproductiv specific unui dicționar care restrînge informația și, în niciun caz, nu o repetă inutil: „A înființat la Paris (1852), împreună cu Augustin Boyer, casa de editură care-i poartă numele”. Această precizare se repetă și la poziția referitoare la cuvîntul Larousse (la editură).

C. Numărul volumelor din *Marele dicționar universal al sec. al XIX-lea* este indicat greșit ca fiind de numai 15 volume, în loc de 17.

D. Perioada de redactare și apariție a acestui dicționar este indicată greșit: 1863-1876 în loc de 1866-1876.

E. La prima ediție din *Petit Larousse* anul apariției este indicat greșit ca fiind 1905, în realitate el a apărut în 1906.

F. Anul de naștere al ilustrului enciclopedist este indicat greșit: 1815 în loc de 1817.¹⁰⁰

Sînt greșeli de neexplicat, mai ales că aceste informații erau corect redactate în dicționarele românești editate anterior.

- *Dicționarul scriitorilor francezi*, apărut în 2012, volum coordonat de Angela Ion, acordă un spațiu generos lui Perre Larousse, în care găsim informații corecte și un capitol consacrat operelor scrise de acest enciclopedist și referințe critice care cu siguranță îmbogățesc informațiile despre autor. Un bun obicei este practicat la elaborarea acestui volum prin nominalizarea celui care prezintă informația, în cazul nostru, Corina Sandu¹⁰¹.

⁹⁸ Dicționar enciclopedic român, București, Ed. Politică, 1965, vol.3, pag. 70

⁹⁹ *Mic dicționar enciclopedic*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, ed. II, 1978, pag. 1421

¹⁰⁰ *Dicționar enciclopedic*, Ed. Enciclopedică, București, 2001, vol. IV, pag. 39

¹⁰¹ *Dicționar de scriitori francezi*, coordonat de Angela Ion, ed. Polirom, 2012, pag. 876

A FI RICHARD WAGNER - „MĂREȚIA UNIVERSULUI CUPRINSĂ ÎN UNIVERSUL SONOR”

**Richard Wagner "The greatness of the universe
lies in the sound universe"**

Elena ȚURCAN

Abstract: *The present paper provides a study of dramatic music of Wilhelm Richard Wagner (1813-1883) and his ideas about art and the interpretation, that have inspired generations of musicians and thinkers. He is considered one of the most important figures of the 19th century for his innovative works, as well as for his vigorous style and full of color, which marked a new period in the romantic music.*

Alături de marele teatre lirice din lume cum ar fi Opera Națională București, Teatrul al Operei din Milano, Italia, Teatrul Mariinsky, Teatrul Academic de Stat Bolshoi din Moscova, Teatrul Național de Operă și Balet „Maria Bieșu” din Chișinău celebrează cele mai importante aniversări muzicale ale acestui an: 200 de ani de la nașterea compozitorilor Richard Wagner și Giuseppe Verdi (1813), doi dintre cei mai mari autori de operă din toate timpurile.

Richard Wagner, un geniu al muzicii clasice universale, a fost propus de UNESCO pentru a fi omagiat pe parcursul anului 2013. Am considerat oportun să punem în lumină viața și opera compozitorului printr-o expoziție on-line din do-

cumentele Oficiului Documente Muzicale.

Numărându-se printre compozitorii fără de care istoria muzicii ar fi arătat altfel, R. Wagner a fost deopotrivă muzician, talentat poet, dramaturg, creînd libreturile propriilor sale opere, înzestrat publicist, teoretician al teatrului muzical, director de teatru. Geniul polyvalent, Wagner s-a afirmat nu numai ca autor al unor remarcabile compoziții muzicale, ci și ca eminent dirijor, fiind alături de

SĂRBĂTORI PENTRU SUFLET

Berlioz întemeietorul artei dirijorale moderne. Dacă în muzică și-a dat întreaga măsură, influențându-i ireversibil evoluția, cu *Tristan și Isoldda*, *Parsifal*, *Tannhauser*, *Lohengrin* sau tetralogia *Inelul Nibelungilor*, rolul pe care l-a jucat în teoria artelor este asociat indestructibil cu filozofia lui Friedrich Nietzsche, de care l-a legat și o puternică prietenie, și, de asemenea, de gândirea schopenhaueriană. Artistul ne-a lăsat să cunoaștem adâncurile sufletului său scriind: „Cum niciodată în viață nu m-am bucurat de adevărata fericire a iubirii, voi ridica un monument acestui cel mai minunat vis dintre toate, în care, de la început pînă la sfîrșit, iubirea să găsească, măcar o dată, împlinire deplină. Am conceput *Tristan și Isolda*, cea mai simplă, dar și cea mai pasională creație muzicală imaginabilă, iar cu „steagul negru” care flutură în final mă voi acoperi eu însumi – ca să mor.”(1)

Adoptînd dimensiunea naționalistă a romantismului, Wagner a propovăduit schimbarea radicală a artei, mai ales, a muzicii și teatrului, în spiritul mitologiei germane și al întoarcerii la origini, adică la tragedia Greciei antice. Întruchiparea idealului său era drama muzicală, gen pe care a încercat să-l creeze. Acestui cult al dramei absolute i-a închinat muzicianul german Teatrul de la Bayreuth (Bavaria – 22 mai 1872), un teatru-templu, imaginat și proiectat de el însuși, spațiul perfect pentru a materializa, cum mărturisea chiar el: „supremului vis al vieții mele” – drama muzicală, realizată ca operă de artă totală. Soția sa, Cosima, fiica lui Liszt, a continuat întruchiparea crezului artistic al lui Wagner prin Festivalul de la Bayreuth care se defășoară și în timpurile noastre. Fiind unul dintre cei mai importanți creatori din istoria muzicii, reformator al operei (*Olandezul Zburător*, *Valsul Fantomă*), ilustrul compozitor a mai scris și muzică simfonică, de cameră, vocală.

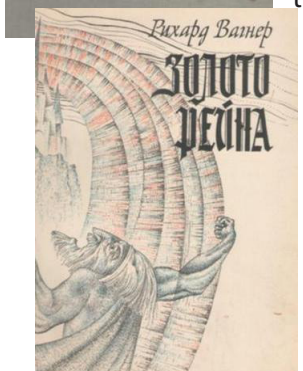
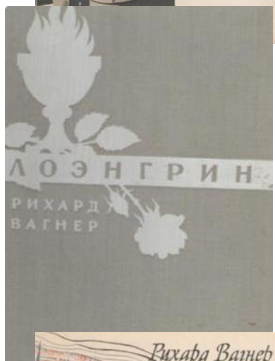
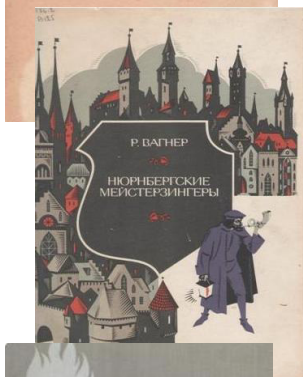
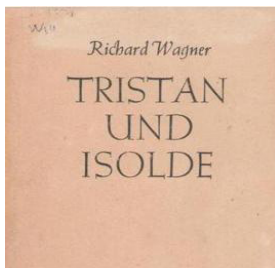
Druskin, M. S., un exeget al creației wagneriene, menționa: „Richard Wagner a introdus elemente de pionierat în limbajul muzical, cum ar fi cromatismul extrem și schimbarea rapidă a centrelor tonale, care au influențat mult dezvoltarea muzicii europene. Stilul folosit în *Tristan și Isolda* este descris de unii ca marcînd începutul muzicii moderne.”(2) „Multipla lui activitate, îmbinată cu o energie clocotitoare, cu o voință titanică în promovarea principiilor sale artistice, au atras atenția generală asupra persoanei și muzicii lui Wagner. Realizările artistice și concepțiile ideologice ale compozitorului au trezit discuții aprinse atît în timpul vieții sale cît și după moartea lui.”(3)

Oficiul Documente Muzicale, prin expoziția consacrată integral creației wagneriene, vrea să confirme faptul că opera lăsată de marele artist suscită un interes larg în timp și spațiu, înscriindu-se printre valorile repertoriului universal contemporan. Mărturie sînt și concursurile naționale, internaționale care valorifică creația ilustrului artist pe toate continentele. Astfel soprana din Republica Moldova, **Olga Busuioc**, în vîrstă de 25 de ani, a luat premiul întîi la categoria voce feminină din cadrul Concursului Internațional de canto *Francesc Viñas*, care a avut loc în ianuarie 2012 la Barcelona, Spania. Concursul Internațional de canto *Francesc Viñas* este instituit în memoria celebrului tenor Francesc Viñas, considerat

SĂRBĂTORI PENTRU SUFLET

cel mai de succes interpret al operelor lui Wagner. La acest concurs au evoluat Boris Materinco, artist emerit al Republicii Moldova, care inrepretează cu succes aria lui Telramund din *Lohengrin*, King James unul din cel mai recunoscut tenori wagnerieni ai Americii, Gundula Janowitz, soprană Berlin, Gwyneth Jones, soprană Pontnewynydd ș.a.

Expoziția se referă într-o măsură considerabilă la cele mai de succes compoziții ale lui Wagner. Una din ele e *Tristan și Isolda*, care, ecranizată, a devenit unul dintre cele mai vizionate filme din istoria cinematografului mondial. O altă creație, *Maestrii cîntăreți din Nurnberg*, frecvent interpretată astăzi, alcătuită din trei acte, este una din cele mai lungi ca durată. Acțiunea ei se desfășoară aproximativ patru ore și jumătate. Premiera acestei capodopere a avut loc la Königliches Hof-und Național Teatru din Munchen, pe 21 iunie, 1868. La pupitrul dirijoral s-a aflat Hans von Bülow. Opera *Lohengrin* îl are ca protagonist pe un cavaler misterios din mitologia germană. Creația e dedicată socrului său, compozitorul Franz Liszt. Premiera ei a avut loc pe 28 august 1850 în „Grossherzogliches Hof-Theater” din Weimar, Germania. Împreună cu cele trei drame muzicale *Walkiria*, *Siegfried* și *Amurgul zeilor*, ea formează monumentală tetralogie *Inelul Nibelungilor*. Deși a fost concepută drept prolog la cele 3 drame muzicale, opera *Aurul Rinului* a fost compusă ultima. În premieră a fost pusă în scenă pe 22.09.1869 la Teatrul Național din Munchen, sub conducerea lui Franz Wullner. Ca parte a întregii tetralogii, premiera operei a avut loc la 13.08.1876 la Festspielhaus în Bayreuth, Germania. (4) În anul 2012 și Teatrul Mariinsky, Rusia, după o pauză de trei ani se întoarce la opera principală a clasicului german - tetralogia *Inelul Nibelungilor*.

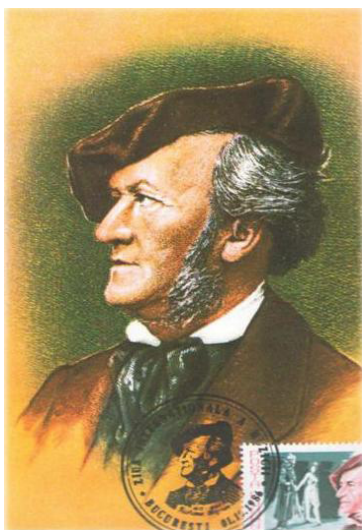
Colecția Oficiul Documente Muzicale a Bibliotecii Științifice dispune de 8 documente de muzică tipărite în limbi străine, anii de ediție 1962-1998 și 9 documente de muzică tipărite în limba rusă, anii de ediție 1959-1988.

Tălmăcirea partiturilor, posibilitatea de a desprinde anumite aspecte din biografia compozitorului, a unei opere sînt posibilitățile pe care ni le oferă materialul critic despre compozitor. Dintre lucrările dedicate lui Wagner în fondul BȘU găsim 6 documente literatură critică în limba română, 6 documente literatură critică

SĂRBĂTORI PENTRU SUFLET

în limbi străine, 24 documente literatură critică în limba rusă. Deținem prețiosul dicționar iconografic al lui Vasile Doros: „George Enescu în constelația muzicii universale”, din care am aflat că pentru Enescu, Wagner era: „măreția universului cuprinsă în universul sonor”. „Pasionata identificare cu muzica lui Wagner a fost cea care i-a dezvăluit lui Enescu sensul derulării de a compune muzică”. Compozitorul român mărturisea: „De când aveam zece ani, unele cromatisme wagneriene făceau parte din sistemul meu vascular, dacă aş renunța la ele, aş avea impresia că mi-am tăiat un picior sau un braț... Scriam mai cu seamă uverturi inspirate de Wagner...”(5) Admirația față de oprea lui Wagner se materializează la 9 martie 1913, când maestrul Enescu dirijează orchestra Ministerului Instrucțiunii Publice, executînd, în prima audiție la București, *Călătoria lui Siegfried pe Rin* și fragmente din *Maestrii cîntăreți din Nurnberg*.

Grandioasa muzica dramatică a lui Richard Wagner și ideile sale despre interpretare și despre artă, în general, au inspirat generații de muzicieni și de gînditori. Compozitorul este considerat una dintre figurile cele mai importante ale muzicii secolului XIX pentru operele sale inovatoare, ca și pentru stilul său viguros și plin de culoare, care a marcat o perioadă nouă în muzica romantică.

Referințe bibliografice:

1. BĂLAN, George. *Eu, Richard Wagner...* . București : Ed. Tineretului, 1966. 261 p.
2. *Mari compozitori. Vol. 19 : Richard Wagner.* București : Litera Intern., 2011. 48 p. : il. + 1CD. ISBN 978-606-600-132-8
3. DRUSKIN, M. S. *Richard Wagner.* București : Ed. Muzicală a U. C. din R. P. R., 1961. 160 p.
4. WAGNER, Richard. *Opera și drama.* București : Nemira, 2011. 411 p. ISBN 978-606-579-130-5
5. DOROȘ, Vasile. *George Enescu în constelația muzicii universale.* București : RAO, 2005. 302 p. : fot. ISBN 973-576-810-0

„GIUSEPPE VERDI - UN MAESTRU INCONTESTABIL AL MUZICII DE OPERĂ”

**Giuseppe Verdi - a master composer
of opera music**

Ariadna MUSTEAȚĂ

Abstract: *This article is about the 19th Century Italian composer Giuseppe Verdi, who has left a huge heritage, which has kept until today the vitality and freshness.*

*„A copia adevărul poate fi un lucru bun,
dar a inventa adevărul e mai bine, mult mai bine.”*
G. Verdi

„E foarte greu de pătruns în intimitatea creatoare a unui artist, în acea regiune a sufletului unde experiența de viață devine idee și ideea – operă. Putem pătrunde acolo numai dacă artistul însuși ne invită.” [1] Dar cîți o fac?

Născut în anul 1813, în localitatea Roncole, lângă micul orașel Busseto, provincia Parma, ca fiu a unui hangiu, Giuseppe Verdi a trăit o viață îndelungată (a murit în 1901), bogată în creații. Niciodată Verdi nu și-a contestat originea sa modestă, refuzînd la sfîrșitul vieții titlurile de înnobilitare oferite și subliniind de fiecare dată cu mîndrie faptul că se născuse țaran.

A avut o copilărie aspră și trudnică. Încă de copil, Giuseppe ia lecții de muzică de la organistul din comună, făcînd exerciții acasă la o *spinettă* dezacordată (un fel de clavecin). Continuă în felul acesta pînă cînd Antonio Barezzi, un comerciant din Busseto iubitor de muzică, prieten al familiei Verdi, îl ia la el în casă și-i plătește lecții de muzică la un nivel mai ridicat. În 1832 se prezintă la conservatorul din Milano, dar este respins pentru că depășise limita de vîrstă pentru un student

de conservator. Reîntors la Busseto, primește postul de maestru de muzică al comunei și se căsătorește în 1836 cu fiica lui Barezzi, Margherita, de la care are doi copii, Virginia și Icilio. Între timp, Verdi începe să compună, orientat în direcția muzicii de operă. În 1839 debutează la Teatro alla Scala din Milano cu opera *Oberto, conte di San Bonifacio*, obținând un oarecare succes, umbrit însă în 1840 de moartea Margheritei, apoi și a celor doi copii. Îndurerat de aceste pierderi, Verdi se reculege și își continuă activitatea componistică cu opera *Un giorno di regno*, care înregistrează însă un total fiasco. Descurajat, se gîndea deja să abandoneze muzica, dar numai doi ani mai târziu, în 1842, obține la Scala un succes triumfal cu opera *Nabucco*, datorat în mare parte și interpretării magnifice a sopranei Giuseppina Strepponi, care avea să-l însoțească pînă către sfîrșitul vieții.

În persoana lui Verdi s-au întrunit compozitorul de geniu cu patriotul atașat năzuințelor și aspirațiilor naționale. Dragostea de patrie și de oameni, totdeauna caldă și profundă, a constituit una din principalele lui trăsături. A fost un caracter independent, hotărît și combativ. A biciuit și a urît tirania și desfrîul cu blazon. Nevoile oamenilor și mizeria epocii sale l-au impresionat în mod deosebit și dacă a putut veni în sprijinul celor oropsiți, a făcut-o din plin, antrenîndu-se în acțiuni sociale menite să asaneze mizeria. A înființat spitale, case de repaos pentru muzicienii săraci și a inițiat numeroase acțiuni filantropice, care i-au atras simpatia întregului popor.

Colecția Oficiul Documente Muzicale a Bibliotecii Științifice dispune de 3 documente de muzică tipărită în limba română, anii de ediție 1963-2011, 4 documente de muzică tipărită în limbi străine, anii de ediție 1967-1976, 16 documente de muzică tipărită în limba rusă, anii de ediție 1959-1988, 10 documente literatură critică în limba română, 1 document literatură critică în limbi străine, 30 documente literatură critică în limba rusă, 8 CD, 4 discuri de vinil.

„Creația lui Giuseppe Verdi cuprinde 26 de opere, cîteva compoziții corale, un Requiem, un Cvartet de coarde și un număr de piese pentru voce și pian (13 romanțe, 2 balade, o nocturnă) și poate fi împărțită în trei perioade corespunzătoare salturilor calitative înregistrate, în care opera sa acumulează noi elemente în drum spre perfecțiune.”[2]

Prima perioadă de creație este cuprinsă între anii 1839-1850 și se caracterizează prin tematica eroic-națională, prin substratul revoluționar prezent în paginile fiecăreia din cele cincisprezece opere compuse.

În perioada a doua de creație, cuprinsă între anii 1850-1860, Verdi își lărgeste sfera preocupărilor sale artistice, abordînd în special teme cu caracter social. Din această perioadă fac parte „Rigoletto” (1851), „Trubadurul” (1853), „Traviata” (1853), „Vecerniile siciliene” (1855), „Simon Boccanegra” (1857), „Bal mascat” (1859). În aceste lucrări tragedia socială a inegalității dintre oameni, a abuzurilor celor care stăpînesc și asupresc, este intens reliefată desprinzîndu-se din dramele individuale trăite de diferitele personaje.

SĂRBĂTORI PENTRU SUFLET

Ultima perioadă, cuprinsă între 1871 și sfârșitul vieții (1901), deși a fost mai puțin productivă – operele *Othello* și *Falstaff* – este cea mai matură din punct de vedere artistic. În această perioadă de creație, tematica socială continuă să stea la baza lucrărilor sale, dar reliefată de un deosebit accent pus pe analiza psihologică a personajelor.

Drumul căutărilor lui Verdi în „artă a fost drumul unei continue perfecționări, un drum neliniștit, chinuit, dar rodnic. Forța și vitalitatea creației constă în conținutul de idei în claritatea și accesibilitatea muzicii. Rossini îl denumise pe Verdi „compozitor cu cască”, înțelegând prin aceasta atitudinea lui de luptător neînfricat pentru cauza poporului, credincios convingerilor progresiste pe care și le însușise încă din tinerețe”[3]. Iată de ce creația lui Verdi atrage și astăzi milioane de oameni, ea fiind una din comorile scumpe întregii omeniri.

Moartea lui Verdi a lăsat Italia în doliu. În mormântarea s-a oficiat într-o zi tristă de iarnă (30 ianuarie). Un lung cortegiu de oameni au urmat cortul funerar în sunetul corului din *Nabucco*. El a fost depus provizoriu în capela „Cimiterio Monumentale” din Milano, mai apoi la 27 februarie corpul neînsuflăit al marelui compozitor este transferat la casa sa „di riposo” și înmormântat lângă cripta Giuseppinei.

Referințe bibliografice:

1. BOURGEOIS, Jacques. *Giuseppe Verdi*. București : Ed. Eminescu, 1982. 398 p. ISBN 2-260-00122-X
2. DOROȘ, Vasile. *George Enescu în constelația muzicii universale*. București : RAO, 2005. 302 p. : fot. ISBN 973-576-810-0
3. MERIȘESCU, Gh. *Istoria muzicii universale: pentru uzul conservatoarelor și institutelor pedagogice. P. 2 : Istoria muzicii universale*. București : Ed. Didactică și Pedagogică, 1968. 272 p.

PETRU EȘANU - PERSONALITATE EMBLEMATICĂ ÎN MUZICA BASARABEANĂ

Petru Eșanu - emblematic personality of the Bessarabian music

Elena ȚURCAN

Abstract: *The 70th anniversary of Petru Eșanu birthday is a new opportunity to bring to the important moments (concerts, meetings, scientific papers) in the life and works of this emblematic personalities of the Bessarabian music.*

În graiul românesc, luna august se numea: augustru, măselariu, gustar (gustatul ritual al boabelor de struguri), secerar (luna secerișului, coasa a doua a finului), anume la finele lui august a putut să adune roadele celor 70 de ani Petru Eșanu, solist vocal, bariton liric. Petru Eșanu face parte din generația de aur a muzicii naționale, vocea lui fiind în Fonoteca de aur de la Radio Moldova. A concertat pe cele mai mari scene ale lumii, alături de nume sonore ale muzicii internaționale.

Născut la Bălți, la 29 august 1943 (dăruită de Dumnezeu viața merge și la jumate de război) într-o familie de viță veche, pasionată de muzică și carte. Mama se numea Natalia, ea colecționa cărți și discuri de vinil. În 1957, mătușa lui, care locuia la București, i-a dăruit câteva discuri cu Maria Tănase și Gică Petrescu.

Moștenirea muzical-artistică transmițându-se pe linia tatălui - Ion, care deși era muncitor, dar cânta foarte bine, iar legenda familiei fratele său, Gheorghe Eșanu, faimosul interpret de muzică populară, a fost cel care l-a îndrumat pe Petru pe această cale chiar de la începuturi. Din copilărie a visat să devină artist ca unchiul său. Cântăreții Petru și Gheorghe Eșanu au înscris un capitol aparte în istoria culturii muzicale naționale.

SĂRBĂTORI PENTRU SUFLET

A început a cânta în corul școlar pe la 11 ani, unde în scurt timp devine solist. A fost norocos, pentru că atunci a fost observat, în cadrul unui festival, de șeful catedrei de canto a Institutului de Arte „G. Musicescu”, domnul Nicolae Chiosa, care l-a invitat la niște cursuri speciale. Revine apoi și face studiile la Chișinău între anii 1964-1974 la același profesor, care îi devine și îndrumător spre visul din copilărie. Și astăzi păstrează sincere amintiri despre el. A. G. Stîrcea este un alt pedagog cu care face ore de muzică. Pe perioada stagiului militar, armata nu l-a speriat pe Petru Eșanu, ea devine o continuare a carierei de solist al Orchestrei din Districtul militar Odesa, concertează prin mai multe orașe. La Conservatorul din Odesa avînd ca profesor pe F. I. Dubenco, își formează o fereastră în universul muzical. Tot în acești ani, 1969-1971 și 1975-1990, este solist al Orchestrei de studio a Radioteleviziunii din Chișinău.

Anume muzica a fost cea care l-a unit cu femeia care și astăzi îi este alături. Destinul i-a întâlnit pe scările Conservatorului. Tamara ieșea de la examenul de canto. Era atît de frumoasă - cu ochi albaștri, cu zîmbet frumos, veselă. Pornea acasă și Petru i-a propus să o conducă. După trei luni s-au căsătorit. A fost alături mereu, chiar dacă el era în Franța sau China, Germania, Cehia sau Ucraina. Actualmente sînt doi bunici fericiți, împliniți, și mîndri de ceea ce au realizat în viață, atît în plan profesional, cît și în familie.

Petru Eșanu a fost primul care a interpretat piesele „E luna mai” (muz. S. Lîsoi, text Gh. Vodă), „Colinele Moldovei” (muz. V. Slivinski, text Gr. Vieru), „Cîntecul vierului”(muz. O. Negruță, text M. Roman).

Au fost programe dense și echilibrate, care au cuprins mulți autori semnificativi din țară și nume de referință ale componisticii de peste hotare: vestitul dirijor Iurie Silantiev, compozitorii Alexandra Pahmutova, Vladimir Șainski, Eduard Kolmanovskî, A. Vasecikin, V. Rotaru, V. Duca, V. Ichisceli, A. Valdaev, I. Vatovschi, V. Slivinski, A. Sokirianski, Ion Bass, Ștefan Petrache, M. Bieșu, compozitorii Liviu Știrbu, Marian Stîrcea, interpretele Nadejda Cefraga, Nelly Ciobanu, Nătălița Barbu, Anișoara Puică și mulți alții.

A concertat în renumite săli de concerte, interpretînd și arii ca Jermon „Traviata” și E. Onegin în „E. Onegin”. Anume lui, E. Kolmanovski, îi încredințează

cîntecele „Я люблю тебя жизнь” și „Хотят ли русские войны?”

Doina Cernavca în articolul „Destin în muzică” scrie : „Multe evenimente pot fi considerate importante, dar începuturile sînt cele mai semnificative : concertul organizat cu ocazia Congresului al VI-lea al Uniunii Compozitorilor din URSS, desfășurat în luna noiembrie 1979, la Moscova. Aici participau vedete deja afirmate ca I. Kobzon, L. Leșcenco, S. Zaharov, S. Rotaru. Petru Eșanu reprezenta Moldova. A interpretat cîntecul „Colinele Moldovei”. Avea mari emoții, dar pînă la urmă, s-a descurcat. Atunci s-a apropiat A. Pahmutova și i-a spus: „V-am ascultat cu cea mai mare plăcere. Am cîteva piese noi și aș dori să colaborăm”. Peste o lună, concertau împreună în cadrul unui festival în orașul Sverdlovsk (Ecaterinburg). Mai tîrziu, a fost invitat de onoare la multiple festivaluri și concerte în Rusia”[1] Pentru meritele sale deosebite, în 1988 i se conferă titlul de Artist emerit din Republica Moldova.[2]

Publicul l-a admirat alături de cunoscuții interpreți Valentina Tolcunova, Dmitrie Gnatiuc ș.a.

Petru Eșanu are acele calități indispensabile oricărui interpret dăruit muzicii: tenacitatea, profunzimea și modestia. A cîntat mereu în trei limbi pe care le cunoaște – româna, rusa și ucraineana, fapt care a imprimat un colorit specific cîntecelor sale.[3] Îi admirăm lucrările, felul în care sînt cîntate, darul melodic. El simpte cînd trebuie să-și impresioneze ascultătorul cu sobrietatea cîntecelor patriotice, apoi cu bijuteriile elegiacelor romanțe, cu fascinantele melodii lirice, cu aurul cîntecului țigănesc.

Recitalul preferat al ultimilor ani e alcătuit din romanțe vechi ruse, dar și binecunoscuta „Vezi rîndunelele se duc” într-un aranjament nou. Romanțele interpretate de Petru Eșanu sugerează o diversitate de stări sufletești extrem de fluctuante: tristeți fără ieșire, angoase, aluzii la atitudini decăzute, sentimente nedefinite puse în contrast cu teme evocatoare ceva mai luminoase, amintiri, stări de melancolie sau calm, generate de bucuriile simple ale vieții. Oriunde nu ar avea loc concertul – în sat, în centrul raional sau în capitala, dar și pe piața orașului natal Bălți, unde a evoluat împreună cu ansamblul de dansuri populare „Joc” la unul din jubileele orașului, artistul este apreciat de ascultători, pentru că „artistul adevărat „arde” în scenă, face ca spectatorul să trăiască alături de el...”[4]

În apartamentul său de la Botanica deseori se aud înregistrările sale, căci, cum menționează ziaristul M. Mester: Petru Eșanu: „Nici pentru un minut nu s-a gîndit la altceva în afară de muzică. Nu a regretat vreodată, pentru că prin muzică trăiește, muzica l-a apropiat de oameni. Datorită muzicii a călătorit și a evoluat pe cele mai mari scene. Cred că nimic nu este mai important decît însăși omenia, în viață ai parte de orice, dar trebuie să rămîi treaz, indiferent de situație, viața unui om se scrie zi de zi, filă cu filă, paragraf cu paragraf”.[5,6]

Se bucură că a ajuns la o vîrstă atît de frumoasă și nu este uitat de lume. Este invitat la diferite evenimente, lansări, jubilee alături de Geta Burlacu, Aura, Anișoara Puică, Anna

SĂRBĂTORI PENTRU SUFLET

Strezeva, Vladimir Zaklikovski și Galina Gherman.[7,8]

Sperăm ca în deceniile ce vor urma,arta să biruie cu succes anii, iar artistul să fie mereu prezent în programele concertelor și spectacolelor, în emisiuni de radio și televiziune, pentru a înnobila și entuziasma „multe generații de români și multe neamuri ale pământului”

Iată destinul unui nume!

Referințe bibliografice:

1. CERNAVCA, Doina. Destin în muzică. In: *Vip magazin*. 2006, iul.-aug., pp. 44-46.
2. BUZILĂ, S. *Interpreți din Moldova, lexicon enciclopedic (1460-1960)*. Ch. : Ed. ARC, 1996. 182 p. ISBN 9975-928-02-1
3. АНДРЕЕВА, Даниэла. Он открывал концерты. В: *Аргументы и факты*. 2009, № 12 (660), март, р. 20.
4. Верен песне (на эстраде – Петря Ешану). В: СТОЛЯР, Зиновий. *Страницы молдавской музыки*. К. : Лит. Артистикэ, 1983, pp. 128-135.
5. МЕСТЕР, Михаил. Два народных артиста – дядя и его племянник. В: *Голос Бэлц*. 2011, 29 апр., р. 11.
6. ПОПОВ, Алексей. На отдых не отпускает публика. В: *Аргументы и факты*. 2008, № 50 (646), дек., р. 19.

DASCĂLII CREȘTINILOR

Christian teachers

Dr. Ana SOFRONI, conf. univ.

„...Domnul nostru Iisus Hristos este începutul și sfârșitul
oricărei învățături și îndeletniciri bune”.
(*Sfântul Grigorie al Nyssei*)

Dumnezeu pe fiecare om l-a înzestrat cu cel puțin cîte un dar: cineva cu deosebită iscusință crește pîine, un altul e zidar neîntrecut, al treilea vindecă lumea de boli, al patrulea are talentul de a răspîndi cunoștințele, adică de a-i învăța pe alții, și tot așa mai departe. Iar prin pilda din parabola evanghelică despre talanți, El la toți ne-a lăsat cuvînt de învățatură ca darul ce ni l-a dat să-l înmulțim spre folosul tuturor¹. Deci să luăm aminte la această povață părintească și să nu fim indiferenți față de capacitățile noastre, să nu le irosim în zadar. Că atunci ne-am face frați cu lenea, iar stăpîniți de ea, nu am mai reuși să isprăvim lucruri bune. Am putea aduce la împlinire adevărata menire a talentului ce-l avem doar prin muncă stăruitoare. Aceasta e o datorie creștinească din cele mai frumoase și oricărui creștin i-ar sta nemaipomenit de bine să și-o îndeplinească cu cinste. În caz contrar, s-ar putea întîmpla să i se ia pentru totdeauna darul, precum a pățit-o sluga cea vicleană ce-și ținușe talentul îngropat pînă la întoarcerea stăpînului său, neostenindu-se a-l înmulți cu bună știință și cu dăruire de sine².

Acei care au chemarea de a fi învățători, în special propovăduitori ai învățaturii creștine, de rînd cu arta răspîndirii cunoștințelor ca atare, posedă și arta exemplului viu, ceea ce înseamnă că ei cu multă dibăcie își raportează toate faptele, toate acțiunile practice la poruncile dumnezeiești. Ei mereu urmăresc să-și pună în echilibru vorba și fapta, sînt stăpîni cumpătați atît pe cuvîntul ce-l rostesc, cît și pe faptele săvîrșite în baza acestui cuvînt. Și atunci efectele învățaturii sînt cu mult mai pronunțate, căci ceea ce vezi că-i reușește altuia, îți insuflă cu mult mai

¹ Luca 19, 12-26.

² Ibidem.

SĂRBĂTORI PENTRU SUFLET

multă încredere în propriile puteri, decît dacă numai ți s-ar vorbi despre cutare sau cutare lucru; totodată îți trezește dorința de a-l imita întru toate pe dascălul îmbogățit în virtuți. Nu în zadar pe dascălii cei îmbunătățiți Sfîntul Vasile cel Mare îi numește *învățători de fapte bune*.³ La dîinșii observăm o rîvnă deosebită în a-și face meseria, o rîvnă precum aceea a Sfinților Apostoli, care, la rîndul lor, l-au avut ca Învățător pe Domnul nostru Iisus Hristos, fapt adesea mărturisit de ei înșiși; încă și mulțimile de oameni, pentru limpezimea și claritatea cuvîntului rostit pe înțelesul tuturor, l-au recunoscut ca Învățător cu totul deosebit; și fariseii și cărturarii acelor timpuri, învățătorii de lege, bătrînii sinagogilor de asemenea au fost nevoiți să vadă în Iisus un Învățător extraordinar. Despre toate acestea se aduc numeroase mărturisiri în Sfînta Evanghelie.⁴ Mîntuitorul Însuși le spune despre aceasta ucenicilor Săi, după cum citim în Evanghelia de la Sfîntul Ioan, unde e scris: „*Voi Mă numiți pe Mine Învățătorul și Domnul; și bine ziceți, căci sînt*”⁵. Despre învățatura atotcuprinzătoare și mai presus de orice altă înțelepciune a Domnului Iisus Hristos mărturisesc toți cei patru evangheliști. Fiecare din ei ne descoperă adevăratul sens al creștinismului, accentuînd că aceasta e învățatura desăvîrșirii ființei umane aici, în viața pămîntească, pentru a cîștiga prin ea viața cea veșnică, de după moarte.

Că numai de la Dumnezeu putem primi cele mai folositoare învățături, ne-o spune și proorocul David. Să atragem, de exemplu, atenție la următoarele versete din Cartea Psalmilor: „*Bun ești Tu, Doamne, și întru bunătatea Ta, învață-mă poruncile Tale*”, „*Dumnezeule, m-ai învățat din tinerețile mele, și eu și astăzi vestesc minunile Tale*”, „*Binecuvîntat ești, Doamne, învață-mă îndreptările Tale*”⁶. Deci cele ce le învățăm de la Domnul, vin și cunoștințele să ne înmulțească și totodată adevărurile sfînte să ni le descopere. Mai mult ca atît, ele ne scot la lumină de pe drumul greșit, făcînd cu noi o lucrare de salvare sufletească fără asemănare. Cu toate acestea, defel nu sînt apăsătoare, cum se întîmplă de obicei cînd ne adîncim în studierea altor materii, ci dimpotrivă, cuvîntul dumnezeiesc purifică sufletele și cugetele noastre, împrăștie din ele toată întunecimea și ne insuflă puteri de viață, ne face să ne ținem tari în fața numeroaselor păcate care mereu caută să ne doboare. Oare să nu aducă aceasta ușurare sufletului păcătos? Bineînțeles că da, orișicare om își dă bine seama de acest lucru, tocmai de aceea fiecare e în stare să urmeze învățatura creștină și să-și trăiască viața precum i-a fost hărăzit. Posibilități pentru așa ceva la sigur că sînt, rămîne doar să fie depusă cît mai multă silință pentru a le folosi just. Însă, cu regret, puțini creștini sînt pe deplin conștienți de bogăția darurilor lui Dumnezeu

³ Sfîntul Vasile cel Mare. Cele trei cuvinte ascetice; Constituțiile ascetice; Epistole ascetice. București: Editura Institutului Biblic și de misiune Ortodoxă, 2009, p. 19.

⁴ Marcu 10, 17-27; 11, 11-23; 1, 16-22; Ioan 6, 56-60; 7, 14-30; Matei 22, 23-32; 19, 16-26; 22, 35-46; Luca 8, 22-25; 8, 41-56; 10, 25-37; 11, 42-46; 12, 13-15; 17, 12-19; 18, 18-27; 20, 27-44.

⁵ Ioan 13, 12-17.

⁶ Ps. 118, 68; 70, 18; 118, 12.

și cu nepăsare trec pe lângă cele necesare sufletului. O fac, ca și cum și-ar fi sieși dușmani înverșunați.

Mîntuitorul propovăduia învățătura mîntuirii în special în baza pildelor. Fiind întreat de ucenicii Săi despre ele, „[...] le-a răspuns: *vouă vă este dat să știți tainele Împărăției lui Dumnezeu, iar celor dinafara voastră toate le sînt date în pilde [...]*”⁷ Asta pentru ca lumea să înțeleagă mai ușor învățătura cea nouă. Din aceleași considerente, pildele Sale întotdeauna erau raportate la situațiile și fenomenele din viața oamenilor, la ceea ce le era bine cunoscut. În limbajul pedagogic de azi pilda e numită procedeu artistic. Însă Iisus Hristos îl aplica nu în stilul nostru, ci în mod excepțional. El potrivea minunat de bine locul fiecărei pilde în mesaj, îi dădea semnificație profundă și adesea o și explica pe înțeles. Mai tîrziu, fenomenul pildelor a început a fi pe larg aplicat în predicile tuturor clericilor, ca mai apoi să fie încetățenit într-o așa măsură, încît să devină element de bază în activitatea de educație morală și religioasă. Cea mai frumoasă și grăitoare pildă de comportament creștinesc, o pildă ideală din toate aspectele, este viața Mîntuitorului în dimensiunile ei umane. Sfîntul Vasile cel Mare ne spune cu privire la aceasta: „*Domnul, ... înainte de a învăța cu cuvîntul, a învățat cu fapta*”⁸. Sfîntul constată aici un mare adevăr. El e dezvăluit pe înțelesul tuturor în frumoasa pildă a spălatului picioarelor, cînd Învățătorul Însuși, înainte de sărbătoarea Paștelui, le-a spălat ucenicilor Săi picioarele. „[...] *v-am dat pildă vouă pentru ca, precum v-am făcut Eu vouă, să faceți și voi*”, - a zis El atunci⁹. Iar acest gest însemna nu doar supușenie, el întruchipa totodată și smerenie, și dragoste față de semenii, și dorință de a-i face să aibă grijă de aproapele, de a-i face să se gîndească unul la altul. Și astfel să dispară la oameni orice gînd de preamărire, orice sentimente egoiste, orice tendință spre slavă deșartă. Să-ți trăiești viața pentru binele aproapelui și atunci vei fi răsplătit de Cel de Sus cu mult mai mult bine – iată ce vroia Iisus să învețe ucenicii Săi de la Dînsul, ca de la *Adevăratul Învățător*. Asemenea Lui trebuie să fie toți dascălii de religie, căci dacă ei, mai întii de toate, nu vor fi exemplari prin faptele ce le săvîrșesc, atunci numai cu vorbe goale nu vor mai reuși să obțină rod bun de la cele ce le seamănă în inimile credincioșilor. Faptele bune ale dascălilor parcă ar fi un sol fertil în sufletul oamenilor, sol care e necesar pentru ca în el să se implanteze cu siguranță cuvintele învățăturii dumnezeiești.

Adevăratul dascăl al creștinilor niciodată nu se va abate de la cerințele fundamentale ale meseriei sale, iar acestea sînt următoarele: *cunoașterea profundă a Sfintelor Scripturi; dragostea nemărginită, fără asemănare, de Dumnezeu; păzirea*

⁷ Marcu 4, 10-23.

⁸ Sfîntul Vasile cel Mare. Tîlcuire duhovnicească la Psalmi / Carte tipărită cu binecuvîntarea Preafericitului Părinte DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române; Trad. din limba greacă veche Pr. dr. Olimp Căciulă. București: Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, 2009, p. 134.

⁹ Ioan 13, 12-17.

SĂRBĂTORI PENTRU SUFLET

și urmarea neclintită a poruncilor dumnezeiești; râvna pentru propovăduirea cât mai largă a învățaturii creștine; grija de mîntuirea aproapelui. Atunci cînd învățătura creștină se cunoaște îndeajuns de bine, nu se comit falsuri și diferite erezii la propovăduirea ei. Atunci se înțelege clar, fără nici o îndoială, că ea este veșnică, precum afirmă împăratul și profetul David în unul din Psalmii săi¹⁰, și precum le spunea și Mîntuitorul ucenicilor ce-L însoțeau, zicînd: „Cerul și pămîntul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece”¹¹. Atunci adevărul dumnezeiesc poate fi urmat în toată plinătatea lui și credincioșii se învrednicesc de mare milă de la Dumnezeu. Pe cînd cunoașterea superficială a Scripturii te îndepărtează de la adevărurile sfinte. O aflăm din exemplul fariseilor și cărturarilor, la care se referă Iisus Hristos în una din parabolele evanghelice, cînd le zice acestora: „[...] vă rătăciți neștiind scripturile, nici puterea lui Dumnezeu, căci la înviere nici nu se însoară, nici nu se mărită, ci sînt ca îngerii lui Dumnezeu în cer”¹². Tot din cauza nepătrunderii în esența conținutului Scripturilor Sfinte, aceștia nu au priceput că venirea lui Iisus pe pămînt este împlinirea Legii. Au rămas adumbriți la minte chiar și atunci cînd El le-a citit despre Sine din cartea proorocului Isaia, unde era scris: „Duhul Domnului este peste Mine, căci Domnul M-a uns să binevestesc săracilor; M-a trimis să tămăduiesc pe cei zdrobiți cu inima; să propovăduiesc robilor dezrobirea și celor orbi căpătarea vederii... astăzi s-a împlinit Scriptura aceasta pe care ați auzit-o”¹³. Deci nici atunci și nici mai tîrziu nu au înțeles că Iisus e Mesia pe care ei Îl așteptau. Erau orbiți de fală, de fățarnicie, de slavă deșartă, de îngîmfare, de putere, pentru a putea vedea cele ce trebuiau observate și să audă cele ce se cereau a fi auzite. Dar totuși se considerau mari știutori de Lege, îndrăznind pînă și pe Mîntuitorul să-l mustre că-și permite a încălca cele scrise în Legea lui Moise. Deci încercau să-i învețe și pe alții lucruri abătute de la adevăr. Exemplul lor nu e demn de urmat, ci dimpotrivă, el merită doar condamnare. Odată ce cunoști profund Scriptura, se cuvine să nu te abați de la ea, că de altfel strici minunatele potriviri de întîmplări și rînduiala firească a vieții. Să luăm-aminte cum Iisus Hristos a urmat sfatul psalmistului referitor la pilde, căci e scris în unul din Psalmi: „Deschide-voi în pilde gura mea, spune-voi cele ce au fost dintru început [...]”¹⁴. Și Mîntuitorul a făcut întocmai, precum și cu toate celelalte povește profetice, lăsate de Dumnezeu Tatăl. Voia Tatălui a cinstit-o cu desăvîrșire, arătîndu-l ascultare deplină și neasemănata Sa dragoste de Fiu. Tot așa și dascălii de mai încoace ai lumii creștine, avînd dragoste curată față de Dumnezeu, își împlinesc lucrarea de luminare a sufletelor celor credincioși cu bună izbîndă. De vreme ce dragostea de Dumnezeu întotdeauna e însoțită de dragostea către aproapele, nici un dascăl nu poate neglija faptul și caută să-și ajute aproapele

¹⁰ Ps. 101, 27.

¹¹ Matei 24, 34-46.

¹² Matei 22, 23-33.

¹³ Luca 4, 16-22.

¹⁴ Ps. 77, 2.

cu tot ce-i stă în putere, ca împreună să meargă spre mîntuire. El se grăbește să împartă cu dînsul ceea ce a aflat nou despre credință și buna cuviință creștinească. Urmărește folos duhovnicesc nu doar pentru sine, ci și pentru acela care din anumite motive nu este în stare să-și îmbogățească cunoștințele cu cele de suflet ziditoare. Un asemenea dascăl își face lucrarea cu nespusă plăcere și cu deosebită bucurie, nădăjduind că truda neapărat îi va fi răsplătită cu faptele bune ale celor pe care el îi învață. Vorbe frumoase despre dispoziția sufletească a unor asemenea dascăli ne spune Sfîntul Vasile cel Mare: „Căci este în firea oricărui dascăl să vrea ca învățăceii să-și însușească exact cele predate de el”¹⁵. Evident că poți pretinde așa ceva numai în cazul în care cele predate conțin adevărul, cînd ele sînt curate ca cristalul și scăldate în căldură sufletească. Iar de nu e așa, adică cînd „dascălul este stăpînit de răutate și stricăciune”, precum zice mai departe Sfîntul Vasile cel Mare, atunci către acestea îi va îndruma și pe ucenicii săi. De așa ceva să ne ferim! Să fim cu luare-aminte pe cine vrem să-l urmăm, pe cine vrem să ni-l alegem ca dascăl. Că acel ce ne învață lucruri rele nu mai are darul învățaturii de la Dumnezeu. El ar putea fi unul din propovăduitorii mincinoși ai învățaturii creștine, despre care Mîntuitorul i-a prevenit pe ucenici la începutul creștinismului, cînd le spunea: „Căci se vor ridica hristoși mincinoși și prooroci mincinoși [...]”¹⁶.

Cuvintele adevăratei învățături vor fi pe deplin și cu real folos însușite numai în cazul în care ele vor fi luate din scrierile duhovnicești ce le avem drept moștenire de la mai mulți Sfinți părinți. Aceste Scrieri, de rînd cu Sfintele Scripturi, pentru oricare dascăl cu vocație constituie surse prețioase de cunoaștere a adevărilor divine. În ele învățătura mîntuitoare adusă pe pămînt de Iisus Hristos își păstrează harul dumnezeiesc. Tot prin ele ni se descoperă numeroase exemple de viață creștinească trăită întru totul după poruncile divine, în frică și cu dragoste față de Atotputernicul Creator al lumii.

Să ne ajute Domnul să devenim și noi vrednici dascăli pentru creștinii care vor să-și trăiască viața în lumină.

¹⁵ Sfîntul Vasile cel Mare. Cele trei cuvinte ascetice; Constituțiile ascetice; Epistole ascetice. București: Editura Institutului Biblic și de misiune Ortodoxă, 2009, p. 129.

¹⁶ Matei 24, 13-28.

T-T. MARȘALCOVSKI. MANUSCRISE DE DIMITRIE BALICA COMISUL

T-T. Marșalcovski.

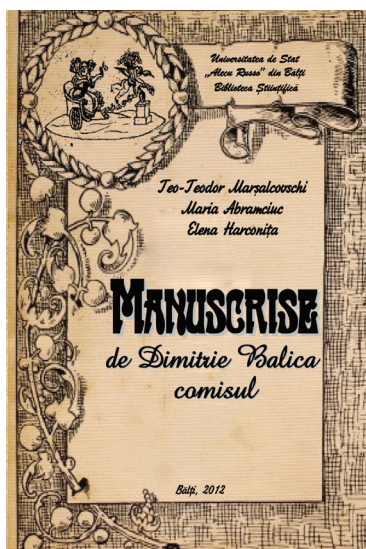
Manuscripts by Dimitrie Balica comisul

Beatrice SURUGIU

Abstract: At the book launch „Manuscripts” by Dimitrie Balica comisul, Beatrice Surugiu held a speech pointed out that today the manuscripts printing is very important. This is a proof that, during the period of denationalization of the country, it was written in the Romanian language. Thus compensated the existing literary deficit in that period.

Este pentru prima oară când particip la astfel de întruniri, fapt pentru care îi mulțumesc, doamnei directoare Lia Pascari, care ne-a anunțat despre lansarea cărții: „Manuscrise” de Dimitrie Balica comisul.

Evenimentul mi-a trezit un viu interes de a examina cartea, interes generat de locul publicării, adică Bălți.

Am fost curioasă să citesc această scriere istorico-literară, dat fiind că timpul și spațiul în care a fost scrisă sînt legate de Bălți începînd de secol XIX, și tot aici, actualmente, un colectiv de harnici cercetători valorifică strădaniile comisului Dimitrie Balica.

M-au intrigat argumentul semnat de domnul Gheorghe Popa, profesor, doctor habilitat, aspectul lingvistic comentat de Zinaida Tăriță, profesor, doctor în filologie, frumoasa copertă realizată de Silvia Ciobanu, dar și capitolul: „*Bălți de altă dată*” de Teo Teodor Marșalcovschi - doctor în științe istorice, care mi-a deschis o nouă viziune asupra localității în care locuim.

Așa cum satul meu de baștină este Țîplești, unul din acel „*roi*” de sate dintre Grigorești și Gura-Căinarului, am fost plăcut surprinsă să descopăr istoria cîmpiilor copilăriei mele. Autorul studiului vine cu argumente noi vizînd data atestării documentare a Bălțului, fapt care stîrnește interesul multor îndrăgostiți de istorie. Mai ales că se afirmă în continuare că Bălți este întemeiat în 1421, pe cînd, domnul profesor universitar Marșalcovschi vorbește despre o altă dată, 4 octombrie 1620.

În acest context apare o întrebare firească: *De ce în sursele oficiale nu sînt incluse toate versiunile atestării localității date precum și argumentele pro sau contra?* Noi, tinerii, ne confruntăm cu o problemă majoră: cunoașterea identității noastre naționale. Deci avem mare nevoie anume de argumente.

Revenind la cartea comisului Balica, aș menționa că tipărirea ei e o dovadă a faptului că, în plin proces de deznaționalizare a acestui ținut, comisul Dimitrie Balica încearcă să compenseze deficitul literar existent, demonstrînd că spiritualitatea românească nu e lipsă pe aceste meleaguri.

Aportul lui, deși modest, trebuie conceput ca o tentativă nobilă de iluminare a basarabenilor, de întreținere a spiritului românesc în provincie. Astfel, romanul „*Polidor și Harite*” scris la Bălți, precum și „*Oareșecare anecdoturi folositoare pentru junime*” inspiate din viața societății bălțene a celor timpuri, ne comunică, după cum afirmă distinsa doamnă Elena Harconiță, despre: „*existența în această urbe, încă din timpuri străvechi a unei ambianțe culturale românești*”.

În cele din urmă, pot să remarc că miscelanul pentru „*tineri și tinere daco-romano-moldavi*” rămîne a fi util și astăzi. Caracterul iluminist, stă la baza formării unei individualități demne, principiale, și sănătoasă. De exemplu: „*Omul harnic și deșteptu aflu folos orășcînd divremi sau tîrșău. Iar cel leneș zace ca un bucium încălecatu de sărăcie*”.

De o elocventă învățătură, cred eu, este istorioara „*Luaș aminte maiciloru și pruncilor*”, în care hoțul o învinuiește de faptele sale pe mama sa. Am recunoscut în ea și unele vicii ale adolescentului de azi.

Manuscrisele semnate de comis oferă tuturor celor interesați șansa familiarizării cu trecutul cultural al acestui ținut. Mă bucur nespuse că am ocazia să beneficiaz de această șansă.

În concluzie aș menționa că sînt întru totul de acord cu afirmația doamnei

RAFTUL DE SUS

Maria Abramciuc - profesor universitar, doctor în științe filologice, care susține că: „În perspectiva unei istorii tumultuoase, gestul său (adică a lui Dimitrie Balica) dobîndește aparte și induce, în mod inerent, aprecierea și recunoașterea urmașilor, pentru care continuă să fie valabil mesajul că progresul oricărui gen se datorează înainte de toate, culturii”.

Într-adevăr, nimeni nu poate demonstra mai convingător demnitatea românească a Republicii Moldova decît trecutul românesc, un pilon modest al căruia este și comisul Dimitrie Balica.

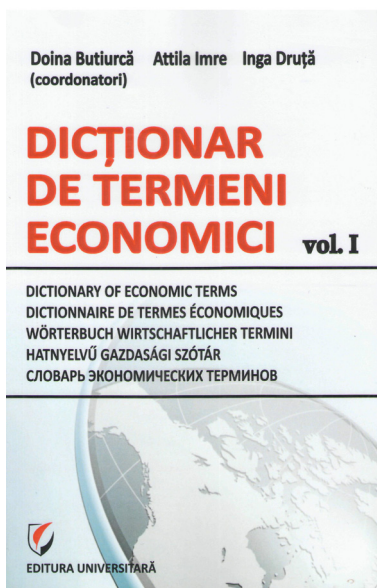
DICTIONARUL DE TERMENI ECONOMICI ÎN 6 LIMBI

„The Dictionary of Economic Terms” in 6 languages

Oxana CHIRA

Abstract: *The dictionary of economic terms in 6 languages is elaborated in Polyglot Dictionary of Project International Scientific Research Terms. Multilingual terminology research involved the work of several specialists, as well as the common means of investigation, achieved in the framework of a joint project between institutions and researchers from several countries. The dictionary is the result of collaboration of 21 scholars from four universities over the course of the last 2 years. This dictionary includes the most frequent economic terms and most needed in international economic relations, summing up the terminology in 6 languages (Romanian , Russian , English , Fench , German, Maguar/Hungarian) widely used in economics, in business, in the financial and banking relations in Europe.*

A le pretinde vorbitorilor de limbă germană și, în primul rînd, studenților în secolul dezvoltării economiei, să cunoască termenii economici pe motiv că aceasta ar fi o datorie a lor nu ar fi decît un slogan.

Cu toate acestea, competența de scriere, de traducere, de utilizare corectă a unui termen economic, indiscutabil, este un indiciu al nivelului de cultură al unei persoane.

Interesul continuu al studenților de la Facultățile de Științe Economice și Filologie pentru aspectele comunicării/traducerii specializate a determinat nevoia de a elabora un dicționar de termeni economici în șase limbi: limba română, limba franceză, limba engleză, limba germană, limba maghiară și limba rusă.

Totodată și invazia de neologisme în domeniul economic, poliilingvismul, preferința pentru termeni englezi care invadează limbajul economic, precum și traducerea incorectă a textelor din domeniul economic sînt cîțiva dintre factorii care au determinat elaborarea acestui dicționar.

Dicționarul de termeni economici în 6 limbi este întocmit în baza Proiectului Internațional de cercetare științifică *Dicționar poliglot de termeni*. Cercetarea multilingvă a terminologiei a presupus activitatea mai multor specialiști, precum și mijloace comune de investigare, obiective realizate în cadrul unui proiect comun între instituții și cercetători din mai multe țări. Dicționarul este rezultatul colaborării a 21 de cadre didactice universitare, din 4 centre universitare, pe parcursul a ultimilor 2 ani. Acest dicționar cuprinde termenii economici cei mai frecvenți și cei mai necesari în

relațiile economice internaționale, însumînd totodată inventare terminologice din 6 limbi (rom., rus., engl., fr., germ., magh.,) utilizate pe larg în economie, în afaceri, în relațiile financiare și bancare din Europa.

Instituțiile participante în proiect sînt:

Universitatea Petre Maior din Târgu Mureș

Universitatea Sapientia Cluj – Napoca,

Institutul de Filologie, Academia de Științe a Moldovei

Universitatea de Stat Alecu Russo, Balti

Prezentul dicționar reprezintă o versiune practică, uzuală și didactică elaborată în baza dicționarelor existente, prezentate de bibliotecari în PPT.

Dacă e să vorbim despre structura dicționarului, atunci vom menționa că este alcătuit din Vol I (Litera A-K), deja în fața Domniilor voastre, Vol. II (Literale L-Z) care va apărea de sub tipar în 2014. Astăzi ne vom limita la Volumul I, pentru a vă intriga și a face mai așteptat Vol. II.

E cazul să remarcăm că dicționarul nostru înregistrează alături de cuvinte

simple, sintagme care au fost traduse cu dificultate și au fost verificate de angajații Departamentului administrativ din băncile Deutsche Bank și Işbank. Ca notație absolută s-au folosit paranteze cu precizări explicative la unii termeni. Pentru indicarea limbii respective, noi am apelat la prescurtările pentru limba română, franceză, engleză, germana, maghiara, rusă. Am găsit de cuviință să înregistrăm cuvintele sau sintagmele în ordine alfabetică, evidențiate cu caractere aldine.

Pentru a veni în ajutorul studentului, în prezenta ediție au fost înregistrate substantivele, indicînd-se totodată genul substantivelor prin inițialele **m, f, n** și terminațiile de genitiv singular și nominativul plural. Sinonimele traduse au fost separate prin virgulă. La substantivele germane care au numai forma de singular, s-a dat indicația ohne Pl.

Bibliografia și sursele on-line sînt înregistrate la sfîrșitul dicționarului. Sperăm că le vor servi studenților și profesorilor în traducerea altor termeni economici, neînregistrați în dicționar. Din rațiuni economice, au fost selectați, preponderent termenii care alcătuiesc fondul lexical uzual și care au un grad de dificultate sporit în procesul de traducere. S-a renunțat, cu bună știință, la mulți termeni care erau identici în cele 6 limbi utilizate în dicționar.

Dicționarul va fi accesat și în format electronic (după publicarea volumului 2), ceea ce va permite aducerea permanentă la zi a nomenclaturilor. Inventarul de termeni a fost stabilit pe baza unui corpus reprezentativ de texte, cuprinzînd cărți, manuale, glosare, dicționare tipărite și electronice, reviste de specialitate, acte normative, site-uri internet etc. Documentația folosită include informația la zi, apărută în ultimii ani.

Lucrarea constituie un suport teoretic și practic eficient pentru traducerea specializată de texte economice, de marketing și management, de afaceri, relații financiar-bancare ș. a. Elaborat conform exigențelor moderne, dicționarul este o sursă excelentă de cunoaștere a limbajului economic și de comunicare eficientă între specialiști, dar și un instrument de lucru ușor de consultat, destinat translatorilor, studenților și publicului larg.

Le aduc mulțumiri pentru susținere și pentru munca depusă domnilor dr. Victor Schiba și Artur Chira, care au contribuit nemijlocit la apariția acestui volum. Exprimăm gratitudinea noastră și Editurii Universitare București, care a înțeles semnificația și importanța publicării acestui dicționar într-o ediție mică, pîna la apariția volumului II, după care ele vor fi editate într-un număr mai mare de exemplare.

REFERINȚE LA DICȚIONARUL DE TERMENI ECONOMICI ÎN 6 LIMBI

Referensis about the Dictionary of Economic Terms" in 6 languages

Irina CIORNAIA

Der Zweck des vorliegenden Wörterbuches in sechs Sprachen ist es, dem Benutzer ein lexikographisches Hilfswerk in die Hand zu geben. Es ist entstanden in der stürmischen Entwicklung der ökonomischen Beziehungen in Eu-

ropa in den letzten 20 Jahren auf solchen Gebieten wie Wirtschaftswissenschaft, elektronischer Datenverarbeitung, Bankwesen und Massenmedien. Wie schon gesagt wurde, wurden bei der Wortwahl die neuesten Bedeutungswörterbücher und neue Nachschlagewerke mitberücksichtigt. Darüber hinaus umfasst der erste Band Wörter aus Werken der populärwissenschaftlichen Literatur, aus offiziellen Dokumenten sowie aus der Presse und Publizistik. Das Wörterbuch enthält keine Gelegenheitsbildungen und Eintagswörter, sowie keine Neologismen, es bietet die Erweiterung des Wortschatzes mit allgemeinsprachlicher Bedeutung und aktuelle Fachausdrücke aus den oben erwähnten Bereichen an. Die Wahl der Sprachen spricht davon aus, dass auf dem Territorium der Republik Moldau im Jahr 2013 insgesamt ca. 8 000 Gemein-schaftsunternehmen registriert sind, unter ihnen 397 Unternehmen aus Deutschland, 1381 Firmen aus Rumänien, 863 Unternehmen aus Russland, 205 Firmen aus Frankreich, 20 Unternehmen aus Ungarn, die in den folgenden wirtschaftlichen Zweigen wie Gastronomie und Hotellerie, Verkehr und Technik, Telekommunikation, Finanzwesen, Immobilien, Sozial - und Gesundheitswesen, Landwirtschaft und Bauwesen tätig sind. In diesen Unternehmen arbeiten die Absolventen der moldauischen Universitäten, die Fremdsprachen als Haupt - oder Nebenfach studiert haben und die ihre Kenntnisse mit Hilfe des mehrsprachigen Wörterbuchs vertiefen könnten. Ich wünsche den Autoren des Wörterbuchs eine produktive Arbeit am zweiten Band des Wörterbuches und erwarte seine Herausgabe in elektronischer Form. Ich glaube, dass die Studierenden der Fremdsprachen es auch im Studium und in wissenschaftlichen Studien verwendet werden.

Distinsă doamnă, Ana NAGHERNEAC

50

Cu prilejul frumoasei vârste de 50 de ani, pe care o împliniți astăzi, colegii Dumneavoastră din Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alec Russo”, venim cu urări de multă sănătate, viață lungă și realizări în toate cîte Vi le propuneți.

În cei 27 de ani lucrați cu mult har în domeniul biblioteconomiei ați dovedit că sînteți o personalitate importantă în comunitatea noastră profesională nu numai la nivel local, dar și național. Ați demonstrat că sînteți un specialist cu calități deosebite, care aduce contribuții însemnate în promovarea cărții, informației, cunoașterii. Tenace și consecventă, disciplinată și exigentă, răbdătoare și migăloasă, bine informată în bibliografie, posesoare a unei exemplare corectitudini profesionale, Dumneavoastră aveți meritul incontestabil de a fi creat și dezvoltat bibliografii și biobibliografii la cele mai exigente standarde profesionale, intrînd astfel definitiv în bibliografia de specialitate și creîndu-Vă un nume de referință. În portofoliul profesional ați inserat peste 55 de studii ce și-au făcut apariția în revista Confluente Bibliologice, precum și în alte publicații de specialitate din țară.

Carierea Dumneavoastră cunoaște mai multe etape: bibliotecar, bibliotecar superior, șef serviciu Literatură Științifică, Beletristică, Didactică, Ediții Muzicale, bibliotecar principal în Serviciul Informare și Cercetare Bibliografică; asistent universitar pentru predarea cursului Bazele Culturii Informatiei.

Organizați și prezentați expoziții informative și tematice pentru studenți, cadre didactice, bibliotecari. Realizați cu succes programele bibliotecare: Promotorii Resurselor Informaționale, extinderea bazei de date analitice prin înregistrări curente și retrospective pe diverse domenii, crearea Fișierelor de Autoritate.

Cu multă pasiune și curiozitate Vă implicați în diverse întruniri profesionale: conferințe, sesiuni de comunicări, seminarii și ateliere. Sînteți un bibliotecar reprezentativ, convingător, îi conferiți profesiei o distinctă valoare, promovînd imaginea Bibliotecii în comunitatea academică și bibliotecară, fiind un exemplu demn de urmat.

Munca și meritele Dumneavoastră sînt recunoscute prin decernarea Premiului Mare, Premiilor de gradul I, II, III în cadrul Concursului Național (mai multe ediții) Cele mai reușite lucrări în domeniul biblioteconomiei și științelor informării, Diplome ale Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova, ale Rectoratului și Administrației Bibliotecii USARB pentru profesionalism, receptivitate la nou, abnegație, corectitudine, perseverență, disciplină și fidelitate, pentru merite notorii în activitatea informațional-bibliotecară, promovarea imaginii bibliotecarului în comunitate și dezvoltarea Sistemului Național de Biblioteci, elaborarea publicațiilor științifice și bibliografice, entuziasm și profesionalism, informarea calitativă a viitorilor specialiști.

Cel Mai Bun Bibliotecar din Republica Moldova (anul 2008), specialist de categorie superioară – toate aceste aprecieri meritoase nu fac decît să confirme încă odată vocația și talentul unui filolog, integrat deplin în remarcabila infrastructură a lumii bibliotecare.

Dăruire, fidelitate, generozitate și omenie, un farmec de „nu-stiu-ce si nu-stiu-cum”, o strălucire interioară ce radiază mereu frumusețe, calmitate și senzualitate, cu mers vioi, plin de siguranță, cu spatele drept, dinamică – așa Vă vedem noi la cei 50 de ani împliniți, așa Vă văd cititorii noștri, Dragă Colegă Ana Nagherneac !

Să ne fiți numai sănătoasă, cu multe bucurii în familia de acasă și de la serviciu, cu noi realizări profesionale, și peste alți 50 de ani să Vă invite cineva în grădină pentru ca să Vă mai privească trandafirii cuiva

MUSAFIRII BIBLIOTECII

- Elena Harconița, Directoarea Bibliotecii Științifice USARB, l-a condus pe Excelența Sa Mihail BACIU, Consulul General al României la Bălți, într-o excursie prin spațiile Bibliotecii. Domnul Consul a rămas plăcut impresionat de infrastructura informațională și educațională a Bibliotecii, de spațiile comode ale acesteia și de bună pregătire a bibliotecarilor universitari către începutul unui nou an de studii.

- Un grup de scriitori din Botoșani, Cluj și Bistrița Năsăud, România la Biblioteca Științifică

- Vizita Coordonatorului Rezident al ONU și șefilor Agențiilor ONU în Moldova

BACIU GHEORGHE - savant, medic, membru al Academiei Balcanice de Medicină Legală, e-mail: baciucml@gmail.com

CIORNAIA IRINA - lector superior, Catedra de Filologie engleză și germană, USARB, e-mail: ic_0210@rambler.ru

CHIRA OXANA - drd., lector universitar, Catedra de Filologie engleză și germană, USARB, e-mail: ruxanda_chira@yahoo.de

FOTESCU MARIA – bibliograf, Serviciul Cercetare și Informare Bibliografică e-mail: mforescu@list.ru

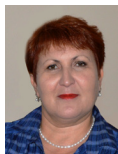
HARCONIȚA ELENA - directoarea Bibliotecii Științifice a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, Președintele filialei BIN a ABRM Bălți, e-mail: elena.harconita@mail.ru

KUZNEȚOVA INNA - șef Sala Arte, Serviciul Relații cu publicul, Biblioteca Municipală „Eugeniu Coșeriu”, mun. Bălți, e-mail: bibliobalti@gmail.com

MAGHER MARINA – bibliotecar, Serviciul Comunicarea Colecțiilor, e-mail: maghermarina26@gmail.com

MIHALUȚA LINA – director-adjunct, Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, e-mail: aculina12@mail.ru

AUTORII

MOTOC RADU – inginer, secretarul Asociației Pro Basaradia și Bucovina, Filiala Galați, România, e-mail: motoc.radu@yahoo.com

MUSTEAȚĂ ARIADNA – bibliotecar, Serviciul Comunicarea Colecțiilor, e-mail: armusteata@gmail.com

PALII GHERDA – bibliotecar, Serviciu Comunicarea Colecțiilor
e-mail: gherda.palii@gmail.com

SCURTU ELENA – bibliotecar, Serviciul Cercetare și Informare Bibliografică
e-mail: elenagrama@list.ru

SECRIERU VASILE - preot

SOFRONI ANA - doctor, conferențiar universitar

STAVER MIHAELA – bibliotecar, Serviciul Cercetare și Asistență de Specialitate, e-mail: stavstar@mail.ru

STRATAN ELENA - șef serviciu Cercetare. Asistența de specialitate,
e-mail: elena.stratan1@gmail.com

SURUGIU BEATRICE - elevă în clasa a XII-A, profil umanist, Liceul Teoretic Republican „Ion Creangă” din Bălți.

SCERBACOVA TATIANA - lector superior, Catedra de Filologie engleză și germană, USARB, e-mail: scerba@inbox.ru

ȘULIMAN MARINA – bibliotecar, serviciul Comunicarea Colecțiilor.
e-mail: raysablumina@gmail.com

TOPALO VALENTINA - șef CD a ONU, șef CIEUI,
e-mail: valeandrew@gmail.com

ȚURCAN ELENA - șef oficiu, serviciul Comunicarea colecțiilor, oficiu Documente muzicale, e-mail: elturcan@gmail.com

UCRAINEȚ LILIA - bibliotecar, Serviciul Dezvoltarea Colecțiilor. Clasificare. Indexare, e-mail:

